

Propagandaens menneskerettigheter

*USAs bruk av menneskerettigheter i sin
ideologiske kamp mot Sovjetunionen i FN
1947-1960*

Christoffer Hobbelstad

Masteroppgave i historie
Institutt for arkeologi, konservering og historie
Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2015

Propagandaens menneskerettigheter: USAs bruk av menneskerettigheter i sin ideologiske kamp mot Sovjetunionen 1947 - 1960

© Christoffer Hobbelstad

2015

Propagandaens menneskerettigheter

Av Christoffer Hobbelstad

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg utviklingen av menneskerettighetenes rolle i amerikansk FN-strategi mot Sovjetunionen fra 1947 til 1960. I denne perioden gikk USA fra å ha en ledende posisjon i FNs menneskerettighetsprosjekt, til å på 1950-tallet trekke seg tilbake. I tillegg eskalerte den kalde krigens ideologiske konflikt, og FN ble i større grad en propagandaarena enn den forsonende og diplomatiske plattformen organisasjonen i utgangspunktet var tiltenkt. I denne perioden ble menneskerettigheter brukt som propagandavåpen av både USA og Sovjetunionen, og beskyldninger om menneskerettighetsbrudd haglet fra begge parter. I tillegg påvirket hendelser som Koreakrigen, rasediskriminering i USA, Stalins død og krisen i Ungarn en kald krig som i økende grad dominerte og lammet FNs politiske virke.

Gjennom et utvalg faglitteratur og eksempler på blant annet taler, rapporter, brev og presseuttalelser analyserer oppgaven perioden for en generell tematikk, utviklingslinjer og karakteristikk ved USAs bruk av menneskerettigheter i propaganda mot Sovjetunionen, i tillegg til å undersøke i hvilke sentrale hendelser menneskerettigheter ble brukt som propaganda. Sentrale funn inkluderer hvordan USA parallelt med en tilbaketrekning fra sin ledende rolle innen FNs menneskerettighetsprosjekt, gikk fra å være reaktive og dårlig rustet i propagandakrigen mot Sovjet til å føre en aktiv propaganda med FN som arena og menneskerettigheter som sentralt tema. I tillegg forsøker oppgaven å forklare menneskerettighetenes unike posisjon i propaganda og hvordan menneskerettigheter forble så dominant i USAs ideologiske kritikk av Sovjetunionen.

Forord

Menneskerettighetshistorie er en fascinerende del av historiefaget. Menneskerettighetenes fremvekst sees av noen som en av det internasjonale samfunnets største bragder, av andre som et mislykket idealistisk prosjekt med uoppfylt potensiale. På et grunnleggende nivå er og var universelle menneskerettigheter en fantastisk god tanke; et internasjonalt sikkerhetsnett for mennesker over hele verden; på tvers av landegrensener og uavhengig av styresett og nasjonale lover. Likevel var min hovedmotivasjon for å skrive denne masteroppgaven en fascinasjon for den kalde krigen, hvor verden i raskt tempo ble fylt opp av atomvåpen for så å nærmest stoppe opp, balanserende på en knivsegg mellom krig og fred; mellom total ødeleggelse og overlevelse. Sterkt påvirket av min veileder, Hanne Hagtvedt Vik, ble jeg raskt interessert i å skrive om denne perioden fra et menneskerettighetsperspektiv.

Uten regelmessige veiledninger, både fellesveiledninger og individuelle, utallige gjennomlesninger og forbløffende konkrete og detaljerte tilbakemeldinger fra Hanne hadde denne oppgaven ikke kommet stort lengre enn dette forordet. Stor takk sendes derfor Hanne og ikke minst de andre studentene på fellesveiledningene, som gjennom gode tilbakemeldinger og kommentarer har hjulpet meg til løsninger på de aller fleste problemene jeg har støtt på. Jeg er også veldig takknemlig for at min mor, Mette Hobbelsstad, fant tid mellom rettekunkene til å gjøre en grundig språkvask av oppgaven.

Mine medstudenter på lektorprogrammet har også bidratt sterkt under arbeidet med denne oppgaven. Over usunne mengder kaffe har vi gitt hverandre både gode og mindre gode råd, delt frustrasjoner og vært hverandres nødvendig kilde for avkobling i mer krevende perioder. Heldigvis har jeg i Cecilie Tangen hatt en tålmodig og forståelsesfull kjæreste som gjennom erfaringer fra arbeidet med sin masteroppgave har vært til god hjelp og støtte underveis. Dere skal alle ha stor takk for at veien fra en vakkende problemstilling til fullført oppgave har vært en hyggelig tur.

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	1
Problemstillinger	2
Oppbygning og avgrensninger	3
Kilder og definisjoner.....	4
Historisk metode	7
Propaganda og menneskerettigheter: En bakgrunn.....	10
Menneskerettighetenes utvikling.....	10
Folkeforbundet og mellomkrigstiden	12
Andre verdenskrig	14
Menneskerettighetserklæringen	16
Propagandaens fremvekst.....	18
Fase 1: En forsiktig start.....	20
Trumandoktrinen og økt spenning i FN	20
Truman og diskrimineringen i sørstatene	25
FN som ny propagandaarena.....	29
Konklusjon	33
Fase 2: Trumans offensiv	35
Nye angrep	36
1950: Koreakrigen og borgerkrig i Kina	40
USA involverer allierte	44
Generalforsamlingens rolle	47
Konklusjon	50
Fase 3: Eisenhowers inntog.....	52
En ny menneskerettighetspolitikk	54
Stalins død	57
Ny amerikansk propaganda.....	61
Konklusjon	68
Fase 4: FN i endring	70
Et nytt politisk landskap i FN.....	70
Rasediskriminering under Eisenhower.....	74
Krisen i Ungarn	79

Konklusjon	84
Konklusjon: Menneskerettigheters posisjon i amerikansk propaganda	86
Primærkilder.....	91
Sekundærlitteratur	95

Introduksjon

I 1948 kunne Eleanor Roosevelt endelig presentere FNs menneskerettighetserklæring etter en to år lang prosess med harde forhandlinger på tvers av politiske kulturer. Erklæringen, i mangel på juridiske forpliktelser og en håndhevende instans, ga om ikke annet positive impulser til et internasjonalt samfunn som få år tidligere hadde vært arena for en av historiens mest ødeleggende kriger. Internasjonal storpolitikk hadde gjennom FN fått en diplomatisk plattform utformet for å unngå en gjentakelse av ødeleggelsene fra andre verdenskrig. Man hadde tilsynelatende tatt lærdom av det mindre ideelle fredsoppgjøret etter første verdenskrig, og universelle menneskerettigheter representerte en ny, politisk innsats som ga håp til mennesker verden over. Samtidig truet menneskerettighetenes framvekst verdens etablerte maktbalanse hvor gamle kolonimakter tronet på toppen av et system som i sin natur var basert på et lands eller et folks dominans over et annet. Menneskerettigheter ble av den grunn ikke utelukkende positivt mottatt. Likevel, gjennom andre halvdel av 1940-tallet så det på mange måter ut som verden var på vei mot en fredeligere og mer diplomatisk fremtid.

Det tok derimot ikke lang tid før den kalde krigens klør grep om både FN og dets arbeid med menneskerettigheter. Med utviklingen av den kalde krigen trengte den ideologiske konflikten mellom Sovjet og USA inn i FNs instanser, og stormaktenes propaganda påvirket organisasjonens politiske slagkraft. Frem vokste et anspent og polarisert politisk klima hvor propaganda spilte en stadig mer dominerende rolle. Menneskerettigheter stod ofte i sentrum for denne konflikten. Med sin universelle natur hadde menneskerettigheter en appell på tvers av ideologi, kultur og politiske tradisjoner. Både Sovjetunionen og USA brukte menneskerettigheter som et offensivt ideologisk våpen mot hverandre, samtidig som begge var sårbare for slike angrep. FN var i flere tilfeller en diplomatisk bro over den store ideologiske, kulturelle og politiske avstanden mellom øst og vest, og dermed velegnet som ideologisk slagmark for den kalde krigen. I stedet for å føre verden mot en fredeligere tid gjennom avspenning og forsoning, ble FN brukt som en retorisk boksering hvor den kalde krigens tungvektene møttes ansikt til ansikt.

Denne oppgaven skal undersøke den overnevnte utviklingen. Ved å fokusere på hvordan USA brukte menneskerettigheter i sin ideologiske kamp mot Sovjetunionen er målet å belyse menneskerettighetenes strategiske rolle på en måte som eksisterende menneskerettighetslitteratur i liten grad gjør. Fokuset ligger i større grad på sammenhengen

mellom bruken av menneskerettigheter i propagandaøyemed, hovedsakelig i FNs generalforsamling og i sikkerhetsrådet, heller enn arbeidet til menneskerettighetskommisjonen. På den måten vil oppgaven forsøke å belyse sammenhengen mellom politiske hendelser i den kalde krigen og medfølgende bruk av menneskerettigheter som retoriske våpen.

Problemstillinger

Hovedproblemstillingen denne oppgaven skal svare på er: «Hvilken rolle spilte menneskerettigheter i USAs ideologiske kamp mot Sovjetunionen i FN i perioden fra 1947 til 1960?» Oppgaven har fokusert utelukkende på det amerikanske perspektivet. Et sovjetisk perspektivet hadde utvilsomt bidratt til en mer nyansert besvarelse av oppgavens problemstilling, men av mangel på tilgang til nødvendig kildemateriale og av hensyn til denne oppgavens begrensede omfang har det vært umulig å inkludere flere perspektiver enn det amerikanske. Et større prosjekt kunne også inkludert andre perspektiver enn de to supermaktenes, for eksempel kunne spesielt Storbritannias perspektiv tilført en relevant analytisk vinkling, men denne oppgaven vil altså kun forholde seg til USAs tilnærming til propaganda i FN.

Hovedproblemstillingen suppleres av følgende underproblemstillinger: Kan den amerikanske propagandastrategien mot Sovjetunionen i FN, når det gjelder menneskerettigheter, karakteriseres som reaktiv eller proaktiv? Kan utviklingen i den aktuelle tidsavgrensningen deles inn perioder med en generell tematikk innen menneskerettighetenes rolle i amerikansk FN-propaganda? Hvilke saker og internasjonale hendelser ble tatt opp i amerikansk propaganda hvor menneskerettigheter var sentralt? Kan det trekkes generelle betraktninger om menneskerettigheter og propaganda, eller sammenhengen mellom disse, ut ifra oppgavens undersøkelser? Og til slutt, hvordan påvirket internasjonal kritikk av, og oppmerksomhet rundt, den utbredte rasediskriminering USA landets menneskerettighetspropaganda i FN?

Disse underproblemstillingene er utformet med mål om at de skal bidra til et mer nyansert svar på oppgavens hovedproblemstilling og samtidig muliggjøre mer generelle analytiske betraktninger. Underproblemstillingene er ikke lagt til grunn for oppgavens strukturelle oppbygning, men er trukket frem underveis hvor det aktuelle kildematerialet bidrar til svar.

Oppbygning og avgrensninger

Oppgavens hoveddel er delt inn i fire kapitler som kronologisk tar for seg hver sin fase i utviklingen av USAs propaganda i FN. De to første kapitlene tar for seg Trumans presidentperioder mens de to siste tar for seg Eisenhowers. Disse er igjen delt inn i underkapitler hvor hendelser sentrale for den kalde krigen kobles med USAs bruk av menneskerettigheter i FNs propagandakrig. Dette fremstilles hovedsakelig kronologisk, men i enkelte tilfeller avviker kronologien noe av hensyn til en naturlig tematisk progresjon.

Oppgavens tidsperiode spenner fra 1947 til 1960. Denne avgrensningen er ikke uproblematisk. Etter andre verdenskrig var det en gradvis forverring av forholdet og en gradvis intensivering av propagandabruken mellom Sovjetunionen og USA, hvor andre verdenskrigs seirende allianse gradvis ble erstattet med en bitter ideologisk rivalisering. Det er likevel flere enkelthendelser som gjør at 1947 er et naturlig startpunkt for å undersøke denne oppgavens problemstilling. Det var året hvor president Harry Truman lanserte sin velkjente og mye omtalte doktrine, som sammen med Marshallplanen samme år på konkret vis symboliserer forverringen i forholdet mellom Sovjet og USA etter andre verdenskrig.

Parallelt med utviklingen av en kald krig mellom andre verdenskrigs to mektigste seierherrer, pågikk arbeidet med menneskerettighetserklæringen som ble fullført i 1948. I lys av dette er 1947 et år i kjernen av en markant utvikling innenfor denne oppgavens mest sentrale temaer, både innen menneskerettigheter og innen forholdet mellom Sovjetunionen og USA. Gjennom å undersøke utviklingen under to amerikanske presidenter fra to forskjellige politiske partier, Harry Truman og Dwight D. Eisenhower, kan oppgaven kartlegge en generell utvikling i amerikansk politikk utover en enkelt administrasjon. 1960, som var Eisenhowers siste hele år som sittende president før John F. Kennedy tok over i januar 1961, er derfor et naturlig sted å avslutte oppgaven.

Oppgaven behandler i korte trekk også elementer ved borgerrettighetssituasjonen innenfor USAs landegrensler. Det er imidlertid ikke gjort et forsøk på å gjøre en ny vurdering av USAs rasepolitikk, men det er elementer ved rasepolitikken og tilhørende utfordringer for USAs administrasjon som er viktige for denne oppgavens problemstilling. Av den grunn er det heller ikke en generell eller komplett fremstilling, men en selektert fremstilling av hendelser og sider ved den amerikanske rasepolitiske situasjonen som er relevante for denne oppgavens problemstilling. Både i samtiden og i ettertiden ble den innenlandske raseproblematikken sett

på som USAs akilleshæl i dets internasjonale menneskerettighetsengasjement og ble hyppig brukt på den internasjonale arena av ideologiske motstandere, spesielt i Sovjetunionens propaganda. Dette gjør det viktig å inkludere begge administrasjoners syn på og behandling av rasediskrimineringen i USA.

Kilder og definisjoner

Denne oppgaven skiller ikke mellom begreper som propaganda, psykologisk krigføring eller lignende begreper, men bruker disse om hverandre for språklig variasjon. Grunnen til dette er at disse begrepene ble brukt om hverandre i samtiden, samtidig som sekundærlitteratur blander disse begrepene.¹ Det er dermed problematisk å komme frem til en definisjon som i tilfredsstillende grad skiller mellom disse begrepene. Propaganda som begrep er i oppgaven brukt som et bredt begrep. I samtiden oppgaven undersøker ble alle uttalelser gjort av amerikanske representanter vurdert dithen at de hadde propagandaverdi, i den form at de var et ledd i en pågående retorisk og ideologisk kamp. I stedet for å definere akkurat hva propaganda er og ut ifra en slik definisjon vurdere hva som var propaganda, har jeg i oppgaven vurdert alle uttalelser fra amerikanske representanter som propaganda, i og med at de hadde en propagandaverdi i samtiden. Det er ikke dermed sagt at de *kun* var propaganda, i den betydning at dets propagandaeffekt er det eneste som hadde betydning i samtiden eller var det eneste formålet med uttalelsen. Men alle uttalelser som enten kritiserte USAs politiske motstandere, promoterte sider ved amerikansk ideologi, samfunn eller styreform, eller tydelig var rettet mot rekruttering av allierte, hadde en propagandaverdi i samtiden og er dermed i denne oppgaven vurdert som propaganda.

Oppgaven baserer seg i stor grad på *Department of State Bulletin* og *The Foreign Relations of the United States (FRUS)*. Disse dokumentsamlingene vil være utgangspunktet for prosesser bak og eksempler på amerikansk propaganda i FN. *Department of State Bulletin* er et sporadisk utgitt tidsskrift hvor det amerikanske State Department publiserte sin virksomhet til offentligheten.² *FRUS* er en bokserie, skrevet av historikere hos Office of the Historian i det amerikanske State Department. Samlingen inneholder historiske dokumenter, ofte interne,

---

¹ Kenneth Alan Osgood, *Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad* (Lawrence: University of Kansas, 2006). S. 8

² «Department of State Bulletin», åpnet 6. mai 2015, <https://heinonline.org/HOL/TitleSummary?index=journals/dsbul&collection=journals>.

tidligere hemmeligstemplede dokumenter, som belyser interne beslutningsprosesser som ledet frem til utenrikspolitiske og diplomatiske avgjørelser av større betydning.³ Av den grunn vil hverken *Department of State Bulletin* eller *FRUS* gi et fullstendig representativt innblikk i amerikansk politikk og de er begge, dog i forskjellig grad, tilknyttet det amerikanske statsapparatet. Dermed må det tas høyde for at dokumenter fra disse samlingene ikke nødvendigvis gir et komplett eller balansert bilde av samtiden. De er likevel en uvurderlig kilde til amerikanske utenrikspolitiske avgjørelser, og selv om det er mulig at informasjon og enkelte dokumenter er tilbakeholdt, gir det likevel et godt og detaljert bilde av prosesser bak politiske avgjørelser og utspill med høy grad av representativitet. Der hvor eksempler i disse kildene tyder på en generell tendens i samtiden, er det derfor antatt usannsynlig at utilgjengelig materiale eller tilbakeholdte dokumenter ville vist motstridene tendenser.

Disse kildene er undersøkt i hovedsak gjennom deres digitale publikasjoner, hvilket gir både fordeler og utfordringer sammenlignet med å bruke de fysiske eksemplarene. Den kanskje største fordelen er at man raskere får kartlagt hvilke kilder som er relevante. Dermed får man som forsker raskere et totalinntrykk av kildemateriale, noe som gjør det mulig å tidlig planlegge oppgavens struktur og helhet. Ved å bruke fysiske eksemplarer av kildene vil informasjon som ikke er organisert i relevante kategorier være vanskeligere å få øye på, ettersom man da i større grad vil være avhengig av å ta utgangspunkt i overskrifter, stikkordregister og innholdsfortegnelser, for å avdekke aktuell informasjon.

Hovedutfordringen ved å bruke digitale publikasjoner er at man kan miste kontekst ved å komme rett til dokumenter uten å få med sammenhengen man får ved å bla gjennom de fysiske utgivelsene. Dokumentutvalget blir ofte styrt av søkemotorene til databasene. Dermed er man avhengig av å benytte dekkende søkeord som ikke utelukker informasjon man vil ha tak i. For eksempel vil ikke alt materiale som omhandler menneskerettigheter dukke opp i søkeresultatene om man søker på «human rights», siden omtale av menneskerettighetssaker i samtiden ofte benyttet en rekke relaterte begreper. Under arbeidet med denne oppgaven har jeg derfor i stor grad forsøkt ikke å være avhengig av å treffe med søkeordene, men også å bruke mye tid på å bla gjennom deler av kildene slik jeg ville gjort om jeg arbeidet med de fysiske utgavene. Rent konkret vil dette si at jeg har ofte startet på begynnelsen av dokumentet eller utgaven hvor jeg har funnet treff enten ved å søke eller via referanser i andre

---

³ Office of the Historian, «About the Foreign Relations of the United States Series», udatert, <https://history.state.gov/historicaldocuments/about-frus>.

artikler. Ofte har dette gitt nye funn som jeg kun ved å stole på søkeord ville ha gått glipp av, andre ganger har det gitt viktig kontekst til de funnene som har blitt inkludert i oppgaven.

Det finnes mange generelle eksempler på retorisk bruk av menneskerettigheter i FN i *Department of State Bulletin* og *FRUS*, men mange av disse måtte velges bort ettersom fokuset for oppgaven ligger mer på å knytte slike eksempler opp mot et strategisk formål eller politiske situasjoner under den kalde krigen. Flere ganger har sentrale funn blitt gjort gjennom å følge fotnoter og referanser i kilder funnet gjennom søkeord. Det er derfor vanskelig å gi en fullstendig beskrivelse av hvilke søkeord som har gitt best resultater, ettersom veien til en kilde kan være svært lang og gå via tekster om saker med mindre direkte relevans for oppgavens problemstilling, for eksempel økonomisk politikk og nedrustning.

For å forsikre meg om at jeg har oversett færrest mulig relevante dokumenter, har jeg brukt mye tid på å forsøke flest mulig tenkelige formuleringer og ordsammensetninger, inkludert navn på sentrale og mindre sentrale personer og saker, i tillegg til å lese en rekke dokumenter i samme utgave som tekstene søkeordene har ledet meg til. Det har flere ganger vist seg å være mer verdifullt å søke i generelle termer, og heller bruke mye tid på å bla gjennom en stor tekstmengde, enn å forsøke å finne et spesifikt søkeord som fører direkte til en aktuell tekst. Dette gjelder spesielt i *FRUS*, som har en søkemotor hvor det er noe mer tungvint å bla gjennom funn enn i *Department of State Bulletin*, som selv fremhever hvor i teksten treffene er gjort.

I tillegg til disse primærkildene er oppgaven basert på et utvalg sekundærlitteratur, både innen menneskerettigheter, propaganda og generell kald krigslitteratur. Her er utgangspunktet for menneskerettigheter lagt hos Paul Gordon Laurens *The Evolution of Human Rights*, Mary Ann Glendons *A World Made New* og Roger Normands og Sarah Zaidis *Human Rights at the UN*. Forfatterne er til en viss grad relativt tilsvarende analytisk tilnærming til menneskerettighetenes utvikling, så Samuel Moyn sitt mer kritiske blikk fra hans *The Last Utopia* er brukt for å tilføre menneskerettighetenes utvikling en nødvendig nyansering. For å kartlegge propagandaens utvikling i den kalde krigen er hovedsakelig Kenneth Osgoods *Total Cold War* og Gregory Mitrovich *Undermining the Kremlin* brukt, mens Ilya Gaiduks *Divided Together* og Geir Lundestads *Øst, Vest, Nord, Sør* representerer hovedverkene der det har vært behov for mer generell litteratur om den kalde krigen. Behandlingen av borgerrettigheter vil i hovedsak være basert på sekundærlitteratur, spesifikt Thomas Borstelmanns *The Cold War and the Color Line* og Mary L. Dudziaks *Cold War Civil Rights*, men suppleres med

noen eksempler fra *Department of State Bulletin* som belyser hvordan amerikanske representanter forholdt seg til borgerrettighetsproblematikken i FN. De gangene direkte sitater er brukt fra sekundærlitteratur skrevet på engelsk og *Department of State Bulletin* og *FRUS* har de blitt oversatt etter beste evne av meg. Titler og stillingsbeskrivelser er i hovedsak gjengitt på engelsk der det ikke finnes en direkte norsk oversettelse.

Historisk metode

Denne oppgaven vil hovedsakelig befinne seg nærme en, men ikke innenfor en rendyrket, hermeneutisk forskningstradisjon. Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer mente at forskeren kun gjennom å se på hvordan delene former helheten, helheten de selv lar seg forme av, kan oppnå forståelse. Denne tilnærmingen utgjør den hermeneutiske sirkel, hvor forståelse oppnås ved kontinuerlig endring av forskerens meninger gjennom undersøkelse av delenes betydning for helheten og visa versa.⁴ For å anvende dette i min oppgave er primærkildene og de historiske hendelsene de beskriver, behandlet som delene. Problemstillingene vil dermed representere helheten. Analysen går blant annet ut på å undersøke om delene, altså de enkelte eksemplene fra kildene, kan si noe om generelle utviklingstrekk ved perioden.

Videre ser Gadamer tidsavstanden mellom forskeren og perioden han studerer som noe produktivt og viktig for forståelsen.⁵ Tidsavstanden gjør at man som forsker, ved å vite konsekvensene av historiske aktørers handlinger, kan forstå et hendelsesforløp og skille ut fordommer og antakelser. Dette gjør også at det er viktig å tenke på at de historiske aktørene det forskes på *ikke* hadde dette privilegiet. For denne oppgaven betyr det at de historiske aktørene ikke må tilegnes hensikt ut ifra konsekvensene av deres handlinger, da disse konsekvensene var ukjente for aktørene på tidspunktet de foretok valgene og dermed fullstendig ekskludert fra begrunnelsen de hadde for å foreta valg. De hadde selvfølgelig en formening om hva de ønsket å oppnå med sine handlinger. Men ønskede eller sannsynlige konsekvenser trenger ikke å speile de faktiske konsekvensene, siden de historiske aktørene hadde begrenset innsyn i andres handlinger og intensjoner i samtiden. Spesielt ikke i det politiske klimaet under den kalde krigen, hvor hemmelighold og propaganda gjennomsyret utenrikspolitikken både i øst og vest. Hermeneutikk, slik Knud Kjeldstadli beskriver det i sin

---

⁴ Hans-Georg Gadamer, *Forståelsens filosofi: Utvalgte hermeneutiske skrifter*, overs. Helge Jordheim (Oslo: Cappelen, 2003). s. 33-37

⁵ Gadamer, *Forståelsens filosofi*. S.42

Fortida er ikke hva den en gang var, innebærer et stort fokus på hensikter og tanker hos de historiske aktørene. Dette er lite hensiktsmessig i denne oppgaven, som tar for seg en generell utvikling i USAs FN-strategi og menneskerettighetenes rolle i denne strategien. Dermed er en hermeneutisk tilnærming mest aktuell i måten jeg har tilnærmet meg kildene og kildenes forhold til problemstillingene. Hva jeg ser etter er ikke hva historiske aktører hadde av tanker, hensikter og ambisjoner, men heller en utvikling gjennom et hendelsesforløp gjennom en tidsavgrensning. Dette ligner på det Kjeldstadli kaller en tredje tilnærming, hermeneutikk og positivisme er de to andre, som ble kjent via den tyske historikeren Jörn Rüsen og som innebærer at fortellingen om nettopp «begivenhetsforløpet fra begynnelse til slutt, gangen fra én tilstand til en annen.»⁶

Tidsavstanden til perioden jeg undersøker byr også på problemer. Den kan hindre meg i å få lik tilgang til alle relevante historiske aktører. Bare de aktørene som andre før meg har vurdert som tilstrekkelig innflytelsesrike, og dermed gitt en plass i arkivene, vil være tilgjengelige for min forskning. I tillegg gjør både tilgjengelighet og relevans at oppgaven benytter en overvekt av vestlige kilder. På den ene siden er dette nødvendig da oppgavens problemstilling er avgrenset til vesten, mer spesifikt USA. På den andre siden kan dette svekke konklusjonen da forskningsområdet, altså USA, i hovedsak er studert på dets egne premisser. Med et kritisk blikk og bred kildebruk kan dette i en viss grad bøtes med, men aldri fullstendig.

Gadamer går også språkfilosofisk til verks i sin hermeneutikk; for denne oppgaven har det imidlertid vært mer interessant å se hvordan historiske aktører bruker språket, gjennom propaganda i dette tilfelle, som et middel for å oppnå et mål. I den sammenheng er Gabrielle Spiegels *Practice Theory* mer interessant, ettersom hun hevder at historieforskningen etter den språklige vendingen har gått fra å arbeide ut ifra språket og språklig symbolikk, til å se historiske aktører som mer selvstendige aktører som bruker språket som et verktøy i sine liv, eller, i dette tilfellet, til og med som våpen.⁷

Samtidig må en som forsker være bevisst på narrative i oppgaven. Under arbeid med den kalde krigen er det lett å bli farget av tanken om det gode, frie, demokratiske USA mot det totalitære, ufrie diktaturet Sovjetunionen, ettersom man selv lever i en kultur som er mer lik

---

⁶ Knut Kjeldstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget*, 2. utg. (Oslo: Universitetsforlaget, 1999). S. 125-126

⁷ Gabrielle M. Spiegel, red., «Introduction», i *Practicing History: New Directions in Historical Writing After the Linguistic Turn*, Rewriting histories (New York: Routledge, 2005), 1–31.

den amerikanske. Hayden Whites teori om historiske narrativ hevder at alle historikere plasserer sin formidling i forskjellige plotstrukturer han eller hun kjenner fra litteratur og kultur. Valget av plotstruktur er opp til historikeren, og forskjellige historikere med forskjellige bakgrunner kan tenkes å velge helt forskjellige plotstrukturer. Disse strukturene farger innholdet i såpass stor grad at det, ifølge White, ikke er noen forskjell på fiksjon og historieformidling.⁸ Selv om jeg er enig i White at innholdet farges av forskerens fordommer og bakgrunn, er jeg ikke enig i at det dermed er å regne som fiksjon. Gjennom den hermeneutiske arbeidsmetoden, som beskrevet over, vil man, ved stadig å tilnærme seg materialet, både helheten og delene, med nye briller, føre forståelsen såpass nærme fortiden at den legger føringer for narrativ. En del vil selvsagt fortsatt farges av forskeren, men en betydelig del vil være betinget av grundige undersøkelser av den historiske perioden man forsker på.

---

⁸ Georg G. Iggers, *Historiography in the Twentieth Century: From Scientific Objectivity to the Postmodern Challenge* (Middletown, CT: Wesleyan University Press, 2005). S. 119-122

Propaganda og menneskerettigheter: En bakgrunn

Menneskerettighetenes utvikling

Menneskerettighetsbegrepet, slik det er kjent i dag, er et historisk nytt fenomen som dukket opp først i begynnelsen av 1900-tallet. Begrepet er likevel et resultat av en lang historisk utvikling. I følge Paul Gordon Lauren, amerikansk professor i historie ved universitetet i Montana, startet denne utviklingen allerede da menneskene gikk fra å være nomader til å bosette seg i organiserte samfunn. I disse tidlige samfunnene begynte mennesker å ta stilling til sine plikter overfor både samfunnet og hverandre. Videre utvikling fortsatte i religionen. Alle de store verdensreligionene tar stilling til menneskeverd og et felles ansvar for andre mennesker. Lauren beskriver verdensreligionene som motsetninger på mange områder, men at de deler en oppfatning av en verden med klart forbedringspotensial, og verden kan forbedres gjennom omtanke og omsorg for de som lider.⁹ Det religiøse aspektet ved utviklingen er viktig, ifølge Lauren, ettersom religionene utfordret eksisterende maktstrukturer og brøt med samfunnets status quo i sin motstand mot urettferdighet og undertrykkelse. Roger Normand og Sarah Zaidi, menneskerettighetsaktivister og begge med tilknytting til Center for Economic and Social Rights, beskriver i sin *Human Rights at the UN* en tilsvarende utvikling, men uten det religiøse elementet ettersom de hevder menneskerettighetsbegrepet i sin moderne form har lite med guddommelighet å gjøre.¹⁰

Samuel Moyn, professor i jus og historie ved Harvard-universitetet, presenterer i sin *The Last Utopia: Human Rights in History* fra 2010 et mer moderne og langt mindre positivt syn på utviklingen. En viktig forskjell mellom opprinnelsen og dagens bruk av begrepet er at i de antikke statene var rettighetene til borgerne utelukkende gitt av et statsapparat og begrenset seg derfor til statsgrensene. Siden det moderne menneskerettighetsbegrepet forsøker å innføre transnasjonale lover og regler, kan det ifølge Moyn, ikke sammenlignes med den antikke

---

⁹ Paul Gordon Lauren, *The Evolution of International Human Rights: Visions Seen*, 3. utg., Pennsylvania studies in human rights (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011). S. 6-11

¹⁰ Roger Normand, *Human Rights at the UN: The Political History of Universal Justice*, United Nations intellectual history project (Bloomington: Indiana University Press, 2008). S. 6-12

utgaven av rettigheter.¹¹ Begrepet i internasjonal forstand kan man ikke snakke om før USAs avskaffelse av slaveriet i 1865, noe som ikke bare fikk ringvirkninger utover USAs landegrenser, men som også var kraftig inspirert av og på mange måter var en konsekvens av et omfattende arbeid mot slaveindustrien som, paradoksalt nok, startet og stod sterkt i den gamle slavestormakten Storbritannia.¹² Normand og Zaidi trekker frem fredskonferansen i Haag i 1899 som en forløper til FNs menneskerettighetskommisjon, hvor deltakerne møtte mange av de samme utfordringene som 50 år senere, under arbeidet med menneskerettighetserklæringen, igjen skapte problemer. Problemområder som nasjonal suverenitet mot internasjonal lov, sterke stater som ønsker å ivareta sin posisjon mot svakere stater som søker beskyttelse og mellom regjeringer som ønsker å forsterke sin posisjon mot krav om rettferdighet stod sentralt i Haag i 1899, så vel som i FNs menneskerettighetskommisjon etter andre verdenskrig.¹³

På mange måter dreier problemene som Eleanor Roosevelt og de andre medlemmene av menneskerettighetskommisjonen måtte takle, seg om grunnleggende forskjeller mellom øst og vest. Samuel Moyn beskriver en «kompromissløs vestliggjøring av menneskerettigheter» utover 1940-tallet og begynnelsen av 1950-tallet som ikke innebar «uunngåelig fremskritt», men heller gjorde menneskerettigheter mindre relevante.¹⁴ I kampen om å dominere menneskerettighetskommisjonen blir arbeidet for en kulturelt og politisk mangfoldig verden mindre relevant. Dette innebar ikke at arbeidet var en polarisert kamp hvor øst og vest barket sammen. For eksempel var kampen for økonomiske og sosiale rettigheter ikke et rent kommunistisk prosjekt, men fikk støtte av blant annet Australia, et land langt mer kapitalistisk og med politiske og kulturelle bånd til vesten; de var blant annet med på USAs første utkast til en internasjonal Bill of Rights. På lik linje diskuterte flere kommunistiske land også politiske og kulturelle rettigheter, ofte fremstilt som et vestlig fenomen.¹⁵

---

¹¹ Samuel Moyn, *The Last Utopia: Human Rights in History* (Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2010). S. 7

¹² Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 49-50

¹³ Normand, *Human rights at the UN*. S. 35-37

¹⁴ Moyn, *The Last Utopia*. S. 69

¹⁵ Jennifer Amos, «Embracing and Contesting: The Soviet Union and the Universal Declaration of Human Rights, 1948-1958», i *Human Rights in the Twentieth Century*, red. Stefan-Ludwig Hoffmann (Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 2010). S. 149

Folkeforbundet og mellomkrigstiden

Menneskerettighetsarbeid har ofte fått økt fokus etter store globale tragedier, og 1900-tallets to største internasjonale kriger var ingen unntak. Lauren påpeker at internasjonale kriger og kanskje spesielt det påfølgende fredsarbeidet fremhever hvor sammenknyttet verden tross alt var. Disse krigene, spesielt andre verdenskrig, ble også dekket av medier på et større detaljnivå enn tidligere kriger. Lidelsene ble dratt frem i åpenheten, og presset om å forsvare sivile og hindre lidelser økte. Selv om det først var etter den andre verdenskrigen at menneskerettighetserklæringen konkret ble utformet, kom det også flere initiativ etter den første verdenskrigen. Den første verdenskrigen sjokkerte verden på flere måter. Brutaliteten, de enorme lidelsene og millioner av tapte menneskeliv gjorde det politiske verdenssamfunnet klarere enn noen gang før for det Lauren kaller «normative verdier designet for å forsterke freden.»¹⁶

Etter første verdenskrigen forsøkte Folkeforbundet og sikre visse rettigheter. Lauren beskriver Folkeforbundet som et prosjekt som om ikke annet skapte stor entusiasme og håp for fremtiden. Før den første konferansen i 1920 omtalte flere delegater den veldig positivt, og spådde at den ville ha en «permanent innflytelse på nasjoners utvikling» og var av «enestående storhet».¹⁷ Konkrete tiltak ble forsøkt, blant annet opprettet de en internasjonal domstol og forsøkte å sikre rettigheter til både arbeidere, urbefolkninger og kvinner og barn, men uten verken tilstrekkelig erfaring eller evne til å trenge gjennom det standhaftige prinsippet om nasjonal suverenitet, kollapset Folkeforbundet i møte med aktiv motstand og fremveksten av diktatur og fiendtlighet i flere land.¹⁸

Moyn tillegger ikke Folkeforbundet like positive egenskaper som Lauren gjør. Han erkjenner at flere fremskritt ble gjort i perioden etter første verdenskrig, blant annet arbeidernes rettigheter gjennom den internasjonale arbeidsorganisasjonen og stemmerett til kvinner i flere land. Problemet var at disse fremskrittene kun ble gjort innenfor nasjonale grenser.¹⁹

Universelle rettigheter, som personer innehar uavhengig av statlige reguleringer, var det langt færre av. Kvinners stemmerett, for eksempel, inkluderte kvinner i et allerede eksisterende sett av borgerrettigheter, uten at disse borgerrettighetene i seg selv ble utvidet. Til tross for en

---

¹⁶ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 98

¹⁷ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 116

¹⁸ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. 128-136

¹⁹ Moyn, *The Last Utopia*. S. 34

økende internasjonalisme i årene etter første verdenskrig, beskriver Moyn et menneskerettighetsarbeid som ikke klarte å rive seg løs fra nasjonalstatenes begrensninger.²⁰

Mange historikere har trukket paralleller mellom første og andre verdenskrig, og retorikken mellom Woodrow Wilson og Vladimir Lenin etter første verdenskrig var påfallende lik den ved inngangen til den kalde krigen, mellom Harry Truman og Josef Stalin. Sovjetunionen fokuserte i begge tilfeller på rettigheter som passet dem, spesielt økonomiske og sosiale, og USA gjør det samme, men med individuell og politisk frihet. Wilson talte om en krig som satte demokratiet først, for å sikre en ny diplomatisk orden hvor menneskerettigheter var prioritert. Dette standpunktet ble reflektert i hans 14 punkter til Folkeforbundet hvor han lovte individuell frihet på tvers av landegrensener.²¹ Lenins promotering av rettigheter baserte seg naturlig nok på en kommunistisk revolusjon i stedet for demokratisk styre, men både Lenin og Wilson omtalte retten til selvbestemmelse som noe alle nasjoner hadde krav på.²²

Moyn gir både Lenin og Wilson æren for at avkolonisering og retten til selvbestemmelse trumfet individuelle rettigheter i fredsforhandlingene etter første verdenskrig. Etter den første verdenskrigen var det ikke internasjonale menneskerettigheter, begrepet var ikke en gang en formulert idé, som var målet for de allierte, men selvbestemmelse. Her trekker også Moyn en parallell til tiden etter andre verdenskrig, hvor Wilsons ideer fikk en renessanse. For Moyn kan ikke 1940-tallet kalles menneskerettigheters store gjennombrudd ettersom det var de samme ideene i fokus som etter den første verdenskrig, og moderne internasjonale menneskerettigheter er så mye mer enn selvbestemmelse og antikolonialisme.²³ USA, på sin side, endret sitt ståsted om selvbestemmelse i tiden opp mot menneskerettighetskommissjonen begynte sitt arbeid, delvis på grunn av støtten frigjøringsbevegelser fikk fra Sovjet og Kina. Til Storbritannias glede, ettersom Churchill fryktet at USA ønsket å svekke det britiske imperiet ved å forsvare retten til selvbestemmelse, flyttet USA seg mot Europa og mente selvbestemmelse ikke var en menneskerett.²⁴

En stor utfordring etter første verdenskrig var nettopp spørsmålet om selvbestemmelse. Mye hadde blitt lovet av både Wilson og Lenin under første verdenskrig, og løftene overgikk

---

²⁰ Moyn, *The Last Utopia*. s. 42

²¹ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 96

²² Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 96-97

²³ Moyn, *The Last Utopia*. s. 88

²⁴ Normand, *Human rights at the UN*. s. 215

tilsynelatende det de kunne tenke seg å innfri. Beskrevet som å være «full av dynamitt» av daværende Secretary of State Robert Lansing; selvbestemmelsesprinsippet bød på store diplomatiske utfordringer i kjølvannet av første verdenskrig slik det også skulle komme til å gjøre etter andre verdenskrig.²⁵ Kollektive rettigheter og beskyttelse av folkegrupper stod i sentrum etter første verdenskrig. Ifølge Lauren dukket problemene opp når individuelle rettigheter trues av nettopp disse kollektive rettighetene. Omorganiseringen av Europa-kartet ble gjort for å få en slutt på store, multinasjonale imperier, men skapte både nye minoritetsgrupper og dermed nye problemer innenfor de ferske landegrensene.²⁶ Resultatet var ikke langt unna en katastrofe. Grenser ble flyttet, folkegrupper ble slått sammen, uavhengighet ble tildelt, og ifølge Moyn fikk dette «katastrofale konsekvenser for individer og grupper offergjort som etnisknasjonale grupper på søken etter kollektiv kompensasjon.»²⁷

Andre verdenskrig

Lauren beskriver menneskerettighetsdiskusjoner under og etter andre verdenskrig som et dilemma for de allierte. På den ene siden var offentlig promotering av rettigheter et effektivt virkemiddel. Ikke bare inspirerte det USAs allierte ved å forsterke skillet mellom oss og dem, men det fra amerikansk side ble det sett på som et effektivt kamprop for å motivere både egne soldater og allierte. På den andre siden kunne løfter om rettigheter skape forventinger det var politisk vanskelig å innfri.²⁸ Normand og Zaidi kaller dette den «angloamerikanske dobbeltmoral», og påpeker at selv om USA og Storbritannia på mange måter var ansvarlig for å sette menneskerettigheter på dagsorden i internasjonal politikk var det store motsetninger mellom retorikk og praktisk handling.²⁹ Storbritannia ville nødvendigvis sette seg i en situasjon hvor de i etterkant av krigen måtte oppgi mer av et allerede falmende imperium. USA på sin side stod i fare for å provosere en allerede misfornøyd del av befolkningen ved å intensivt promotere menneskerettigheter internasjonalt, uten å ta hånd om problemene som fantes innenfor deres egne landegrensar. Retorikken under andre verdenskrig hadde oppmuntret amerikanere også, ikke bare USAs allierte. Med freden forventet de forandring, men når lite ble gjort, blant annet med voldsbølgen i 1946 mot svarte veteraner som motsatte seg Jim

---

²⁵ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 98

²⁶ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 99

²⁷ Moyn, *The Last Utopia*. S. 197

²⁸ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 155

²⁹ Normand, *Human rights at the UN*. s. 93-95

Crow-lovene i sør, spredte frustrasjonen seg. The National Association for the Advancement of Colored People (NAACP), en viktig non-governmental organization (NGO) i USA med blant annet Eleanor Roosevelt som styremedlem, flyttet fokuset fra borgerrettigheter til menneskerettigheter med håp om støtte i FN.³⁰ Rasediskrimineringsens juridiske grunnlag i sørstatene hadde derimot et robust forsvar i form av en maktelite av hvite tradisjonister som hevdet at det var opp til statene selv å styre sosiale relasjoner. En tilsvarende argumentasjon styrket USAs nasjonale suverenitet og ble brukt for å trumfe internasjonalt press og motstå flere av FNs vedtekter.³¹ Men via USAs ideologiske kamp mot Sovjetunionen etter andre verdenskrig, hvor internasjonalt innblikk i det amerikanske samfunn skulle vise verden hvor overlegent det var, fikk verden også se Jim Crow-lovene i praksis. Den etablerte rasediskrimineringen kombinert med USAs promotering av menneskerettigheter internasjonalt malte et dobbeltmoralsk og vinglete bilde av amerikanske verdier og utgjorde en av de største utfordringene for amerikansk diplomati i årene etter andre verdenskrig.

Fokuset på menneskerettigheter vokste blant de allierte gjennom den andre verdenskrigen og de første årene av etterkrigstiden, men fortsatt innenfor diskusjonen om selvbestemmelse. Innenfor FN var det få Non-governmental Organizations (NGO) som arbeidet for menneskerettigheter, og de som gjorde det oppnådde få gjennombrudd.³² Likevel trekker Lauren frem det visjonære språket i Atlanterhavserklæringen, erklæringen om de forente nasjoner, og det faktum at de allierte slapp utgaver av H. G. Well's *The Rights of Man* bak fiendens linjer som tegn på et nytt fokus internasjonalt. Den tradisjonelle forståelsen av retten til selvbestemmelse ble også utfordret fra Latin-Amerika, da de oppfordret det internasjonale samfunnet til i større grad å ta hensyn til moralsk og sosial rettferdighet.³³ Retten til selvbestemmelse var i det hele tatt sentralt i datidens menneskerettighetsretorikk, som det var etter første verdenskrig, men også et problematisk tema som avslørte stormaktenes motvilje mot å gi slipp på den eksisterende maktstrukturen og samtidig promotere selvbestemmelse internasjonalt.³⁴

---

³⁰ Normand, *Human rights at the UN*. S. 162-164

³¹ Thomas Borstelmann, *The Cold War and the Color Line: American Race Relations in the Global Arena* (Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2001). S. 3-4

³² Moyn, *The Last Utopia*. S. 3

³³ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 155

³⁴ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 156

Moyn mener på sin side at menneskerettighetsbegrepets rolle gjennom 1940-tallet er sterkt overdrevet. Riktignok dukket begrepet opp i internasjonal politikk i dette tiåret, men mer som et krigsrop for å rettferdiggjøre de alliertes felles kamp mot Hitler enn noe annet. Begrepet dukket først opp i innenrikspolitikken da Roosevelt forsøkte å få gjennom sin New Deal-politikk på 1930-tallet. Under krigen var begrepet så ferskt og så lite brukt at det betydde forskjellige ting for forskjellige mennesker. Derfor, ifølge Moyn, betød det ikke noe spesifikt. Roosevelt selv brukte begrepet for å beskrive normer USA kunne gå til krig for å forsvare, men behandlet aldri problemet om hva betydningen skulle være etter krigen.³⁵ «Derfor var ikke menneskerettigheter løfter som ventet på å bli innfridd, men en utopi først for vag og deretter for konservativ til å bety noe.»³⁶

Enten det lå en ideologisk overbevisning bak at menneskerettigheter bør innføres og forsvares globalt, eller om det kun var propaganda for å mane allierte til kamp; menneskerettigheter, med USA i spissen, steg inn på den internasjonale politiske scenen i løpet av 1940-tallet. Det er forskjellige syn på dette. Perioden tillegges stor betydning av blant annet Lauren, som ser 1940-tallets fremskritt og menneskerettighetskonvensjonens inntog som et pionerarbeid og det viktigste gjennombruddet i moderne menneskerettighetshistorie.³⁷ Moyn hevder dette gjennombruddet først kom mye senere, og at 1940-tallet er mer interessant for å forklare hvorfor menneskerettigheter *ikke* vakte større interesse og oppmerksomhet enn for å forklare et gjennombrudd.³⁸ På dette tidspunktet var det kanskje vanskelig å forutse stagnasjonen omtalt av Mary Ann Glendon i hennes bok om Eleanor Roosevelt som *The Deep Freeze*.³⁹ Men til tross for etterkrigstidens øyeblikkelig tegn på fremskritt ble 1950-tallet et tiår hvor de store fremskrittene innen menneskerettighetsarbeidet lot vente på seg.

Menneskerettighetserklæringen

Menneskerettighetserklæringen ble vedtatt av FNs generalforsamling 10. desember 1948 og har blitt ansett som det viktigste dokumentet i moderne menneskerettigheters relativt korte historie. Bak arbeidet lå både idealisme, ønske om en varig fred og et håp om å bedre

---

³⁵ Moyn, *The Last Utopia*. S. 49-51

³⁶ Moyn, *The Last Utopia*. S. 47-48

³⁷ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 3 og 225-226

³⁸ Moyn, *The Last Utopia*. S. 7

³⁹ Mary Ann Glendon, *A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, 1. utg. (New York: Random House, 2001). S. 193

situasjonen til undertrykte befolkningsgrupper i verden, men i kulissene foregikk både kynisk storpolitikk og et sterkt vern om nasjonale interesser. I hvert sitt hjørne av generalforsamlingen stod USA og Sovjetunionen og kritiserte hverandres nasjonale forhold. Den stadig økende spenningen mellom stormaktene smittet over i menneskerettighetskommisjonen. Samtidig gjorde menneskerettighetenes altomspennende natur at andre politiske saker, som fremveksten av et kommunistisk Kina, krisene i Tyrkia og Hellas, Trumandoktrinen og Koreakrigen, ble dratt inn i diskusjonen om menneskerettigheter. Menneskerettigheter var et egnet retorisk våpen som gjennom å promotere egne verdier og kritisere andres, bidro til å legitimere egne handlinger og standpunkt, spesielt internasjonalt.

USAs ledende posisjon i arbeidet med menneskerettighetserklæringen hadde flere årsaker. Blant annet hadde USAs promotering av menneskerettigheter under andre verdenskrig skapt høye forventninger som etter krigen måtte innfris. Som verdens mektigste stormakt etter krigen, og med et bilde av seg selv som leder av den frie, demokratiske verden, var det naturlig for USA å innta førerretet. Men, ikke overraskende ønsket de i større grad å spre det amerikanske idealet internasjonalt enn å sikre menneskerettigheter nasjonalt. Både Eisenhower og Truman følte et behov for å dempe støyet rundt rasepolitiske problemer, heller enn å takle problemet gjennom politisk forandring.⁴⁰

Normand og Zaidi beskriver USAs posisjon som en naturlig konsekvens av verdensordenen etter krigen. Både USA og Storbritannia gikk etterkrigstiden i møte som ledere av en verden som var både imperialistisk og rasistisk. Som den sterkeste av verdens ledende nasjoner var det naturlig at USA aldri ville akseptere en svekkelse av deres posisjon. Uansett om USA hadde et oppriktig ønske om å promotere menneskerettigheter eller ikke, eksisterte dette ønsket kun innenfor en ramme hvor deres ledende posisjon opprettholdes, helst forbedres. Dette preget prosessen bak arbeidet med menneskerettighetserklæringen, hvor de etablerte, store nasjonene, spesielt USA og Storbritannia, tok føringen i promoteringen av menneskerettigheter internasjonalt, uten å takle problemene nasjonalt.⁴¹

Til tross for et anspent internasjonalt klima kom menneskerettighetskommisjonen frem til en menneskerettighetserklæring. Flere har beskrevet den med store ord, - for store, ifølge noen.

---

⁴⁰ Hanne Hagtvedt Vik, «How Constitutional Concerns Framed the US Contribution to the International Human Rights Regime From Its Inception, 1947–53», *The International History Review* 34, nr. 4 (desember 2012): 887–909, doi:10.1080/07075332.2012.737348. s. 888

⁴¹ Normand, *Human rights at the UN*. S. 28

Glendon sier den markerte et nytt kapittel i historien som begynte med Storbritannias Bill of Rights og revolusjonene.⁴² Lauren hevder deltakerne kom sammen både for å reflektere over og for å overgå sine politiske motsetninger og at de banet vei for fremtidig menneskerettighetsarbeid på en måte som historien aldri før hadde sett.⁴³ Samuel Moyn er langt mer nøktern i sin beskrivelse. Han kaller det i like stor grad en begravelse for håpene som steg frem under andre verdenskrig som starten på en ny tidsalder. Han begrunner dette med at menneskerettigheter aldri ble sett som et fundamentalt brudd med den eksisterende verdensordenen. «Verden så opp et øyeblikk» skriver Moyn. «Deretter fortsatte de med etterkrigspolitiske agendaer.»⁴⁴

Propagandaens fremvekst

I følge historieprofessor Kenneth Osgoods bok, *Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad*, inntraff den kalde krigen midt i en kommunikasjonsrevolusjon hvor TV og radio var i ferd med å modnes. Dette mener Osgood bidro kraftig til å ideologisere den kalde krigen ettersom media formidlet informasjon gjennom et filter av kald krig. Samtidig anser Osgood 1940-tallet som en tid hvor synet på propaganda i USA endret seg dramatisk. USAs elite hadde aldri før vurdert bruk av regjeringsfinansierte propagandainitativ uten at en nasjonal krise eller krig gjorde slike grep nødvendige, men begeistring for andre verdenskrigs propagandasuksess gjorde at propaganda ble ansett som et svært nyttig utenrikspolitisk verktøy. Fredstidspropaganda ble mot slutten av 1940-tallet sentralt i amerikansk utenrikspolitikk.⁴⁵

Utviklingen hadde pågått lenge. Før ble overlevering av informasjon begrenset av hvor raskt en budbringer kunne forflytte seg. Med telegrafens ankomst på 1840-tallet endret dette seg drastisk. Bedrifter og industriaktører var de første til å tilpasse seg mulighetene denne utviklingen bød på i promoteringen av varer og produkter. Men flere så potensiale i denne utviklingen. Med første verdenskrig og dets behov for massemobilisering ble nye kommunikasjonsmetoder tatt i bruk, og via pressen og massemedier blir folk informert, rekruttert og involvert i krigen på en intim måte.⁴⁶ Wilson beskrives av Osgood som dyktig

---

⁴² Glendon, *A World Made New*. Preface: xvii

⁴³ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. s. 195 og 225-226

⁴⁴ Moyn, *The Last Utopia*. S. 2

⁴⁵ Osgood, *Total Cold War*. S. 33

⁴⁶ Osgood, *Total Cold War*. S. 16-22

innenfor informasjon og propaganda. Han opprettet USAs første propagandabyrå, og til tross for dets innenrikspolitiske fokus, i hvert fall i begynnelsen, var dette et steg mot å «frakte det amerikanske gospel til verdens hjørner.»⁴⁷ Osgood mener denne kommunikasjonsrevolusjonen styrket presidentposisjonen betraktelig. Presidenten var ikke lenger bare politiker, men også kommunikator av ideologi som og spesielt innen utenrikspolitikk ble ideologi et sentralt politisk tema gjennom omfattende bruk av massemedier til formidling.⁴⁸

Utviklingen av propaganda skjød fart etter første verdenskrig. Under andre verdenskrig hadde USA et enormt propagandaapparat bestående av både sivile, militære og etterretningsbyråer som produserte eksperter på mediemanipulasjon og psykologisk krigføring. Etter andre verdenskrig ble mye av dette bygd ned, da det ikke i like stor grad fantes et behov før den kalde krigens alvor satte inn.⁴⁹ Det er i denne perioden Sovjetunionen fikk et forsprang i den kalde krigens propagandakrig.

Den kalde krigen inntreffer altså i en verden hvor kommunikasjon foregår langt raskere enn tidligere. Dette gjorde propaganda til et mer øyeblikkelig og mer effektivt verktøy enn tidligere, og propagandaens rolle økte utover i den kalde krigen. Selv om det fantes en utbredt tanke om viktigheten av ideologisk krigføring og propaganda, var det et område Trumans administrasjon utforsket med varierende hell. Amerikanske byråer utformet for å føre psykologisk krigføring, bestod av eksperter på nettopp dette, men de manglet viktig utenrikspolitisk kompetanse. Koordineringen mellom byråene ansvarlig for psykologisk krigføring og de ansvarlig for å utforme den faktiske amerikanske politikken, var mangelfull, og det var først under Eisenhower at psykologisk krigføring ble sentralt integrert på tvers av byråer og administrasjon.⁵⁰

---

⁴⁷ Osgood, *Total Cold War*. S. 23

⁴⁸ Osgood, *Total Cold War*. S. 24

⁴⁹ Osgood, *Total Cold War*. S. 31-32

⁵⁰ Osgood, *Total Cold War*. S. 45

Fase 1: En forsiktig start

Dette kapitlet skal ta for seg USAs bruk av menneskerettigheter i sin ideologiske kamp mot Sovjetunionen i FN i perioden før Dwight D. Eisenhower ble president. I 1947 økte spenningen mellom Sovjetunionen og USA betraktelig etter at både Trumandoktrinen og Marshallplanen nådde offentlighetens lys, samtidig som arbeidet med menneskerettighetserklæringen gjorde menneskerettigheter til et sentralt tema i FN og internasjonal politikk.

Kapitlet skal vise hvordan propagandakrigen på amerikansk side utviklet seg i perioden 1947 til 1949, en periode hvor diskriminering og rasisme var utbredt i store deler av USA. Med et økt internasjonalt fokus fikk omverdenen økt innsikt i det amerikanske samfunnet, på godt og vondt. USA håpet dette ville vise omverdenen et velfungerende demokratisk samfunn overlegent det totalitære kommunistiske alternativet. Men verden fikk også et innblikk i hvor dypt Jim Crow-lovene og rasismen stakk i statene sør for Mississippi. Dette utnyttet Sovjetunionen i sin propaganda mot USA og gjorde sitt for å eksponere den amerikanske dobbeltmoralen. Samtidig var følelsen av å henge etter Sovjetunionen i propagandakampen utbredt blant amerikanske strateger, og USA hadde fra 1947 en stor oppgave foran seg skulle de etablere et propagandaapparat som hadde kapasitet til å ta igjen Sovjetunionens forsprang.

Trumandoktrinen og økt spenning i FN

Dette underkapitlet skal ta for seg hvordan forholdet var mellom denne oppgavens tre sentrale aktører, USA, Sovjet og FN ved starten av den aktuelle tidsperioden. Våren 1947 var freden etter andre verdenskrig kun et par år gammel, men krigens gamle allianser er allerede vaklende. Uten et felles mål, slik beseiringen av aksemaktene hadde vært, skaper de politiske og kulturelle forskjellene utfordringer, ikke bare for stormaktene selv, men også for FN, som fortsatt var i sin spede barndom som internasjonal organisasjon.

I mars 1947 proklamerte Truman sin velkjente doktrine for å hjelpe frie folk i deres kamp mot diktatur.⁵¹ Dette skjedde bare en måneds tid etter menneskerettighetskommisjonens første møte. Doktrinen ble øyeblikkelig kategorisert av Sovjetunionen som fiendtlig og mer som et

---

⁵¹ Geir Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør: Hovedlinjer i internasjonal politikk etter 1945* (Oslo: Universitetsforlaget, 2010). S. 29

påskudd for å legitimere amerikansk intervensjon i andre land enn noe annet. Med doktrinen fulgte også et skifte i amerikansk opinion. Sovjetunionen ble ikke lenger betraktet som alliert, men som USAs nye fiende.⁵²

I følge Ilya V. Gaiduk, som var en russisk historiker med russisk-amerikanske relasjoner som spesialfelt, fikk Trumandoktrinen konsekvenser for FNs rolle i internasjonal politikk. I hans *Divided Together: the United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945-1965* hevder han at gjennom Trumandoktrinen, og Marshallplanen like etter, gikk USA utenom FN i sine forsøk på å løse internasjonale konflikter. FN mistet dermed sin rolle som konfliktløser og ble redusert til et forum for stormaktenes retorikk, hvor «mobilisering av allierte, overbevisning av tvilere, og pressing av motstandere» var dets primære funksjon.⁵³

Sovjetunionens forhold til FN før Trumandoktrinen ble annonsert i 1947 var fullt av problemer. Splittelse mellom Sovjet og USA og FNs vestlige majoritet i saker som Franco i Spania, tilstedeværelsen av britiske og franske styrker i Syria og Libanon og britiske styrker i Hellas og Indonesia førte til at Sovjetunionen langt ifra var fornøyd med sikkerhetsrådets politikk. Og forholdet til FN som helhet forverret seg.⁵⁴ Sovjet avstod også fra å stemme over menneskerettighetserklæringen, de var i kontinuerlig undertall mot den dominerende vesten i FN og de brukte vetoretten over 40 ganger fra 1947 til 1950, mer enn noen andre medlemmer av sikkerhetsrådet.⁵⁵ Enkelte fra USAs delegasjon fryktet at Sovjetunionen kunne komme til å trekke seg fra FNs sikkerhetsråd så tidlig som i 1947 og forsøkte å trå varsomt i kontroversielle saker det ble anslått at Sovjet kom til å reagere på for ikke å gi Sovjet en god unnskyldning for å trekke seg.⁵⁶ Videre boikottet også Sovjet som kjent sikkerhetsrådet i 1950 etter at Taiwan fikk Kinas plass og formann Mao Zedongs kommunistiske regjering ikke ble anerkjent.⁵⁷

---

⁵² Antonio Varsori, «Reflections on the Origins of the Cold War», i *Reviewing the Cold War: approaches, interpretations, and theory*, red. Odd Arne Westad (London ; Portland, OR: F. Cass, 2000), 281–302. S. 285

⁵³ Ilya V. Gaiduk, *Divided Together: the United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945-1965*, Cold War International History Project series (Washington, D.C. : Stanford, California: Woodrow Wilson Center Press ; Stanford University Press, 2012). S. 105

⁵⁴ Gaiduk, *Divided together*. S. 96

⁵⁵ Dag Hammarskjöld Library, «Security Council - Veto List», 17. oktober 2014, <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>.

⁵⁶ Ukjent referent, «Minutes of a Meeting With Members of the United Kingdom Delegation», *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (7. november 1947): 203–8. S. 208

⁵⁷ Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør*. s. 57

Sovjetunionens FN-skepsis utviklet seg hovedsakelig i løpet av 1946. Frem til 1946 var Stalin overbevist om at det var mulig å fortsette samarbeidet med sine allierte under krigen og så ikke motsetningen mellom fortsatt samarbeid og det å utvide og befeste sin posisjon og innflytelse i Øst-Europa. Ønsket om å vedlikeholde krigens allianser ble, i hvert fall offentlig, delt av Trumans administrasjon. Bak kulissene vokste derimot en økende skepsis blant USAs ledere angående Sovjets oppførsel i Øst-Europa, og det var denne skepsisen som for USAs del kulminerte i Trumandoktrinen våren 1947.⁵⁸ Til tross for et noe fiendtlig forholdt hevdet Gaiduk at Sovjetunionen gjennom andre halvdel av 1940-tallet hadde alle intensjoner om å permanent delta i og samarbeide med FN. Selv etter FNs gradvise overgang til et forum for propaganda, representerte organisasjon en unik mulighet for diplomater til å møte sine motspillere i formelle og uformelle diskusjoner. Gaiduk beskriver dette som svært verdifullt. Ofte ble fiendtligheten lagt igjen i offisielle møter, og flere diplomater på hver sin side av jernteppet ble observert spøkende i FNs korridorer kort tid etter opphetede krangler foran journalister i offentligheten.⁵⁹

I et vedlegg om anvendelsen av Trumandoktrinen i FN (vedlagt et dokument gradert strengt hemmelig, datert 30. juli 1947, om våpenregulering, skrevet av War Department Member til Executive Committee on Regulation of Armaments) kommer det frem at Trumandoktrinen hovedsakelig ga legitimitet til politiske handlinger utenfor FN og enda ikke var implementert i amerikansk FN-politikk. Det er denne implementeringen vedlegget foreslo hvordan skulle gjøres, og dokumentet gir et innblikk i hvorfor USA ga menneskerettigheter en så sentral plass i sin propaganda. Vedlegget beskrev det USA så som problematisk med Sovjetunionens politikk i FN, hvor det ble fremhevet at Sovjet i denne perioden misbrakte vetoretten med det mål å hindre at forslag fra majoriteten ble vedtatt samt å frustrere de vestlige demokratiene.

For unngå at politikk ble stanset av Sovjetunionens bruk av vetoretten oppfordret dokumentet til en intensivering av arbeidet utenfor generalforsamlingen, spesielt innenfor det økonomiske og sosiale rådet. Ifølge dokumentet var Sovjetunionen i så omfattende opposisjon i FN at det ikke fantes fornuftige politiske forklaringer, annet enn at de med overlegg saboterte FNs arbeid for å hindre at FN vokste til å bli den organisasjonen USA håpet. Dokumentet understrekte at USAs svar på Sovjets politikk måtte være direkte og så tvil om både Sovjetunionens faktiske hensikter og hvorvidt Sovjets obstruksjonistiske politikk brøt med

---

⁵⁸ Gaiduk, *Divided together*. S. 82-85

⁵⁹ Gaiduk, *Divided together*. S. 128-129

FN-pakten.⁶⁰ Dette innebar en kalkulert risiko for at Sovjet kunne komme til å forlate FN, og på grunn av dette var det svært viktig at hver eneste fase av hvert steg USA gjorde i FN var planlagt og nøye gjennomtenkt. USA ønsket som tidligere nevnt et sterkt og voksende FN. Selv med motsetningene mellom stormaktene ville FN vært langt svakere uten Sovjetunionen. I tillegg skulle alt som skulle gjøres eller planlegges å gjøres av USA i FN følges av en kampanje for å utdanne det amerikanske folk og verdens befolkning, slik at de til enhver tid var informert om USAs handlemåte og retning i FN.⁶¹ Dette indikerer økt propagandabruk for å oppnå støtte fra opinionen rundt amerikansk FN-politikk, og det er her dokumentet blir svært relevant for denne oppgavens problemstilling. Dokumentet understreker hvor viktig propaganda ble sett på i kampen mot Sovjet.

Nå hevder riktignok Gregory Mitrovich i sin *Undermining the Kremlin: America's Strategy to Subvert the Soviet Bloc 1947-1956* at samtidens propagandister la en for stor vekst på propaganda. Spesielt under Truman hadde administrasjonen enorm tiltro til at propaganda var nøkkelen til å vinne den kalde krigen og samtidig unngå total krig. Denne tiltroen skyldes ifølge Mitrovich at erfaringene med propaganda under andre verdenskrig var så gode, samtidig som konvensjonell krig mot Sovjetunionens planlagte atomvåpen virket svært skremmende. Propaganda representerte alternativet til total krig, og dermed også den eneste løsningen på den kalde krigen.⁶²

Det bør nevnes at dokumentet kun er en oppfordring og ikke representerer en ferdig utformet amerikansk politikk. Men sees det i lys av propagandakrigen som utspilte seg mellom USA og Sovjet, viser punktene over at sentrale personer i USAs politiske apparat så viktigheten av å knytte en propagandapakke til politiske forslag i FN. Samtidig er dette en delforklaring på hvorfor USA fra og med 1947 kraftig trappet opp propagandaen mot Sovjetunionen, selv om det tok noen år før dette kom til syne.

Den amerikanske frustrasjonen med Sovjetunionens politikk i FN kom til syne i offentligheten i en tale av Warren R. Austin, USAs daværende FN-ambassadør, 17. desember

---

⁶⁰ War Department Member, «Memorandum Submitted by the War Department Member to the Executive Committee on Regulation of Arms and Ammunition 1 [sic]», *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (30. juli 1947): 577–83. S. 580

⁶¹ War Department Member, «Memorandum Submitted by the War Department Member to the Executive Committee on Regulation of Arms and Ammunition 1 [sic]». S. 581

⁶² Gregory Mitrovich, *Undermining the Kremlin: America's Strategy to Subvert the Soviet Bloc, 1947-1956*, Cornell studies in security affairs (Ithaca, [N.Y.]: Cornell University Press, 2000). S. 10

1947. Talen ble holdt for The Chicago Council on Foreign Relations og overlevert til FN samme dag. I talen påpekte han hvordan Sovjet kontinuerlig nektet å slutte seg til flertallet i FN i de fleste viktige saker, og at det eneste Sovjet og USA har enes om har vært delingen av Palestina. I resten av talen fremstiller Austin Sovjetunionen som obstruksjonistisk og at landet gjennom kontroll over en minoritet bestående av Sovjet og deres egne satellittstater sammen motarbeidet FNs arbeid. USA på sin side, hevdet Austin, ønsket ikke et FN dominert av en spesiell ideologi, men kun en varig fred og økonomisk vekst gjennom felleskap og handel. Denne tilstanden av fred motarbeides av Sovjetunionen, blant annet gjennom et forslag kamouflert som å nedkjempe propaganda og krigshissing, men som ifølge Austin kokte ned til en verdensomspennende sensur og undertrykkelse av ytringsfrihet som ville invadert menneskerettigheter verden over.⁶³

Talen viser hvor langt propagandakrigen hadde kommet så tidlig som i 1947. Warren R. Austin malte et svært negativt bilde av Sovjetunionen og et tilsvarende, om ikke mer, positivt bilde av USA. Når han hevdet at USA ikke ønsket at en spesifikk ideologi skal dominere FN, må det sees ut ifra samtiden talen er gitt. Flere forfattere, deriblant Samuel Moyn fremstiller FN anno 1947 som dominert av vestlige land, verdier og politikk, hvilket gjør at USA og andre vestlige demokratier allerede hadde den ideologiske dominansen i FN.⁶⁴ Fra en slik posisjon er det lettere å hevde at de er åpne for å slippe andre ideologier til. Dokumentet som ble behandlet over i sammenheng med implementering av Trumandoktrinen i FN beskriver FNs mål som i prinsippet identiske med amerikanske mål og at USA dermed er tjent med et sterkt FN.⁶⁵

I følge Lauren påvirket den ideologiske kampen mellom øst og vest raskt menneskerettighetsarbeidet, og USA svarte på Sovjets uttalelser i sammenheng med Trumandoktrinen med å anklage de for en rekke overgrep mot russere, blant annet å dømme dissidenter uten rettsak, religionsforfølgelse og sensur. Sovjetunionen på sin side svarte med samme mynt, blant annet det Lauren kaller deres «kraftigste og mest effektive argument», brudd på de svartes og urbefolkningens rettigheter. Rettigheter som den amerikanske grunnloven på papiret garanterte dem. Lauren beskriver dette som en håpløs situasjon for

---

⁶³ Warren R. Austin, «Tensions in the United Nations», *Department of State Bulletin* 18, nr. 444 (17. desember 1947): 14–19.

⁶⁴ Moyn, *The Last Utopia*. S. 203

⁶⁵ War Department Member, «Memorandum Submitted by the War Department Member to the Executive Committee on Regulation of Armament 1 [sic]». S. 578

USA. Amerikanerne ble fremstilt som dobbeltmoraliske og deres akilleshæl ble dratt frem i offentligheten. USAs manglende evne til å gi svarte stemmerett og få bukt med lynsjing og andre vedvarende problemer, mens de stod i spissen for en internasjonal menneskerettighetsbevegelse, lagde dype riper det amerikanske glansbildet de ønsket å vise verden.⁶⁶ Glendon påpeker at Sovjetunionen brukte den amerikanske raseproblematikken i propaganda før andre verdenskrig, men mot et politisk bakteppe hvor internasjonale menneskerettigheter stod sentralt, fikk en slik retorikk langt større slagkraft.⁶⁷

Ledende amerikanske politikere var på sin side klar over utfordringene de ville få skulle problematikken på hjemmebane bli dratt frem i internasjonal politikk. Allerede under arbeidet med FN-pakten i 1945, hvor menneskerettigheter fikk en sentral plass, bemerket John F. Dulles at USA kunne promotere rettigheter internasjonalt, så lenge de unngikk «negerproblemet i sør.»⁶⁸ Til tross for sin ledende posisjon i et FN dominert av vestlig politikk og verdier var ikke USAs tilnærming til organisasjonen uproblematisk. Selv med, og kanskje på grunn av, sitt politiske overtak i FN var USA svært sårbare for Sovjetunionens propaganda, som angrep der det gjorde mest vondt ved å trekke frem USAs utbredte og institusjonelle rasediskriminering.

Truman og diskrimineringen i sørstatene

USA hadde åpenbare problemer med hvordan problemene på hjemmebane ble eksponert, men likevel skjedde det lite i amerikansk lovgivning for å få bukt med diskrimineringen i sørstatene. En sak de så som et utelukkende innenrikspolitisk problem ble dratt frem i offentligheten og brukt mot dem på den internasjonale scenen. Mary Ann Glendon beskriver at «sovjetiske delegater gjentatte ganger spilte deres trumfkort i tirader mot USA: USA poserte som humanitære, men tillot åpenbar rasisme.»⁶⁹ Av disse to sitatene fremstår USA nærmest som et offer for en nådeløs Sovjetisk offensiv, men listen over USAs anklager mot Sovjet er lang: «USA anklaget blant annet russerne for å straffe dissidenter uten rettsak, religionsforfølgelse, innføre sensur, tvinge flyktninger til å returnere mot deres vilje og å

---

⁶⁶ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 214

⁶⁷ Glendon, *A World Made New*. S. 36

⁶⁸ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 188

⁶⁹ Glendon, *A World Made New*. S. 100

undertrykke komiteer opprettet for å overvåke menneskerettighetsbrudd.»⁷⁰ Mary L. Dudziak, professor i jus og historie fra University of Southern California, beskriver at Truman ble, blant annet gjennom en rapport i 1947, gjort oppmerksom på hvor mye borgerrettighetsproblematikken ødela for USAs politikk. Rapporten trakk frem tre grunner til at rasediskriminering burde bøtes med, den skadet økonomien, det var moralsk galt og skadet USAs utenrikspolitiske målsetninger.⁷¹ Likevel sluttet ikke USAs statlige institusjoner seg bak en samlet politikk for å fikse den dypeste ripen i det glansbildet USA ønsket at verden skulle se. Denne delen av oppgaven undersøker USAs akilleshæl i sin kamp mot Sovjet, nemlig rasediskrimineringens rolle i den kalde krigens ideologiske konflikt.

Thomas Borstelmann, professor i historie ved universitetet i Cornell, hevder at høyesterett sto igjen som den eneste institusjonen som i takt med internasjonal utvikling forbød flere former for diskriminering i 1944, 1946 og 1948. Jim Crow-lovene mistet dermed noe av sitt fundament i lovgivningen. Dette ga Truman og hans administrasjon noen resultater å vise til og dermed litt ammunisjon internasjonalt, men var ikke tilstrekkelig til å stilne USAs største kritiker, Sovjetunionen. I praksis strakk rasismens røtter seg dypt, og til tross for noe fremgang overlevde den institusjonelle rasismen i sørstatene 1940-tallets internasjonale og moderne impulser.⁷² Borstelmann beskriver Trumans administrasjon som motstandere av Jim Crow-lovene og rasismen i sør. I hvert fall politisk. Truman var i samtiden liberal i rasesynet, men kom fra en slaveeierende familie med en mor som ikke kunne fordra Abraham Lincoln. George F. Kennan, daværende direktør for politikkplanleggingsstaben og en sentral figur i utformingen av oppdemningspolitikken mot Sovjet, hadde i 1938 skrevet privat at USA burde styres som et velvillig despoti bestående av hvite menn.⁷³ I John Lewis Gaddis sin biografi av Kennan fremstilles Kennans styreform noe mer nyansert, men fortsatt med en styrende elite håndplukket fra alle samfunnets klasser. Svarte amerikanere, «som etter 70 år med nominell stemmerett ikke hadde tilført noen fordeler» burde ekskluderes og bli gjort avhengig av den hvite manns godhet. Kennan mente dette vil gjøre hvite snillere mot mørkhudete, ettersom man behandler de som er avhengig av ens godhet bedre enn de som

---

⁷⁰ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 214

⁷¹ Mary L. Dudziak, *Cold War Civil Rights: Race and the Image of American Democracy*, Politics and society in twentieth-century America (Princeton, N.J: Princeton University Press, 2000). S. 79-80

⁷² Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 57

⁷³ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 48-50

klarer seg selv.⁷⁴ Selv med en relativt liberal Truman som president hadde flere deler av administrasjonen et konservativt syn på rase.

Grunnene til at Truman ikke valgt å ta hardere grep om rasismeproblemene, til tross for at det ville vært av opplagt verdi for USA politiske ambisjoner internasjonalt, kan det kun spekuleres i. Men frykt for å miste støtte i sør og at Trumans stab stod til hans høyre i rasepolitikken er sannsynlige delforklaringer. Men Truman, som den første presidenten til å tale i Harlem, henvendte seg til svarte velgere under valgkampen i 1948 og lovet at han skulle kjempe for borgerrettigheter «med hvert gram av styrke og vilje» han hadde.⁷⁵ Trumans appell til svarte velgere satte også i gang skiftet i amerikansk politikk, hvor hvite amerikanere i større grad begynte å stemme republikansk.⁷⁶

State Department sitt offisielle standpunkt og svar til kritikerne var at rasediskrimineringen kun var et regionalt fenomen og ville over tid utslettes av det amerikanske rettssystemet, folkeopplysning og gjennom utdanning av svarte, for å kvitte seg med stereotyper.⁷⁷ I tillegg førte regjeringen under Truman flere holdningskampanjer mot rasisme. Blant annet *The Negro in American Life*, skrevet rundt 1950, som fremstiller USAs historie som en reise hvor man fra slavetidens overgrep har beveget seg mot et bedre samfunn hvor hvite og svarte lever side om side. Brosjyren favnet også om den kalde krigens ideologiske konflikt mot Sovjetunionen så vel som rasisme, og kan slik sett sees som et ledd i propagandaen mot Sovjetunionen. Demokratiet ble hyllet som løsningen på diskrimineringsproblematikken, ikke totalitære styresett. USAs reise fra slavetiden til et mer egalitært samfunn har skjedd i en demokratisk kontekst som ikke ville vært mulig under et kommunistisk styresett.⁷⁸ Ved å tillegge kald krigs propaganda en så sentral plass kan man stille spørsmålsteget ved ambisjonene bak slike holdningskampanjer. I et samfunn hvor den kalde krigens ideologi gjennomsyrrer de fleste instanser virker det like mye som et forsøk på å forsvare seg mot Sovjetunionens angrep enn å forbedre de svartes situasjon.

Selv om diskrimineringen hadde dypest røtter i sørstatene, fantes det utbredt diskriminering også lengre nord. Problemet var ikke like regionalt som State Departments overnevnte

---

⁷⁴ John Lewis Gaddis, *George F. Kennan: an American life* (New York: Penguin Press, 2011). S. 114-115

⁷⁵ Dudziak, *Cold War Civil Rights*. S. 26

⁷⁶ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 60

⁷⁷ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 57

⁷⁸ Dudziak, *Cold War Civil Rights*. S. 49

offisielle standpunkt skulle tilsi. I byer som Washington og New York var dette et stort problem da disse byene ofte ble besøkt av utenlandske diplomater fra de fjerne hjørner av verden. Mange av disse diplomatene var mørke huden og på serveringssteder og offentlig transport fikk de et personlig møte med den amerikanske rasismen. Spesielt i New York, som gjennom å huse FNs hovedkvarter sørget for at mange utenlandske diplomater regelmessig kom på besøk, vakte det oppsikt hos andre lands representanter da de for eksempel ble nektet servering⁷⁹. Washington, på sin side, huset det som ifølge Borstelmann var USAs mest segregerte institusjon, regjeringen. Et naturlig fokus for internasjonale øyne, og gjennom Washington fikk de i tillegg et innblikk i det fattige USA og avstanden mellom politikerne øverst på rangstigen og de fattige nederst. Som avisen *Evening Star* formulerte det i 1946, «det må sees på som en av historiens ironier at Konføderasjonen, som aldri var i stand til å ta Washington under krigen, nå holder den som en hjelpeløs bonde»⁸⁰

Roten til Trumans utfordring lå i måten USA taklet konfrontasjonen med Sovjetunionen, ved å eksponere og promotere amerikanske verdier som et ideal. Det innebar internasjonal innsikt i det amerikanske samfunnet, på godt og vondt. Ved å bruke sitt beste våpen i den ideologiske kampen mot Sovjet, promoteringen av amerikanske verdier, ble også rasismeproblemene sør eksponert til glede for Sovjetunionens propagandaapparat. Det var aldri aktuelt å forsøke å skjule diskrimineringen fullstendig, da dette ga assosiasjoner til et ufritt samfunn forbundet med USAs motstandere i den kalde krigen.⁸¹ Kanskje ønsket Truman mest på grunn av konflikten med Sovjetunionen å få satt en stopper for rasismen, men den ideologiske kollisjonen med Sovjet ble ansett som en umiddelbar trussel mot rikets sikkerhet og ble dermed prioritert. Etter hvert som den kalde krigen fortsatte sin utvikling måtte USA kontinuerlig forholde seg til Sovjetunionens eksponering av USAs raseproblematikk.

Ved utgangen av 1940-tallet var dermed situasjonen i FN og overfor Sovjetunionen vanskelig for amerikanerne. På hjemmebane hadde de store problemer med diskriminering og rasisme som selv med dype røtter i sørstatene også fantes lengre nord i byer av mer internasjonal karakter. Washington og New York, med stadige statsbesøk fra andre kulturer brakte rasismen nærmere utenlandske diplomater. Gjennom økt internasjonalisering førte FNs fremvekst til at USAs problemer ble svært synlige for både politiske allierte og motstandere, og begge leire

---

⁷⁹ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 79

⁸⁰ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 78-80

⁸¹ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 74

reagerte på det de så. Borstelmann hevder gapet mellom retorikk og praksis var mindre i 1953 enn i 1945, men at det fortsatt var markant.⁸² Etter andre verdenskrig bygget USA ned sitt propagandaapparat og det tok kort tid før følelsen av at sovjetiske propagandister lå langt foran spredde seg. I tillegg var USAs strategi for psykologisk krigføring, som beskrevet over, dårlig koordinert og manglet samkjøring med utformingen av politikk. Lanseringen av Trumandoktrinen og Marshallplanen representerte derimot en ny amerikansk propagandaoffensiv for å ta igjen Sovjetunionens forsprang. Kombinert utgjorde omfattende rasediskriminering som raskt nådde internasjonal presse og et dårlig utbygd og uorganisert propagandaapparat USAs kanskje største diplomatiske utfordring i FN i perioden 1947-1950. Truman og hans stab var fullt klar over denne utfordringen, og flere representanter, blant annet Dean Acheson og Henry Cabot Lodge, uttrykte frustrasjon over å til stadighet ha blitt minnet på og fått diplomatiske strategier ødelagt som følge av den amerikanske rasismens internasjonale oppmerksomhet.⁸³ Tiden da rasepolitikk i USA var et lokalt fenomen var definitivt over, hvilket Sovjetunionens propagandamaskineri nøt store fordeler av.

FN som ny propagandaarena

Selv om Sovjetunionen hadde et overtak i propagandakrigen mellom stormaktene, mye på grunn av USAs problematiske rasepolitikk, ble menneskerettigheter tidlig brukt i amerikansk kritikk av Sovjetunionen i FN. Dette underkapittelet viser hvordan FN vokste inn i rollen som propagandaarena i den kalde krigens tidlige faser, under en tid hvor et dårlig rustet amerikansk propagandaapparat forsøkte å besvare Sovjetunionens retoriske angrep.

Et promemoria fra 6. august 1947 mellom daværende Chief of Division of International Security Affairs, en avdeling i State Department, Joseph Esrey Johnson, og daværende direktør for politikkplanleggingsstaben George F. Kennan gir et eksempel på Sovjets opptreden i sikkerhetsrådet og det forverrede forholdet mellom stormaktene. Her legger Johnson frem en plan for et kommende møte i generalforsamlingen, hvor han hevder USA bør gjennom å legge frem sin politikk og sine ambisjoner for FN fremheve Sovjetunionens «obstruksjonistiske politikk og taktikk» som gjentatte ganger har blokkert amerikanske forsøk

---

⁸² Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 83

⁸³ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 76

på å styrke FN.⁸⁴ Det presiseres at denne uttalelsen bør være i en moderat og tilgivende tone. Spesielt interessant er avslutningen. Johnson presiserer at «Det vil også være [...] fordeler med å fokusere verdens oppmerksomhet på metodene for indirekte aggresjon.»⁸⁵ Selv om det ikke direkte dreier seg om menneskerettigheter denne gangen, viser dette hvor tidlig USA så mulighetene for å farge verdens oppfatning av det internasjonale politiske klimaet gjennom å bruke FN til nå ut globalt, spesielt mot Sovjetunionen.

USAs bruk av FN som politisk instrument ga USAs politikk potensielt større rekkevidde og muligheter de ikke hadde før. Dette var kanskje en gavepakke til USAs politiske strategikere, men vekket i FN bekymring hos andre. Daværende delegat for USA i generalforsamlingen, og en mann oppgaven vil komme tilbake til flere ganger, John Foster Dulles ble advart tidlig i oktober 1947 om det politiske spillet som foregikk innenfor FNs vegger. Et promemoria av en samtale mellom Dulles selv og medlemmer av Brasils FN-delegasjon beskriver en bekymring fra Brasils side om spenningen mellom Sovjetunionen og USA. Dulles representerte på denne tiden USA i FNs generalforsamling og satt dermed midt i det politiske spillet mellom stormaktene. Det skal tas i betraktning at dette promemoria er Dulles egen gjengivelse av samtalen. Dr. Osvaldo Aranha, sjef for Brasils delegasjon og president for FNs generalforsamling, forklarte Dulles at Folkeforbundet kollapset fordi Storbritannia og Frankrike brukte det som et utenrikspolitisk instrument for å sikre nasjonale interesser. Han mente USA bruker FN på samme måte i sin konfrontasjon med Sovjetunionen. «[...] om ikke USA slutter å bruke FN som et utenrikspolitisk instrument, vil FN dø som Folkeforbundet døde.»⁸⁶

Dulles svar til Dr. Aranha er enda mer relevant. Han beroliget generalforsamlingens president med at USA slett ikke hadde ambisjon om å bruke FN som et instrument for egen utenrikspolitikk, men at han var bekymret for friheten til Øst Europas mindre stater skulle de komme under Sovjetunionens innflytelse. «Det er vår forståelse at de minste statene i Europa

---

⁸⁴ Joseph E. Johnson, «Memorandum by the Chief of the Division of International Security Affairs (Johnson) to the Director of the Policy Planning Staff (Kennan)», *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (6. august 1947): 16–17. S. 16-17

⁸⁵ Johnson, «Memorandum by the Chief of the Division of International Security Affairs (Johnson) to the Director of the Policy Planning Staff (Kennan)». s. 17

⁸⁶ United States Department of State, «The deteriorating political climate in the general assembly: the warmongering resolution», *Foreign relations of the United States, 1947. General; The United Nations Volume I* (1947): 76–99.

ønsker å leve sine egne liv og å velge sitt eget styre.»⁸⁷ Han fortsatte med at «vi handler kun gjennom pakten med antakelsen om at medlemmene av FN ønsker å leve sine egne liv.»⁸⁸ I en bred forståelse av menneskerettigheter ville Dulles forklaring om å sikre andre retten til å leve sine egne liv sees som en form for forsvar av andres rettigheter, i hvert fall sett gjennom amerikanske briller. Selvbestemmelse var problematisk for amerikanerne. Gjennom Atlanterhavserklæring, og Woodrow Wilsons 14 punkter tidligere, hadde amerikanerne gitt uttrykk for at selvbestemmelse og antikolonialisme var sentrale punkter i menneskerettighetsarbeidet, men temaet var kilde for mye friksjon med Storbritannia.⁸⁹ Det innebærer også at en ser selvbestemmelse som en del av det moderne menneskerettighetsbegrepet. Her skiller igjen Moyn seg fra Lauren og blant annet Normand og Zaidi. Moyn skiller klart mellom kampen for selvbestemmelse etter verdenskrigene og menneskerettighetsarbeidet, som han mener ikke begynte før flere tiår senere, mens Lauren ser kampen for selvbestemmelse som et ledd i menneskerettigheters utvikling.⁹⁰ Fra Laurens vinkling kan argumentene til USAs representant sees som et tidlig bruk av universelle rettigheter til å motkjempe Sovjets innflytelse, og kan også sees i lys av Woodrow Wilsons fjorten punkter fra 1918 hvor selvbestemmelse og koloniproblemet stod sentralt.⁹¹

Den 26. august, nesten to måneder før Dulles sin samtale med Aranha, besvarte USAs daværende ambassadør i Sovjetunionen, Walter Bedell Smith, et telegram fra State Department.⁹² Telegrammet var en forespørsel fra State Department om informasjon angående tilfeller av diskriminering i Sovjetunionen, for bruk av USAs representant i et underutvalg av menneskerettighetskommisjonen. Dette stiller spørsmålsteget ved Dulles beskrivelse av amerikanske hensikter overfor Dr. Osvaldo Aranha og er et eksempel på hvordan USA aktivt forsøkte å sverte Sovjetunionen i FN.

Telegrammet fra State Department er ikke publisert i FRUS, uten at de spesifiserer hvorfor. Det er likevel mulig å trekke en del informasjon om telegrammet ut ifra Smiths innledning.

---

⁸⁷ United States Department of State, «The deteriorating political climate in the general assembly: the warmongering resolution». s. 83

⁸⁸ United States Department of State, «The deteriorating political climate in the general assembly: the warmongering resolution».

⁸⁹ Glendon, *A World Made New*. S. 6

⁹⁰ Moyn, *The Last Utopia*; Lauren, *The Evolution of International Human Rights*.

⁹¹ Woodrow Wilson, «Address of the President of the United States Delivered at a Joint Session of the Two Houses of Congress, January 8, 1918 [sic]», *United States Department of State / Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1918. Supplement 1, The World War*, 8. januar 1918, 12–17. S. 15-16

⁹² Moyn, *The Last Utopia*.

Han forklarer at fulle svar på State Departments spørsmål ville krevd diplomatiske undersøkelser og granskning av et omfang som ikke var mulig for utenlandske diplomater i Sovjet på denne tiden og at saker angående diskriminering ofte var godt skjult for offentligheten av Sovjetunionen. Sovjetunionens påståtte eliminering av diskriminering og rasisme innenfor sine kontrollerte landområder var, ifølge ambassadøren, et helt sentralt element av sovjetisk propaganda, hvilket også kan forklare hvorfor State Department var ute etter akkurat dette. På bakgrunn av de nevnte punktene kan det antas at spørsmålene State Department ville ha svar på var omfattende, eller i praksis vanskelig å avdekke og verifisere.⁹³ USAs fokus på diskriminering i Sovjet er heller ikke overraskende. Det var både en sentral del i flere menneskerettighetsspørsmål, og sentralt i både offensiv og defensiv propaganda fra både sovjetisk og amerikansk hold. Sovjetunionens propagandaangrep mot USA dreide seg ofte om rasediskriminering, samtidig som et sentralt element i Sovjetunionens propaganda, ifølge Smiths telegram, var at de selv hadde «eliminert rasediskriminering i territorier under dets autoritet.»⁹⁴

De svarene ambassadøren presenterte inneholder eksempler på diskriminering både av grupper, institusjoner og av enkeltindivider. Blant annet hvordan antallet jøder som ble tatt opp ved høyere utdanning virket kunstig begrenset fra høyere hold. Han nevnte også hvordan barna til en jødisk kvinne som arbeidet ved ambassaden hadde blitt truet og fysisk skadet av anti-semittiske grupper.⁹⁵ Videre sammenligner han russisk oppførsel overfor minoriteter i underlagte territorier med hvordan koloniherrne behandlet sine undersåtter i kolonitiden, med massearrestasjoner og tvangsforflytting av minoritetsgrupper, spesielt i Baltikum. Hans tredje poeng er svært relevant for problemstillingen i denne oppgaven ettersom den beskriver hvordan religiøs forfølgelse i varierende, men omfattende, grad og intensitet ble utført av sovjetiske myndigheter. Religiøs forfølgelse er et av temaene som gikk igjen i USAs propaganda mot Sovjetunionen, og det er tydelig et område hvor USA mente Sovjet var sårbare. Ambassaden fulgte også senere opp situasjonen rundt kampen mot religion fra Sovjetunionens styre, hvilket bekrefter at dette var viktig for State Department. I et brev til State Department datert 29. oktober 1947, to måneder etter brevet beskrevet over, forteller

---

⁹³ Walter Bedell Smith, «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State», *Foreign Relations of the United States, 1947. Eastern Europe; The Soviet Union IV* (26. august 1947): 584–85. S. 584

⁹⁴ Smith, «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State», 26. august 1947. S. 584

⁹⁵ Smith, «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State», 26. august 1947. S. 585

Smith om det han kaller en ny utvikling i Sovjetunionens syn på religion og en intensivering i kampen mot religion.⁹⁶

Det er vanskelig å vite nøyaktig hva ambassadøren baserer sine funn på. Han presenterte ingen kilder eller informanter i brevet og tilfellene han beskriver begrunnes kun med at det er historier eller fortellinger som har nådd ambassaden.⁹⁷ Det er ingen grunn til å tro at utvekslinger som dette kan si mye om omfanget av USAs innsamling av propagandamateriale. Det foregikk trolig mer i kulissene enn det dokumentene i *FRUS* gir innsikt i. Men det er indikasjoner som tyder på et propagandaapparat av begrenset omfang. Det begrensede svaret til ambassadøren kan tyde på at ambassaden ikke var bemannet eller utstyrt til å trenge gjennom til saker Sovjetunionen forsøkte å skjule, og det faktum at State Department gikk til ambassaden for å få denne informasjonen kan tyde på at de ikke hadde bedre, mer propagandaspesifikke kanaler å benytte. Ambassadens svar bestod som nevnt av historier som har nådd ambassaden. Det at hendelsene hverken dokumenteres eller har noen kilder, samt at de presenteres uten særlige detaljer, kan bety at det amerikanske propagandaapparatet på denne tiden fortsatt ikke var styrket etter nedbyggingen i årene etter andre verdenskrig.

Konklusjon

Den kalde krigens ideologiske konflikt fikk en forsiktig start under Truman. I den amerikanske leiren var følelsen av underlegenhet mot et allerede godt utbygd sovjetisk propagandamaskineri utbredt. Derfor var amerikansk propaganda for det meste reaktiv i denne perioden. Til tross for politiske dominans i FN, manglet amerikansk propaganda tilstrekkelig tyngde for å ta initiativet i den ideologiske kampen. Selv om USA ved flere tilfeller kritiserte Sovjetunionen, kom dette ofte som en reaksjon på Sovjetiske uttalelser, som til stadighet dro frem USAs skamlett; den institusjonaliserte rasismen og diskrimineringen i sørstatene. USAs propandamaskin manglet, enn så lenge, både kraft og drivstoff. Selv om ledende amerikanske politikere utvilsomt så muligheter med en verdensorganisasjon som FN hadde USA vært for sent ute med å se verdien av propaganda i fredstid. I tillegg bød internasjonalt innsyn i og fokus på den utbredte og institusjonelle rasismen innenfor USAs

---

⁹⁶ Walter Bedell Smith, «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State», *Foreign Relations of the United States, 1947. Eastern Europe; The Soviet Union IV* (29. oktober 1947): 602–4.

⁹⁷ Smith, «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State», 26. august 1947. S. 584

landegrenser på stadige utfordringer. FN ga tilgang til et globalt publikum, men USA hadde problemer med å utnytte mulighetene det ga og fremstod, på grunn rasepolitiske utfordringer på hjemmebane, ofte dobbeltmorske i menneskerettighetssaker. Analysen i dette kapitlet viser at det sentrale temaet i denne perioden er hvordan USA følte seg frem i det ukjente territoriet fredstidspropaganda var. Likevel, amerikanske strateger så gradvis i denne tidlige fasen hvor verdifullt menneskerettigheter kunne være i den amerikanske FN-propagandaen. Etter hvert som konflikten mellom USA og Sovjet tilspisset seg tok Truman grep for å ruste opp USAs evne til å føre ideologisk krig. Ved begynnelsen av 1950-tallet var det derfor et langt mer offensivt USA som møtte Sovjetunionen på FNs retoriske slagmark.

Fase 2: Trumans offensiv

Etter USAs forsiktige start tok de seg opp ved utgangen av 1940-tallet og 1950-tallet startet med et langt mer offensivt USA. Delvis på grunn av bevisst opptrapping i propagandabruk og opprustning av propagandaapparatet, men også på grunn av Koreakrigen og borgerkrigen i Kina og økt spenning i det internasjonale politiske klimaet. Dette kapittelet skal ta for seg Trumans to siste år som president, fra 1950 til 1952. I denne perioden var USA på offensiven og hadde tok innpå det de oppfattet som en sovjetisk forsprang i den psykologiske krigføringen. Kapittelet skal vise hvordan USAs ideologiske konflikt med Sovjetunionen i FN utviklet seg i perioden og hvordan internasjonale hendelser påvirket propagandabruken og menneskerettighetenes rolle i propagandaen.

Kenneth Osgood beskriver i sin *Total Cold War* at USA bygde ned propagandaapparatet etter andre verdenskrig da det ikke lenger var et opplagt behov for slike ressurser. Ambassadens rolle beskrevet over underbygger Osgoods påstand. Ettersom den kalde krigen intensiverte seg i andre halvdel av 1940-tallet spredte følelsen blant amerikanske observatører at Sovjetunionen hadde et overlegent propagandaapparat og var i ferd med å vinne den pågående ideologikampen. I takt med denne oppfatningen anså ikke lenger amerikanske tjenestemenn Sovjetisk militærekspansjon som den største trusselen mot vestlige verdier, men heller Sovjetunionens overtak på den psykologiske slagmarken. Fra høsten 1947, markert ved både Trumandoktrinen og Marshallplanen, startet en ny og revitalisert amerikansk propagandaoffensiv som skulle trå i kraft i løpet av 1948 og 1949.⁹⁸ Dette underbygges av Gregory Mitrovich som i hans *Undermining the Kremlin: America's Strategy to Subvert the Soviet Bloc 1947-1956* beskriver hvordan USA under Truman i 1948 hadde klart overgangen fra å ha fokusert på å holde liv i alliansen fra andre verdenskrig til å ta opp kampen med Sovjetunionen. For USA representerte denne overgangen et skifte i strategi fra defensivt og reaksjonært mot Sovjetunionens angrep til offensiv og dynamisk. USA var på offensiven og Truman lanserte en syvårsstrategi for psykologisk krigføring mot Sovjetunionen. Målet var å redusere Sovjets makt gjennom å sikre uavhengighet for øst-europeiske stater og undergrave kommunismens jerngrep om Sovjet.⁹⁹

---

⁹⁸ Osgood, *Total Cold War*. S. 35-37

⁹⁹ Mitrovich, *Undermining the Kremlin*. S. 15-16

USA anslo at Sovjetunionens målsetning var å «svekke og splitte verdensopinionen slik at effektiv opposisjon mot sovjetiske motiver ikke lenger er oppnåelig gjennom politiske, økonomiske eller militære midler.»¹⁰⁰ Derfor krevdes det fra National Security Council en «øyeblikkelig styrking» av det amerikanske propagandaapparat.¹⁰¹ Talene av Williard L. Thorp og Durward V. Sandifer beskrevet under gir et bilde av denne opptrappingen fra amerikansk side. Her holder to personer, begge sentrale i amerikansk FN-strategi, to taler på samme dag i 1949 hvor de anklager Sovjetunionens ideologi og brudd på menneskerettigheter gjennom arbeidsleirer. Satt i kontrast mot rapportene fra den amerikanske ambassadens om diskriminering i Sovjetunionen beskrevet over er dette tyngre og grundigere angrep som går direkte på brudd på internasjonale menneskerettigheter gjennom kritikk av både ideologi og styreform.

Trumans opprustning av propagandaapparatet var ikke uten utfordringer. Uavklart myndighet og fraværet av en tydelig leder på toppen førte ifølge Osgood til at propagandaen fra USA måtte gjennom et organisatorisk kaos og en ukoordinert byråkratisk prosess før den nådde publikum. Samkjøringen mellom CIA, State Department og militæret var så mangelfull at avdelingene måtte kjempe mot hverandre i tillegg til kommunismen. Truman forsøkte å løse disse problemene ved å opprette Psychological Strategy Board (PSB) i 1951 for å gi den retoriske krigføringen et tydelig lederskap og en koordinert strategi. Bestående av hovedsakelig sivile propagandaspecialister heller en utenrikspolitiske eksperter, skulle PSB løse de byråkratiske problemene. Men Truman lyktes ikke med dette grepet. PSB overlevde så vidt i ett år etter å ha møtt motstand fra State Department.¹⁰²

Nye angrep

Trumans offensiv brukte tid på å komme i gang. Først ved slutten av 1940-tallet ble det tydelige at amerikansk propaganda var bedre forberedt på den kalde krigens harde diplomati. I FN kom amerikanske representanter med tunge ideologiske angrep. Kildene tyder på at amerikansk propaganda ble mer proaktiv i denne perioden. USAs strategi i FN forsøkte å ta et større initiativ i den ideologiske konflikten, som var inne i en svært anspent fase. Eksemplene under viser at amerikanske retoriske angrep i denne perioden ble mer aggressive enn tidligere,

---

¹⁰⁰ Osgood, *Total Cold War*. S. 37

¹⁰¹ Osgood, *Total Cold War*. S. 37

¹⁰² Osgood, *Total Cold War*. S. 43-45

hvor retoriske grep som sammenligninger mellom Sovjet og Hitler-Tyskland er et ledd av grove anklager om menneskerettighetsbrudd utført av Sovjetunionen.

Den 14. februar 1949 holdt daværende representant for USA i det økonomiske og sosiale råd, Williard L. Thorp, en tale med sterke anklager om Sovjetisk slavearbeid. I talen plasserte først Thorp Sovjetisk tvangsarbeid i en slavehistorisk kontekst. Utviklingen som startet med Lincolns avskaffelse av slaveriet og livegenskapens avskaffelse i Russland på 1860-tallet, som verden trodde hadde avsluttet en dyster periode i menneskenes historie, fikk et kraftig tilbakefall med Hitler-Tysklands tvangsarbeid. Thorps tale tegner et lignende bilde av forhold innenfor Sovjetunionens landegrenser, hvor millioner av mennesker måtte arbeide under forhold ensbetydende med slaveri.¹⁰³ Uavhengig av faktiske forhold i Sovjetunionen på 1940-tallet tilfører den historiske konteksten Thorp benytter en ekstra alvorlighet til påstandene. I årene etter andre verdenskrig var Hitler-Tysklands rolle i krigen fortsatt nært og sammenliknet med tidligere taler, hvor USA dro paralleller mellom Sovjetunionen og kolonitiden, er dette en kraftigere argumentasjon.

Thorp fremlegger deretter bevisene. Først hva Sovjetunionens representanter i FN hadde sagt om saken, hvilket var en innrømmelse av at arbeidsleirer brukes som avstraffelse i det sovjetiske rettssystemet, men lite om arbeidsforholdene, dødsrater og om familiene også straffes. Deretter trakk Thorp frem Sovjetisk økonomisk statistikk. Han hevdet at det fantes avvik mellom gjennomsnittslønn fordelt på arbeidstakere og Sovjetunionens produksjon. Dette gapet, mener Thorp, fylles av tvangsarbeid, og han antok at det var et sted mellom 8 og 14 millioner russere i arbeidsleirer. Påstandene mente han å kunne underbygge med vitneuttalelser fra politiske flyktninger, rapporter fra stedene med arbeidsleirer og en rekke uoffisielle bøker og dokumenter, samt notater og lapper fra tidligere innsatte. *Department of State Bulletin* har ikke trykt eller gjengitt noen av kildene Thorp presenterer, så validiteten er vanskelig å kommentere. Samtidig tar Thorp selv høyde for at kildene ikke nødvendigvis representerer faktisk forhold, men at de er troverdige og mange nok til at saken må undersøkes videre.¹⁰⁴

Videre utvidet Thorp angrepet fra å kun dreie seg om Sovjetunionen, til også å omhandle kommunismen som ideologi. Han understreket hvordan tvangsarbeid etter Sovjetisk modell

---

¹⁰³ Willard L. Thorp, «U.S. Asks U.N. Study on Slave Labor in Soviet Union», *Department of State Bulletin* 20, nr. 504 (27. februar 1949): 248–49.

¹⁰⁴ Thorp, «U.S. Asks U.N. Study on Slave Labor in Soviet Union».

også foregikk i andre øst-europeiske stater med kommunistisk regime. Grensen mellom Tyskland og Tsjekkoslovakia trekkes frem som et eksempel.¹⁰⁵

Avslutningsvis utfordret Thorp Sovjetunionen direkte. Om disse beskyldningene ikke representerte faktiske forhold burde Sovjet åpne for en uavhengig undersøkelse fra et internasjonalt byrå med ekspertise på området for å finne ut om «menneskerettigheter blir sabotert eller ivaretatt». Han utfordret også FN, og dets medlemsland, med at «ingen land her har råd til å ignorere det voksende bevismateriale om utbredt tvangsarbeid i Sovjetunionen.»¹⁰⁶

Som helhet er denne talen et eksempel på et direkte ideologisk angrep på Sovjetunionens styremåte og kommunismen som ideologi. Menneskerettigheter står sentralt i beskyldningene, jamfør sitatet om Thorps utfordring til Sovjetunionen i avsnittet over. Talen er et av de tidligste eksemplene i *FRUS* og *Department of State Bulletin* på hvordan menneskerettigheter ble brukt i amerikansk propaganda mot Sovjet i FN. Tidspunktet er neppe tilfeldig. Den ungarske kardinalen József Mindszenty hadde kun måneder tidligere blitt arrestert for sin offentlige motstand mot kommunismen hvor rettsaken fikk stor internasjonal oppmerksomhet og, ettersom arrestasjonen fant sted kort tid etter menneskerettighetserklæringen ble vedtatt, ble den gjenstand for opphetet diskusjon rundt Sovjetunionens forhold til menneskerettigheter.¹⁰⁷ Tidspunktet talen er holdt på tyder også på at den kan være et indirekte, om ikke direkte, ledd i amerikansk styrking av sitt eget propagandaapparat. Det at talen ble holdt i det økonomiske og sosiale råd er ingen overraskelse ettersom sosiale forhold står sentralt i dette rådets virke, men et så kraftig angrep på Sovjetunionen i dette FN-organet understreker også at USA bestemte seg for å trappe opp kampen med Sovjetunionen utenfor sikkerhetsrådet.

Samme dag som Thorp holdt sin tale i FN's økonomiske og sosiale råd, 14. februar 1949, holdt Durward V. Sandifer en tale med tilsvarende kritikk mot Sovjetunionen foran *National Citizens Conference on Civil Liberties* i Washington. Durward V. Sandifer var på denne tiden i Department of State som Acting Director of Office of United Nations Affairs og fra talen har to punkter relevans for denne oppgavens problemstilling. For det første argumenterte han for at den årelange kampen for menneskerettigheter kun har gjort fremgang der «hvor menn ikke

---

¹⁰⁵ Thorp, «U.S. Asks U.N. Study on Slave Labor in Soviet Union».

¹⁰⁶ Thorp, «U.S. Asks U.N. Study on Slave Labor in Soviet Union».

¹⁰⁷ Glendon, *A World Made New*. S. 194

har vært redde for å åpne munnen.»¹⁰⁸ Sovjetunionens kommunistiske styresett nektet i sin natur sine borgere individuelle friheter, som ytringsfrihet, og siden klasseskillet og skillet mellom stat og befolkning angivelig var brutt ned i Sovjetunionen kan de ikke aksepterer internasjonale standarder for menneskerettigheter.¹⁰⁹ For det andre bemerket Sandifer at det «er vanskelig å ikke havne på defensiven i møte med Sovjets propaganda på dette feltet [menneskerettigheter]»¹¹⁰ fordi Sovjetunionen lokker befolkninger som aldri har erfart sosial og økonomisk velferd med et system som garanterer nettopp dette. Sandifer kritiserer altså ikke bare Sovjetunionens system for å hindre fremgang innen menneskerettigheter gjennom mangelen på ytringsfrihet og å nekte internasjonalt innsyn, men også måten Sovjetunionen lokker mennesker utenfor sine grenser med illusjoner om økonomisk og sosial sikkerhet.

Det at de to ideologiske angrepene mot Sovjetunionen kommer på samme dag er neppe tilfeldig og underbygger Kenneth Osgood beskrivelse av et skifte i amerikansk tilnærming til den ideologiske kampen mot Sovjetunionen, hvor de i årene etter 1947 drastisk styrker sitt eget propagandaapparat.¹¹¹ Kritikken er hardtslående og går i begge tilfeller både på Sovjetunionens kommunistiske ideologi og styreform, så vel som deres mangelfulle aksept for internasjonale menneskerettigheter. I tillegg til Trumans planlagte opptrapping av anti-Sovjetisk propaganda fører også krisen i Korea til økt intensivering ved inngangen til 1950-tallet.

I takt med USAs mer aggressive anti-kommunistiske ideologi ble polariseringen i internasjonal politikk forsterket ved utgangen av 1940-tallet. I økende grad ser ikke Sovjetunionen på FN som en verdensorganisasjon, men som en amerikansk organisasjon. Sovjetunionen, overmannet av vestlige demokratier og med kun en minoritet av Sovjetlojale østblokkland i ryggen, har ingen illusjon om å gjøre store politiske gjennombrudd i FN. Under slike ugunstige forhold kunne Sovjet ifølge Gaiduk, etter at forsøk på å svinge stemmeforholdet i deres favør feilet, gjøre lite annet enn å «introdusere propagandavedtak, som vanligvis ble nedstemt av alle andre delegasjoner enn Sovjet og deres allierte.»¹¹² Når 1950-tallet melder sin ankomst ble det nye tiåret tatt imot av et FN beskrevet av Gaiduk som i

---

¹⁰⁸ Durward V. Sandifer, «The Record of the Week: New International Frontiers in Human Rights», *Department of State Bulletin* 20, nr. 504 (27. februar 1949): 258–63. S. 258

¹⁰⁹ Sandifer, «The Record of the Week: New International Frontiers in Human Rights». S. 260-261

¹¹⁰ Sandifer, «The Record of the Week: New International Frontiers in Human Rights». S. 261

¹¹¹ Osgood, *Total Cold War*. S. 36-37

¹¹² Gaiduk, *Divided together*. S. 196

dyp krise hvor samarbeid mellom øst og vest virket som en fjern utopi diktet opp i seiersrus etter andre verdenskrig.¹¹³

Gjennom hard retorikk, grove anklager og en bedre forberedt propaganda trakk Trumans administrasjon USA til en viss grad ut fra sin mer reaktive rolle i propagandakrigen. I større grad lanserte USA sine egne angrep og kom langt mer grad på offensiven, enn hva som var tilfelle de første årene etter Trumandoktrinen. Denne offensiven kom både på grunn av Trumans bevisste opptrapping av propagandaen, og som en mer naturlig konsekvens av at diplomatiske forhold i FN ble mer anspent.

1950: Koreakrigen og borgerkrig i Kina

Dette underkapittelet tar for seg USAs opptrapping i propagandabruken under Truman. Etter flere år hvor Sovjetunionen hadde et, sett med amerikanske øyne, solid overtak i det retoriske spillet i FN, tok Trumans administrasjon, med blandet hell, grep for å styrke USAs posisjon. Sentralt i Trumans opptrapping står menneskerettigheter som kjernen i kritikk av Sovjet. I tillegg intensiveres forholdet mellom stormaktene gjennom Koreakrigen og borgerkrigen i Kina, hvor begge tilfeller påvirket den ideologiske konflikten rolle i FN.

Den 15. August 1950 kom USA med et nytt angrep mot Sovjetunionen. Denne gangen ved Walter Kotschnig, U.S. Deputy Representative til ECOSOC 1, som under den ellefte samlingen til FNs økonomiske og sosiale råd igjen tok opp Sovjetunionens bruk av tvangsarbeid. Kotschnig hadde siden andre verdenskrig vært tilknyttet den amerikanske delegasjonen til FN gjennom State Department og hadde i 1945 stått bak et forslag om å endre bestemmelsen fra Dumbarton Oaks og anerkjenne menneskerettigheter som et av FNs mål. Dette kunne bidra til å sikre amerikanske interesser i FN uten å true USAs nasjonale suverenitet.¹¹⁴ Kotschnig så altså tidlig mulighetene menneskerettigheter tilbød amerikanske diplomatiske interesser. Denne gangen brukte den amerikanske representanten skarpere skyts enn i tidligere eksempler. Det kan være flere grunner til dette, men som tidligere nevnt trappet USA opp propagandakrigen for å ta igjen det de så som en sovjetisk forsprang. Kotschnigs aller første poeng poengterer at dette er fjerde gangen tvangsarbeid i Sovjetunionen stod på

---

¹¹³ Gaiduk, *Divided together*. S. 195

¹¹⁴ Normand, *Human rights at the UN*. S. 129-131

rådets agenda, hvilket kan bety at USA følte det var på tide med sterkere kritikk skulle man få noen reaksjon fra enten FN eller Sovjetunionen selv.¹¹⁵

Samtidig var det internasjonalt en mer anspent politisk situasjon enn årene før, noe som også kan forklare den retoriske eskaleringen. Etter Nord-Koreas angrep på Sør-Korea den 15. juni 1950, altså nøyaktig to måneder før Walter Kotschnigs ideologiske angrep på Sovjetunionen, var det ifølge Geir Lundestad tydelig at «Moskva ikke bare visste om, men også hadde gitt samtykke til angrepet.»¹¹⁶ Etter å ha holdt seg unna borgerkrigen i Kina, og derav blitt kritisert for å «ha tapt Kina», intervenerte USA direkte i Korea.¹¹⁷ Forholdet mellom Sovjetunionen og USA var i 1950 mer anspent enn noen gang. Den nye kritikken, lang krassere enn tidligere, skyldtes sannsynligvis en kombinasjon av krisen på Koreahalvøya, gjentatte diskusjoner om tvangsarbeid uten at noe ble gjort, og at Truman har trappet opp anti-Sovjetisk propaganda.

I tillegg startet 1950 dramatisk for FNs sikkerhetsråd. Etter kommunistisk seier i den kinesiske borgerkrigen høsten 1949 og FNs og USAs påfølgende avventende politikk mot Kinas nye regjering trakk Sovjetunionen seg ut av sikkerhetsrådet og andre FN organer. Dette var starten på det som skulle bli en over seks måneder lang boikott fra Sovjetisk side og de vendte ikke tilbake før i august 1950.¹¹⁸ Kotschnigs tale ble holdt rundt to uker etter Sovjetunionens tilbakekomst til sine oppgave i FN. Når Sovjetunionens representant inntar presidentstolen i generalforsamlingens møte 1. august angriper han FNs og USAs deltakelse i Koreakrigen og tar opp problemet rundt representasjon av Kinas kommunistiske regjering.¹¹⁹

I Kotschnigs tale brukes igjen sammenligningen med Hitler-Tyskland for å beskrive arbeidsleirene i Sovjet, men Kotschnig styrker denne sammenligningen med å konsekvent kalle de sovjetiske arbeidsleirene for konsentrasjonsleirer og presisere at de var av samme sort som man håpet å ikke se igjen etter «Hitler og hans kriminelle regime hadde blitt beseiret til en enorm pris for oss alle.»¹²⁰ Retorikken her er interessant. Ved å understreke prisen de allierte betalte for å beseire Hitler, og at regimet var kriminelt, kan utsagnet tolkes dithen at

---

¹¹⁵ Walter Kotschnig, «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries», *Department of State Bulletin* 23, nr. 586 (25. september 1950): 510–13. S. 510

¹¹⁶ Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør*. S. 56

¹¹⁷ Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør*. S. 57

¹¹⁸ Gaiduk, *Divided together*. S. 150-151

¹¹⁹ Gaiduk, *Divided together*. S. 169-170

¹²⁰ Kotschnig, «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries». S. 510

det ligger en advarsel under Kotschnigs sammenligning om at Sovjetunionen kan bli det neste Hitler-Tyskland og dermed kreve en lignende reaksjon fra USA og deres allierte. Samtidig går denne retorikken langt på vei i å fremstille Sovjet som et land som har selv trukket seg ut av den seirende alliansen fra andre verdenskrig og i Kotschnigs retorikk ligger det dermed nærmest en trussel om at Sovjetunionen kan møte samme skjebne som Hitler-Tyskland.

Et annet retorisk grep Kotschnig gjorde i denne talen, som skiller den fra kildene denne oppgaven har tatt for seg tidligere, er at tonen denne gangen var langt mer sarkastisk og til tider nedlatende. Det blir tydelig da Kotschnig innledet sin beskrivelse av situasjonen i land frigjort av Sovjetunionen under andre verdenskrig. For det første er ordet frigjort satt i anførselstegn. Dette kan tolkes ironisk i den forstand at Kotschnig egentlig mener disse landene slettes ikke ble frigjort, men gikk fra et totalitært styre til et annet. Det er vanskelig å si hvordan dette anførselstegnet kom frem i hans muntlige fremføring av talen, men siden talen ble sluppet til pressen samme dag, antakeligvis skriftlig, kan det antas at ironien kom frem i samtiden. Kotschnig tar med seg denne tonen inn i hans poeng om Romanias vedtak om en ny arbeidskode. Her forklarte han at den ble vedtatt enstemmig og legger til, i parentes, «selvsagt, enstemmig» og går dermed langt i å antyde at prosessene var langt fra demokratiske.¹²¹ Det kan hende det ikke bør tilføres alt for mye mening til Kotschnigs ironiske tone. Kanskje er det et virkemiddel Kotschnig selv valgte å bruke, eller kanskje det er fordi det er fjerde gangen tvangsarbeid står på agendaen og kommer av frustrasjon over manglende reaksjoner fra FN. Men at Kotschnig er krassere og nærmest spydig i kritikken av Sovjet passer med utviklingen av amerikansk propaganda hvor silkehanskene ble tatt av i propagandakrigen.

Talen angrep Sovjets manglende menneskerettigheter direkte ved å hevde at millioner av mennesker «har blitt frarøvet hver rest av deres grunnleggende menneskerettigheter.»¹²² Det er verdt å bemerke hvordan Kotschnig unngikk å referere til menneskerettighetserklæringen i sin kritikk av Sovjetunionen, noe som ikke ville vært utenkelig på denne tiden.

Menneskerettighetserklæringen var fortsatt bare noen år gammel og det til da viktigste dokumentet med utelukkende fokus på menneskerettigheter. I stedet refererte han flere ganger til FN pakten fra 1945.¹²³ Sannsynligvis gjorde han dette fordi Sovjetunionen ratifiserte FN-

---

¹²¹ Kotschnig, «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries». S. 510-511

¹²² Kotschnig, «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries». S. 510

¹²³ Kotschnig, «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries». S. 510

pakten, men avstod fra å stemme over menneskerettighetserklæringen. Ved å bruke FN-pakten tok Kotschnig i bruk noe Sovjetunionen hadde skrevet under på og vært med på å utforme og dermed kunne stilles til ansvar for i større grad enn menneskerettighetserklæringen. Samtidig kan det være et vern for amerikanske målsetninger innen menneskerettighetsarbeidet. USA var på denne tiden på vikende front i forhold til menneskerettighetserklæringen og var i ferd med å trappe ned sin tidligere pionerende posisjon i menneskerettighetsarbeid. Ved å holde diskusjonen rundt FN-pakten unngikk de en mulig konflikt med egne interesser.

I 1950 er det nok av grunner til at USAs ideologiske krigføring intensiveres. McCarthyismen begynte å blomstre innenfor USAs grenser og med den øker antikommunistiske holdninger og mistenksomheten mot internasjonale traktater blant den amerikanske opinion.¹²⁴ Etter hvert som FN polariseres sterkere i øst- og vestblokker utvides det amerikanske propagandafokuset, og propagandaen rettes også mot USAs allierte for å sikre støtte og unngå å stå alene mot Sovjetunionen. Samtidig var USA bedre rustet enn tidligere i den ideologiske kampen mot Sovjet. Trumans lyktes på flere områder i å innhente det antatte forspranget til Sovjetunionens propagandamaskin, og hjulpet av relativt stabil støtte i FN klarte USA ofte å samle støtte til sin politikk. Men på hjemmebane bød Trumans propagandaapparat på administrative utfordringer. Kenneth Osgood beskriver utformingen av propaganda under Truman som en opptrapping, men samtidig et organisatorisk kaos preget av uavklart og selvmotsigende myndighetsstruktur. I tillegg påpeker Osgood at amerikanske propagandister måtte forholde seg til et State Department som ikke var enige om hva de ville få ut av propagandaen. Trumans propagandaoffensiv hadde dermed blandet hell.¹²⁵ På en måte var det en vellykket opptrapping, sammenlignet med den mer reaktive propagandaen tidligere, men byråkratiske utfordringer preget opptrapping og hindret utformingen av en unison propagandastrategi. Dette er en periode hvor amerikansk propaganda gjennomgår en utvikling uten at det påvirker tematikken. Menneskerettigheter, som vist i eksemplene over, forblir USAs sentrale ankepunkt mot Sovjetunionens politikk og ideologi.

---

¹²⁴ Normand, *Human rights at the UN*. S. 141

¹²⁵ Osgood, *Total Cold War*. S. 43-45

USA involverer allierte

Med utviklingen av den kalde krigen og et påfølgende mer fastlåst politisk og diplomatisk klima i FN, ble det vanskeligere for USA å kjempe den ideologiske kampen på Sovjet alene. Dette underkapittelet undersøker USAs forhold til sine allierte i lys av oppgavens hovedproblemstilling. Den kalde krigens propagandakrig mellom stormaktene førte til et mer fastlåst FN hvor retoriske kamper tok presedens, en utviklingen som fikk blandet mottakelse ikke bare av USAs motstandere, men også hos deres allierte. Dette, kombinert med økt fokus på kolonispørsmål, en sak hvor USA møtte en umulig diplomatisk oppgave skulle både allierte støttes og motstandere bekjempes, gjorde at USAs vei å samle en allianse mot Sovjet bød på store utfordringer.

Et ledd i Trumans nye propagandaoffensiv innebar for USA å få med seg sine viktigste allierte, hovedsakelig Storbritannia. I følge Gaiduk hadde det blant USAs allierte vært blandede reaksjoner på utviklingen av Sikkerhetsrådet fra tanken om et fredsbevarende og konfliktløsende organ mot i praksis en ren retorisk og ideologisk slagmark. Per 1947 kunne ikke USA, ifølge Gaiduk, regne med ubetinget støtte fra sine allierte. Når USA sirkulerte politiske standpunkt og forslag med sine allierte innebar det nøye planlegging og forsiktig utforming for å sikre støtte i FN. I lys av dette kan amerikansk FN-propaganda sees som ikke bare rettet mot Sovjetunionen, men også mot allierte for å vedlikeholde eller oppnå støtte i den ideologiske kampen mot kommunistisk innflytelse.¹²⁶ Gaiduks poeng henviser til 1947 hvor amerikansk støtte fra sin allierte i mindre grad var gitt og alliansene i FN var mindre befestet enn i årene etter, men kildene viser at dette opptok amerikanerne også i begynnelsen av 1950-tallet.

Opprettelsen av NATO i 1949 påvirket USAs og dets allierte sin propagandavirksomhet i FN. Kildene viser at landene gjennom NATO ønsket å utarbeide en felles politikk i FN, tydelig i et telegram datert 1. Mars 1951 mellom fungerende Secretary of State, John L. Barnard, og den amerikanske ambassaden i Storbritannia angående kommunistisk innflytelse i Ungarn, Romania og Bulgaria. I følge fotnotene i denne kildene ble telegrammet satt sammen på bakgrunn av en enighet i NATO om å utveksle syn på utviklingen i Øst-Europa for å gi NATO-landene en felles bakgrunn for situasjonen. I telegrammet oppsummeres først USAs

---

Osgood, *Total Cold War*.

¹²⁶ Gaiduk, *Divided together*. S. 106-107

politikk mot Ungarn, Romania og Bulgaria, som ved telegrammets datering var estimert av USA å være under komplett Sovjetisk kontroll. Relevante trekk i den amerikanske tilnærmingen innebar blant annet å oppmuntre eventuelle regjeringsskifte til uavhengige demokratier slik at «landene kan utvikle frie institusjoner og nyte menneskerettigheter og grunnleggende friheter»¹²⁷ og å opprettholde press på de nevnte landene gjennom blant annet å motarbeide medlemskap i FN.

Selv om kilden ikke direkte er rettet mot FN inneholder den, som vist over, elementer som er relevant for amerikansk FN strategi, primært hvordan de ønsket å sikre støtte fra NATO-landene mot Sovjet og kommunismens ekspansjon i Øst-Europa også i FN. Det er tydelig at menneskerettighetsbegrepet bevisst brukes for å oppnå dette målet og legges til grunn for politikken USA mener bør føres mot Ungarn, Romania, Albania og Bulgaria.

Menneskerettigheter var altså et stadig tilbakevendende argument mot kommunismen fra amerikansk hold, selv når argumentasjonen ikke er direkte rettet mot Sovjetunionen, men mot USAs allierte. Selv om det ikke er grunnlag for å hevde at menneskerettigheter var et sentralt mål i amerikansk utenrikspolitikk på denne tiden, var det knyttet til USAs ønsket om å være leder av det de kalte den frie verden. Denne lederposisjonen var igjen avhengig av bred støtte og her hadde menneskerettigheter bred appell.

Det bør påpekes at språket brukt i telegrammet, som i telegram flest, er svært kortfattet og det innebærer en viss risiko for feiltolkning av tvetydige setninger. For eksempel kan setningen «utvikling felles strategi NATO-land åpenbart avhengig av full utveksling og diskusjon info re felles problemer og utviklinger som påvirker deres interesser i Bulg, Ung, Rom, og Alb.»¹²⁸ feiltolkes. Setningen innleder en liste på tre punkter antakeligvis over hva USA ønsker informasjon om av sine allierte, hvor to av punktene kan knyttes til propaganda (det første punktet er vedlikehold av diplomatiske relasjoner og represalier mot diplomater, som i hvert fall delvis kan knyttes til propaganda, det andre punktet er propaganda).¹²⁹ Dermed understreker telegrammet at USA på denne tiden la stor vekt på propaganda som et felles våpen for en vestlig allianse mot kommunismen og som verktøy i generelt diplomati.

---

¹²⁷ John L. Barnard, «The Acting Secretary of State to the Embassy in the United Kingdom», *Foreign Relations of the United States, 1951. Europe: Political and Economic Developments (in two parts) IV, Part 2*, nr. 617 (2. mars 1951): 1230–32.

¹²⁸ Barnard, «The Acting Secretary of State to the Embassy in the United Kingdom». S. 1232

¹²⁹ Barnard, «The Acting Secretary of State to the Embassy in the United Kingdom». S. 1232

At USA ønsker å utveksle informasjon og forme en felles strategi med sine allierte mot kommunismen og utviklingen i Øst-Europa trenger sannsynligvis ingen videre forklaring og er ikke en unaturlig måte å opptre overfor sine allierte. Samtidig trekker Gaiduk frem hvordan FNs medlemsland i 1951 oppfattet propagandakrigen som dominerte FNs institusjoner. Spesielt Storbritannia beskrives som uvillig mot det Gaiduk kaller «eksklusiv bruk av organisasjonen for å danne en anti-kommunistisk allianse» og ville foretrukket at FN ble brukt som en forhandlingskanal mellom vest og øst.¹³⁰ Eksempler som det nevnt over kan være tegn på et USA som forsøker å komme sine allierte i møte gjennom NATOs kanaler for å sikre støtte til en politikk som også strekker seg inn i FN, etter at flere allierte, deriblant Storbritannia, hadde gitt uttrykk for misnøye med hvor dominant propagandautvekslingen mellom stormaktene hadde blitt i FN.

Kildene underbygger Gaiduks poeng, men bare til en viss grad. De gir et inntrykk av en kritisk holdning fra britisk side mot at amerikansk anti-sovjetisk propaganda dominerte FN, men ikke i så utbredt grad at det hadde betydelige konsekvenser for forholdet mellom USA og Storbritannia. I et personlig brev datert 13. juni 1952 fra den amerikanske assisterende Secretary of State for United Nations Affairs, John D. Hickerson, til Storbritannias FN-ambassadør Gladwyn Jebb viser denne bekymringen. Brevet dreier seg om en tale Jebb har skrevet som han ønsket kommentarer fra amerikanerne på. Talen er ikke trykket i kildene, men ut ifra fra Hickersons brev dreide den seg om FNs rolle i den kalde krigen. Jebbs tale er datert til 31. mars, nesten to måneder før Hickerson skrev brevet til Jebb. Hickerson tolket Jebbs tale dithen at britene ønsket å holde FN unna den kalde krigens kjerne, og heller bruke FN som et instrument for mekling og forsoning. Hickerson var her tydelig uenig med Jebb og hevdet at FN vil vært bedre skikket til en slik forsonende rolle dersom kollektiv sikkerhet ble prioritert. Jebb mente altså at kollektiv sikkerhet hindret FNs rolle som mekler og forsoner, mens Hickerson mente at FN ble bedre skikket som et meklingsorgan dersom kollektiv sikkerhet ble prioritert.¹³¹ Fokuset på kollektiv sikkerhet og mekling må sees i sammenheng med situasjonen i 1952. Koreakrigen var inne i sitt andre år og Sovjetunionens ekspansjon i Øst-Europa hadde gitt kommunistisk kontroll over Ungarn, Romania, Albania og Bulgaria. Sovjetunionens ekspansjonisme var godt synlig på den internasjonale arenaen, og ved hjelp av

---

¹³⁰ Gaiduk, *Divided together*. S. 197

¹³¹ John D. Hickerson, «The Assistant Secretary of State for United Nations Affairs (Hickerson) to the Permanent Representative of the United Kingdom at the United Nations (Jebb)», *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. United Nations Affairs III* (1954 1952): 9–12. S. 9-10

amerikansk propaganda ble USAs allierte, så vel som FNs medlemsland, regelmessig gjort klar over de mulige konsekvensene av Sovjetunionens ekspansive politikk og gjentatte brudd på menneskerettigheter.

Hickerson nevnte også at kollegaer av Jebb hadde uttrykt bekymring for at USA ønsket å bruke FN til å danne en anti-kommunistiske allianse. Dette indikerer at Jebbs syn på USAs tilnærming til FN ikke var begrenset til Jebb selv, men utbredt blant britiske politikere involvert i FN. Hickerson forsikret Jebb om at det slett ikke var USAs hensikt, at de tvert imot så store fordeler med Sovjetunionens tilstedeværelse i FN og at USAs mål med kollektiv sikkerhet ikke er en anti-kommunistisk allianse, men et middel for å hankses med aggresjon. Slik ville alle land bli rammet, skulle de opptrå urettmessig aggressive, og dermed var ikke planen rettet spesielt mot Sovjetunionen.¹³² Det er tydelig at britisk støtte til USAs politikk ikke var gitt, selv med en tydelig felles motstander i Sovjetunionen. USAs ønske om britisk støtte gikk gjennom å overbevise allierte om at USA ønsket en politikk de begge kunne slutte seg til. Propaganda var sentralt i å dekke over motsetninger, og ble brukt til å sende et politisk budskap som flest mulig allierte kunne støtte. Det at menneskerettigheter ble gitt en sentral plass i denne propagandaen indikerer at USA så appellen menneskerettigheter hadde på tvers av politiske uoverensstemmelser og kulturforskjeller. Menneskerettigheter betydning strakk seg utover konkrete propagandaangrep, men spilte en nøkkelrolle i USAs appell til andre nasjoner.

Generalforsamlingens rolle

FNs rolle som propagandaarena var under tidsperioden omhandlet i denne oppgaven langt ifra statisk. Dette underkapittelet undersøker en sentral utvikling, hvor sikkerhetsrådet blir mindre viktig og generalforsamlingen tar over en større del av FNs funksjon. Gjennom denne forandringen blir en større andel av FNs politikk behandlet utenfor rekkevidden til Sovjetunionens vetorett, men generalforsamlingen består også av et større publikum og et mer komplisert politisk landskap.

Opprettelsen av NATO, økt polarisering mellom øst og vest samt en viss uenighet mellom USA og deres allierte over hvilken rolle FN burde spille i den kalde krigen var alle elementer

---

¹³² Hickerson, «The Assistant Secretary of State for United Nations Affairs (Hickerson) to the Permanent Representative of the United Kingdom at the United Nations (Jebb)». S. 10

som formet USAs politikk i FN. Disse elementene formet også FNs organisatoriske utvikling, og generalforsamlingen ble tillagt økt ansvar og autoritet på bekostning av sikkerhetsrådets rolle. Et prosjekt hentet fra FRUS datert 27. juli 1953 og titulert *The 1953 Review: Principal Stresses and Strains Facing the United States in the United Nations* tar for seg utviklingen av FN sett med amerikanske briller og amerikansk politikk i FN de foregående årene. Prosjektet ble utarbeidet for å orientere den nylig tiltrådte administrasjonen til Eisenhower om situasjonen i FN, men behandler altså tiden under Trumans administrasjon. Det er spesielt tre punkter i dokumentet som er relevant for denne oppgavens problemstilling.

For det første beskrev dokumentet en utvikling hvor generalforsamlingen hadde overtatt mesteparten av alt politisk virke i FN. Siden USA var avhengig av majoritetsstøtte fra det de kaller den frie verden, forstått som de vestlige demokratiene, har denne utviklingen ført til en stor belastning på generalforsamlingen. Sikkerhetspolitiske, koloniale og økonomiske saker, så vel som saker angående menneskerettigheter, hadde blitt flyttet til generalforsamlingen og den kalde krigens retorikk og propaganda har fulgt med. Siden saker i generalforsamlingen ble avgjort gjennom stemmegivning, ofte langs relativt faste stemmeblokker (øst mot vest), av de 60 medlemmene i generalforsamlingen, måtte USA kontinuerlig sørge for å ha alliert støtte til sine saker, samtidig som de landene som står utenfor de nevnte faste stemmeblokkene må tas hensyn til. Dette innebar primært Sør- og Mellom-Amerika og Midtøsten.¹³³

For det andre understreker dokumentet at USA på denne tiden brukte, «som Sovjetunionen har gjort fra begynnelsen av, generalforsamlingen som et instrument for aktiv propaganda» og at det har ført til en mer anspent generalforsamling.¹³⁴ USA måtte vurdere denne spenningen, som det var fare for at skulle skremme «vennlige majoriteter»¹³⁵, mot USAs ønske om å vurdere enkelte saker, som koloniale saker, kun ut ifra sakens propagandapotensiale. I denne sammenheng belyser dokumentet de unike kvalitetene generalforsamlingen hadde som propagandaarena, og gir dermed en delforklaring på hvorfor menneskerettigheter som propagandatema i FN fortsatt var høyt verdsatt i amerikansk propagandastrategi anno 1952.

---

¹³³ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)», *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. United Nations Affairs III* (27. juli 1953): 82–170. S. 84-86

¹³⁴ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 86

¹³⁵ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 86

Ifølge dokumentet tilbød generalforsamlingen et spesielt publikum. Et publikum av nasjoner med vidt forskjellige kulturelle, religiøse og politiske tradisjoner. Nasjoner, som «alle i teorien er åpne for overtalelse, og som alle vil antakeligvis rapportere tilbake til deres regjeringer.»¹³⁶ Til tross for deres forskjeller, kan de ofte samles om «abstrakte, generelle prinsipper, som menneskerettigheter, likhet, selvbestemmelse, uavhengighet, frihet, osv.»¹³⁷, hvilket gir en forklaring på menneskerettigheters sentrale plass i amerikansk anti-sovjetisk propaganda.

Det hele kan knyttes til menneskerettighetenes utvikling. Det at så mange vidt forskjellige land kunne samles om et dokument som menneskerettighetserklæringen har blitt omtalt som en stor prestasjon. Blant annet Lauren beskriver menneskerettighetenes fremvekst med beundrende og rosende ord.¹³⁸ Menneskerettigheters evne til å appellere bredt og å trosse et vidt spekter av ideologi, politikk og kultur gjorde dem mer enn velegnet som verktøy for USAs politiske maskineri i en ansent ideologisk konflikt. Menneskerettigheter forble sentralt i den kalde krigens retorikk. Både offensivt, i kritikk mot en ideologisk og politisk annerledes motstander, men også som en felles plattform allierte kunne samles om.

For det tredje beskriver dokumentet hvordan USAs ønske om appellere til et kulturelt og politisk mangfoldig publikum også hadde sin pris. Forskjellig propaganda appellerte til forskjellig publikum. Dokumentet trekker frem hvordan den amerikanske befolkningen responderte positivt på hard, anti-kommunistisk propaganda, mens den arabiske verden, som USA lenge hadde ønsket støtte fra, responderte bedre på en langt mer beskjeden og reservert tilnærming. Dette satte USA i et dilemma hvor den amerikanske opinionen presset amerikansk FN strategi mot en hard og skarp anti-kommunistisk linje, mens amerikanske strateger så verdien av å føre en mildere, mer realpolitisk strategi for å sikre arabisk støtte gjennom å «imponere dem med amerikansk rimelighet og mangel på krigerskhet.»¹³⁹ Dokumentet beskriver videre at FNs potensiale som propagandaarena førte til at prioriteringen av propaganda hadde økt til et nivå hvor det var fare for at den styrte utformingen av amerikansk politikk i for stor grad. Ønsket om å tilfredsstille mange av FNs

---

¹³⁶ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 106

¹³⁷ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 107

¹³⁸ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 2-3

¹³⁹ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 111

medlemsland kunne føre med seg en politikk som var selvmotsigende og virke obskur selv på amerikanske politikere, samtidig som et for utbredt propagandabruk kunne føre til at USAs politikk i FN ikke lenger ble tatt seriøst hvis andre land ikke forventet at USA skulle følge opp sin retorikk med handling.¹⁴⁰

På bakgrunn av eksemplene over kan FN sies å ha utviklet seg fra en diplomatisk plattform med propagandapotensiale, til å bli hovedsakelig en propagandaarena hvor retoriske kamper har en tydelig presedens over politisk virke. Ettersom generalforsamlingen tok over mer av sikkerhetsrådets funksjon nådde propaganda et bredere publikum. Men dette publikumet representerte også et enda større spekter av forskjellige politiske kulturer.

Menneskerettigheter, med sin universelle natur, ble viktig for amerikansk diplomati for å appellere til flest mulig av disse svært forskjellige politiske kulturene uten å støte fra seg mulige støttespillere.

Konklusjon

På bakgrunn av kildene kan det dermed spores en tydelig utvikling i propagandaen under Truman fra 1950 til 1952. Etter at Truman mobiliserte propagandaapparatet og ikke minst etter økt polarisering av FN i øst- og vestblokk etter krisen på Koreahalvøya og borgerkrigen i Kina endret den amerikanske propagandastrategien karakter. USA gikk fra å være på defensiven, fra å reagere på Sovjetunionens utspill, til å være i angrepsposisjon og hentet støtte fra allierte gjennom blant annet NATOs kanaler og ambassader for å danne en unison front mot kommunistisk ideologi. Med økt internasjonal innsyn i og interesse for det amerikansk samfunn og dets verdier ble også propaganda rettet mot ikke-kommunistiske land viktigere. Det var ikke bare Sovjetunionen som la merke til den amerikanske dobbeltmoral hvor rasismen florerte på hjemmebane, mens politikerne promoterte menneskerettigheter internasjonalt. USAs støtte internasjonalt var ikke en selvfølge, og flere allierte måtte overbevises skulle amerikanerne unngå å kjempe den ideologiske kampen alene.

Med den kalde krigens utvikling, utviklet også propagandaens strategi og karakter seg. Men tematikken forble i stor grad den samme. I FN hadde fortsatt menneskerettigheter en høy stjerne og var et av få temaer et så mangfoldig publikum kunne samles bak.

---

¹⁴⁰ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 110-112

Menneskerettigheters universelle natur innebar en unik kvalitet i offensiv propaganda, og propaganda rettet mot mulige støttespillere. Det var også fortsatt ansett som et område hvor Sovjetunionen var spesielt sårbare. Dermed forble menneskerettigheter sentralt i amerikansk retorikk under hele Trumans presidentperiode, både for å samle allierte og kritisere motstandere. Truman lyktes til en viss grad. Følelsen av at Sovjetunionen var langt dyktigere i å bruke propaganda forsvant gradvis med Trumans opprustning, men ble ikke helt borte og skulle vedvare inn i den neste administrasjons regjeringstid. I denne perioden gikk amerikansk propaganda i hovedsak fra å være reaktiv til å bli proaktiv. I lang større grad enn tidligere var ikke amerikansk menneskerettighetspropaganda begrenset til å besvare Sovjetunionens kritikk, men tok et større initiativ gjennom grundigere og mer hardtslående propaganda. Men til tross for bedre utnyttelse av FNs potensiale for propaganda led USAs propagandaapparat fortsatt av flere utfordringer, spesielt byråkratisk og organisatorisk. Forholdet mellom propagandaens strateger og de som utformet USAs politikk var ofte ikke avklart, og motstand mellom State Department og PSB og fraværet av sentralt lederskap førte til mangel på koordinasjon og ofte et byråkratisk kaos i Trumans propagandaapparat.

Fase 3: Eisenhowers inntog

Den 20. Januar 1953 ble Dwight D. Eisenhower sverget inn som USAs 34. president. Dette ble et begivenhetsrikt år, hvor både USA og Sovjetunionen fikk nye statsledere. Året representerte også et skille i amerikansk strategi i den psykologiske krigføringen mot Sovjetunionen, både strategisk og tematisk. Trumans og Eisenhowers syn på propaganda hadde få likhetstrekk. Selv om Truman etter hvert innså propagandaens enorme rolle i den kalde krigen, hadde han rustet opp propagandaapparatet sent og med varierende hell. Det var fortsatt en følelse blant den amerikanske opinionen og Eisenhowers støttespillere om at USA var i ferd med å tape ordkrigen mot Sovjetunionen.¹⁴¹

Eisenhower verdsatte propaganda svært høyt. Han hadde sett verdien av propaganda under andre verdenskrig og betraktet også den kalde krigen som en total krig hvor alle samfunnets institusjoner måtte mobiliseres og involveres. Allerede i valgkampen i 1952, i samme åndedrag som han kritiserte Trumans mangelfulle propagandabruk, lovet han amerikanske velgere at om han ble president skulle psykologisk krigføring gjøres til et sentralt fokus for amerikansk sikkerhetspolitikk. Det var gjennom propaganda at kommunismens villedete støttespillere skulle føres på rett kjørl, og Eisenhower skulle beseire Sovjetunionen og vinne den kalde krigen. Den kalde krigen i seg selv var inne i en kritisk fase. Begge supermaktene hadde utviklet fungerende hydrogenbomber og en eventuell militær konflikt mellom Sovjetunionen og USA ville ført til utenkelige ødeleggelser. Det psykologiske elementet i konflikten ble dermed enda viktigere enn tidligere for å kunne vinne den kalde krigen uten militær konflikt.¹⁴²

Ifølge Gaiduk var en av utfordringene for Eisenhower at den amerikanske opinionen på tross av stemningsskiftet under krigen i internasjonalistisk retning, likevel var skeptisk til en verdensorganisasjon som FN. I stor grad var denne skepsisen forårsaket av utbredt frykt for kommunisme som eksemplifisert i den utbredte McCarthyismen i første halvdel av 1950-tallet. Eisenhower, som så store muligheter med et sterkt FN, måtte roe ned frykten for at organisasjonen var en høyborg for kommunisme.¹⁴³ Under Truman var det også en viss skepsis til FN blant hans stab, deriblant Secretary of State Dean Acheson. Eisenhowers nye

---

¹⁴¹ Osgood, *Total Cold War*. S. 46

¹⁴² Osgood, *Total Cold War*. S. 46-47 og 54

¹⁴³ Caroline Pruden, *Conditional Partners: Eisenhower, the United Nations, and the Search for a Permanent Peace* (Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1998). S. 305

Secretary of State, John Foster Dulles, så større muligheter i FN enn sin forgjenger. Sammen med Henry Cabot Lodge Jr., dannet de en duo bak utformingen av amerikansk strategi med en langt større tiltro til FN enn hva var tilfelle i Trumans administrasjon. Mye tydet på at Eisenhower ville plassere FN i sentrum for amerikansk utenrikspolitikk, særlig siden han så FN-pakten som en refleksjon av amerikanske verdier. Med en stab som delte hans verdsettelse av FNs potensiale, førte Eisenhowers sterke fokus på propaganda til at USA fra 1953 tilnærmer seg FN som hovedsakelig et forum for psykologisk krigføring.¹⁴⁴ Reorienteringen med sterkere vekst på FN som arena for propaganda, ble møtt med en viss skepsis i det amerikanske utenriksdepartementet. Dette bekreftes av *The 1953 Review: Principal Stresses and Strains Facing the United States in the United Nations* fra juli 1953 gjengitt i FRUS hvor det advares mot å la propagandamuligheter dominere utformingen av politikk og at det gjennom å gi propaganda prioritet er fare for at den blir «mesteren, i stedet for tjeneren» til faktisk amerikansk politikk. Utspill og taktiske grep gjort i propagandaøyemed ble naturlignok koblet direkte til amerikansk politisk praksis. Uttalelser om menneskerettigheter, for eksempel, skapte en forventning til handling og faktisk politikk, selv om det ikke nødvendigvis var USAs intensjon.¹⁴⁵

Dette kapitlet skal ta for seg utviklingen i USAs menneskerettighetsarbeid og innen propaganda, samt menneskerettighetenes rolle i denne propagandaen, under Eisenhowers presidentperiode fra 1953 til 1960, en periode hvor propaganda både ble sett på som viktigere enn noen gang og ble langt mer omfattende og altoppslukende enn tidligere. Denne perioden kan deles inn i to intervaller. Den første, fra 1953-1955, hvor USA med den nye administrasjonen legger om både propagandastrategien og menneskerettighetspolitikken i FN. Den andre fra 1955 hvor FNs politiske utvikling, med antikolonialisme som sentralt tema, gjør at USA trekker seg lengre unna og inntar en langt mer passiv rolle enn Eisenhower ga uttrykk for i valgkampen og i sine første måneder som president. Dette kapitlet fokuserer altså på den første perioden.

---

¹⁴⁴ Gaiduk, *Divided together*. S. 200-201

¹⁴⁵ United Nations Planning Staff, «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». S. 111-112

En ny menneskerettighetspolitikk

Siden FNs menneskerettighetsarbeid ble startet opp hadde USA hatt en ledende rolle, men allerede i løpet av Eisenhower-administrasjonens første måned annonserte John Foster Dulles at USA ikke lenger ville delta aktivt i menneskerettighetskommisjonens arbeid mot en bindende menneskerettighetspakt.¹⁴⁶ Eisenhower og Dulles en ny trend i amerikansk FN-politikk som ble fulgt av både republikanere og demokrater i tiden som fulgte. Ifølge Lauren fjernet de dermed USA fra den konstruktive rollen amerikanerne kunne ha spilt i flere tiår etter 1953 menneskerettighetenes utvikling.¹⁴⁷ Dette underkapittelet tar for seg omveltningen i amerikansk menneskerettighetspolitikk i 1953, hvilket påvirket menneskerettighetenes posisjon i propagandaen.

Administrasjonens nye tilnærming til menneskerettigheter ble presentert for menneskerettighetskommisjon av USAs nye representant til menneskerettighetskommisjonen, republikaneren Mary Pillsbury Lord, i kildene referert til som Mrs. Oswald B. Lord, USAs nye representant til menneskerettighetskommisjonen som hadde erstattet Eleanor Roosevelt, den 8. april 1953. Hennes uttalelser lå tett opptil Dulles instruksjoner som Lord mottok via brev en snau uke før hun holdt talen. I tillegg sendte Eisenhower en kort melding til menneskerettighetskommisjonen dagen før Lords tale hvor presidenten fremmer sitt syn på menneskerettighetenes fremtidige rolle. Disse tre kildene gir et innblikk i USAs nye tilnærming til FN og dets rolle i utviklingen av menneskerettigheter, og spesielt Dulles brev til Lord inneholder flere punkter rundt bakgrunnen til denne tilnærmingen og gir et sjeldent innblikk i hvordan USA i FN forholdt seg til sine egne menneskerettighetsutfordringer på hjemmebane på 1950-tallet. USAs nye menneskerettighetspolitikk ble etter Lords tale i menneskerettighetskommisjonen kjent som «Human Rights Action Program». Dette skifte i den amerikanske tilnærmingen la føringer på propagandaen utover 1950-tallet ettersom USA, sammenlignet med tidligere, distanserte seg kraftig fra FNs arbeid med menneskerettigheter. Det er ikke usannsynlig at ønskelige bieffekter med dette kan ha vært å begrense administrasjonen amerikansk dobbeltmoral ga propagandaapparatet i Sovjetunionen, og å fremstå mindre dobbeltmoralisk ovenfor allierte eller områder USA ønsket støtte fra i FN, som for eksempel Midtøsten.

---

¹⁴⁶ Glendon, *A World Made New*. S. 205

¹⁴⁷ Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 233

I brevet forklarte Dulles hvilket budskap han ville Lord skulle overbringe kommisjonen på vegne av USAs regjering. Han forklarte tidlig i brevet at Eisenhower og han selv trodde det amerikanske folk ville gjøre alt som stod i deres makt for at FN skulle bli et sterkere våpen i kampen for internasjonal rettferdighet, og at det var et ærlig ønske å igjen gjøre FN til en mer effektiv promotør av menneskerettigheter. Dette strider imot Prudens argument, sitert i dette kapittelets innledning, hvor hun hevder at det blant annet på grunn av utbredt McCarthyisme og frykt for kommunisme var en generell skepsis i den amerikanske opinionen mot FN. Talen Lord skulle holde noen dager etter Dulles sitt brev ble skrevet er riktignok ikke rettet mot det amerikanske folk, og det kan virke som budskapet i stor grad ble formulert for å sjarmere menneskerettighetskommisjonen og forsikre dem om USAs gode intensjoner innen menneskerettighetsarbeidet.¹⁴⁸

Dulles neste poeng er så vidt inne på hvordan USA forholdt seg til den tidligere nevnte dobbeltmoraliske tilnærmingen til menneskerettigheter, hvor de, ofte gjennom propaganda, promoterte rettigheter internasjonalt uten å ta seg av utbredt rasisme innenlands. Dette er et tema dokumenter i *FRUS* og *Department of State Bulletin* sjeldent omhandler, ofte er uttalelsene fra amerikanske politikere avvikende om problematikken innad i USA. Dulles hevder at USA står for at mennesker skal nyte komplette og grunnleggende rettigheter, men erkjenner at alle land, også USA, har utfordringer på dette området. Dulles hevder at USAs fremskritt gjennom historien angående menneskerettigheter er mange og ikke har blitt oppnådd gjennom innføringen av lover eller regler, men «gjennom utdanning og publisitet.»¹⁴⁹ Dermed begrunnet Dulles USAs skepsis til internasjonal lovgivning som står over nasjonal lovgivning og forsøker å komme unna den dobbeltmoralen USA gjentatte ganger ble beskyldt for. Hans argumentasjon kan derimot fortsatt sies å være dobbeltmoralisk, USA ønsket fortsatt å få andre land til å følge retningslinjer de selv ikke ville følge, samtidig som han ved å vie kun en setning til å innrømme at USA har utfordringer med menneskerettigheter dramatisk toner ned problemene. Det er også interessant at Lord ikke nevner Dulles sitt argument i talen hun holdt for menneskerettighetskommisjonen. Talen ligger som sagt nært Dulles instruksjoner, men den manglende ratifiseringen av menneskerettighetspaktene begrunnes i stedet med at «klimaet i verdensopinionen ikke enda

---

¹⁴⁸ John Foster Dulles, «Letter from Secretary Dulles to Mrs Lord», *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 579–81. S. 579

¹⁴⁹ Dulles, «Letter from Secretary Dulles to Mrs Lord». S. 579

er gunstige for å konkludere paktene i de forente nasjoner.»¹⁵⁰ Dermed unngikk Lord å i det hele tatt nevne amerikanske utfordringer på hjemmebane og bryter ikke i nevneverdig grad med tidligere amerikanske representanters opptredener i FN. Erklæringen av den amerikanske tilbaketrekningen fra sin ledende posisjon i menneskerettighetsarbeidet signaliserte begynnelsen på en politikk som ble videre utviklet utover 1950-tallet.

Som nevnt sendte også Eisenhower menneskerettighetskommisjonen en personlig beskjed datert 7. april 1953, altså til det samme møtet Lord skulle holde sin tale. Presidenten understreker tydelig sitt personlige engasjement for menneskerettigheter og at menneskerettighetserklæringen for amerikanere, og folk over hele verden, stod som et signal på veien mot global respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Presidentens mest interessante retoriske grep er likevel hvordan han utelukkende fokuserte på frihet når han omtalte menneskerettigheter. Spesielt ytringsfrihet og frihet fra totalitære regimer understrekes av Eisenhower, et tydelig stikk til Sovjetunionen. Ved å legge frihet til grunn, både for at menneskerettighetsarbeidet fikk en ny viktighet og for at det kreves en ny tilnærming og politikk, fremstår Eisenhowers beskjed nesten som en snikrekruttering av menneskerettighetskommisjonen i den ideologiske kampen mot Sovjetunionen. «Uheldigvis», forklarte Eisenhower, «er det for mange steder i verden i dag hvor mennesker undertrykkes av totalitære regjeringer med ingen respekt for verdigheten til den menneskelige personen.»¹⁵¹ Det er tydelig hvem han sikter til. Eisenhowers argumentasjon og fokus på frihet kan være et grep for å gardere seg mot Sovjetunionens retorikk. På temaer som ytringsfrihet og politisk frihet var USA, til tross for at de selv hadde store utfordringer innen menneskerettigheter, relativt uangripelige i sammenligning med Sovjetunionen. Eisenhowers brev skiller seg fra Dulles sitt brev til Lord, men er i tråd med Lord sin egen tale, på det at han utelukkende omtalte den internasjonale anvendelsen av menneskerettigheter. Dulles sitt brev var altså det eneste som nevnte innenrikspolitiske problemer og også det eneste som i samtiden ikke nådde offentlighetens lys. Som Lauren beskriver det, «USA kunne prate velformulert om borgerrettigheter rundt i verden, men ikke hvis de forsterket det Dulles kalte 'negerproblemet i sør.'»¹⁵²

---

¹⁵⁰ Mrs. Oswald B. Lord, «Statement by Mrs. Lord», *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 581–82. S. 581

¹⁵¹ Dwight D. Eisenhower, «Importance of U.N. Human Rights Goals», *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 580.

¹⁵² Lauren, *The Evolution of International Human Rights*. S. 188

Sett i lyset av at Eisenhower ble advart i den tidligere siterte *The 1953 Review* mot å la propaganda bli mesteren, ikke tjeneren, til politikk, er den nye amerikanske tilnærmingen til menneskerettigheter interessant. Selv om USA begrunnet den nye politikken med at det internasjonale samfunnet ikke var klar for juridisk bindende menneskerettighetspakter, kan det også sees som en konsekvens av at propaganda langt på vei har blitt mesteren, og ikke tjeneren, til utformingen av politikk. USA ble i økende grad kritisert for sin opptreden i FN, både av allierte og ikke-allierte nasjoner, for å være vinglete og dobbeltmoralisk. I økende grad forventet utviklingsland at politisk handling fulgte opp den amerikanske menneskerettighetsretorikken. Ved å trekke seg tilbake fra sin ledende rolle i det faktiske menneskerettighetsarbeidet inntok USA en mer passiv posisjon hvor de lettere kunne bruke menneskerettigheter i propaganda uten å binde seg til en faktisk politikk, selv om hovedårsakene til denne tilbaketrekningen var frykt for hvilke konsekvenser et rigid internasjonalt menneskerettighetslovverk ville ha for USAs juridiske system, samt maktforholdet mellom president og senat.¹⁵³ Til tross for en langt mer passiv tilnærming til FNs menneskerettighetsprosjekt ble menneskerettighetenes rolle i USAs FN-propaganda lite forandret. Det forble en sentral tematikk i amerikansk antikommunistisk propaganda.

Stalins død

Da Eisenhower under valgkampen i 1952 lovet amerikanske velgere en ny giv i propagandakrigen mot Sovjetunionen hadde han nok forventet å møte samme motstander som Truman. Men knappe tre måneder inn i Eisenhowers første presidentperiode døde Josef Stalin, og i et anspent internasjonalt politisk klima så amerikanske strateger først en enorm mulighet til å ta propagandainitiativet fra Sovjetunionen. Stalins jerngrep om Sovjet ble sett på som en av de viktigste årsakene til at Trumans gjentatte forsøk på å undergrave kommunistisk innflytelse i Øst-Europa og innenfor Sovjetunionen ikke hadde lyktes. Med Stalins bortgang hadde USA ifølge Charles Douglas Jackson, Eisenhowers rådgiver på psykologisk krigføring, sin største mulighet på mange år.¹⁵⁴ Samtidig utgjorde Stalins død, sammen med USAs nye menneskerettighetspolitikk, at Eisenhower og hans stab møtte en

---

¹⁵³ Vik, «How Constitutional Concerns Framed the US Contribution to the International Human Rights Regime From Its Inception, 1947–53». S. 903-904

¹⁵⁴ Osgood, *Total Cold War*. S. 57

ideologisk konflikt i sterk kontrast til hva Trumans administrasjon møtte, hvilket naturligvis påvirket den amerikanske strategien.

I en tale til jødiske krigsveteraner på deres 68. årlige samling den 5. september 1953 ga daværende undersekretær i State Department Walter Bedell Smith (den samme Smith som var ambassadør til Sovjetunionen under Truman) en gjennomgang av utenrikspolitiske utfordringer for USA. I talen gikk Smith inn på hvordan USA oppfattet situasjonen i Sovjet i tiden etter Stalins død, hvilket er relatert til hvordan amerikanerne utformet sin propagandastrategi. Smiths beskrivelse av situasjonen i Sovjetunionen etter Stalins død tyder på at USA betraktet det hele som et tydelig svakhetstegn, hvor ingen enkeltperson har klart å etablere en like solid maktposisjon som Stalin hadde. Ifølge Smiths syn var diktatur en langt sterkere styreform når en person satt med all makt, ikke en komite eller forsamling. Stalins posisjon var unik, og bygget opp gjennom en hard krig og over lang tid med propaganda. Smith så derfor Sovjet som svakere enn på lenge. Sannsynligvis ville dette vare en stund til, antok Smith, ettersom prosessen med å finne Stalins erstatter ikke kunne begynne før den interne uroen og maktvakuemet i kjølvannet av Stalins død var løst.¹⁵⁵ Sovjetunionen var i en unik situasjon og Eisenhower mente å ha en tilsvarende unik mulighet til å ta initiativet i den kalde krigen og å svekke kommunismens innflytelse i Øst-Europa. Smiths posisjon som undersekretær i State Department innebærer at hans syn sannsynligvis sammenfaller med State Departments syn og dermed ble lagt til grunn i utformingen av amerikansk utenrikspolitikk.

I beskrivelsen Osgood presenterer underbygges dette. Her hevder Osgood at USA oppfattet lederskifte og det påfølgende maktvakuemet i Sovjetunionen som en svakhet med enormt propagandapotensiale. Sannsynligvis var også Sovjetunionen i en sårbar fase, men hvordan USA skulle gå frem var ikke like opplagt. Osgood beskriver en bred enighet i Eisenhowers stab om at Stalins død var muligheten USA trengte, men en vesentlig uenighet om hvordan muligheten skulle utnyttes. Eisenhower, etter å tatt råd fra blant andre John Foster Dulles og Charles Douglas Jackson, landet på å fokusere på konsekvensene Sovjetunionens militære utgifter hadde på levestandarden til befolkningen. Truman hadde også hatt en propagandaplan klar i tilfelle Stalins bortgang, som ble raskt både vurdert og vraket av C.D. Jackson. Eisenhower skulle sette amerikansk levestandard på utstilling så innbyggere under

---

¹⁵⁵ Walter Bedell Smith, «A Realistic Review of Foreign Policy Problems», *Department of State Bulletin* 29, nr. 743 (21. september 1953): 371–75. S. 372

kommunistisk styre kunne se hvor mye bedre den frie og demokratiske amerikanske regjeringen behandlet sine innbyggere, og bli minnet på hva som kunne ha vært, hadde ikke Sovjets regjering nektet dem tilgang til Marshallhjelpen. Ved å fokusere på levestandard i stedet for Sovjetisk aggresjon skulle både allierte og motstandere bli overbevist om at USA hadde gode intensjoner og arbeidet for fredelige løsninger.¹⁵⁶ Dette var på mange måter en langt mindre aggressiv propagandaplan enn det som var vanlig under Truman, hvor fokuset ofte lå på kritikk av Sovjetunionens forakt for internasjonale avtaler og normer, deres aggressive ekspansjon i Øst-Europa og menneskerettighetsovertramp.

Dessverre for Eisenhower fikk denne planen aldri muligheten til å lykkes. Stalins etterfølger, Georgij Malenkov, kom Eisenhower i forkjøpet da han 16. mars 1953 holdt en tale i den 19. partikongressen hvor han «erklærte Sovjetunionens fredelig hensikter» og at «ingen problemer som skilte øst og vest ikke kunne løses med forhandlinger».¹⁵⁷ Verdenspressen slukte Malenkovs uttalelser, en sterk kontrast til Stalins harde politikk, og Malenkovs tale ble fulgt opp av initiativ til forhandlinger på flere omstridte og, ofte i tiden før, fastlåste temaer som krigsfanger i Korea og nedrustning for å demonstrerte Sovjetunionens nye, fredelig opptreden. Da Malenkov i senere taler også lovte å fordele en større del av budsjettet til å heve levestandard og forbruksvarer til befolkningen ble Eisenhowers plan ubrukelig.¹⁵⁸ USA hadde riktignok anerkjent Stalins bortgang som en unik propagandamulighet, men det var Sovjetunionen og Malenkov som grep muligheten og slo luften ut av Eisenhowers plan før den ble satt ut i livet.

Malenkovs tale og de påfølgende fredelige initiativene til Sovjet var, ifølge Gaiduk, ikke bare propaganda. Sovjetunionens syn mot vesten hadde ikke endret seg, de var fortsatt svært mistenksomme til den såkalte frie verden, men Sovjets politiske ledere så også skadene etter Stalins harde politiske linje. Sovjetunionen ble som en konsekvens av Stalins politikk sett av verdens befolkning i større som aggressive og ekspansjonistiske, heller enn fredelige. Gjennom en ny politisk linje ønsket Sovjet og Malenkov at verden både skulle se på Sovjet som en fredselskende nasjon, og samtidig øke økonomisk og kulturelt samarbeid mellom øst og vest.¹⁵⁹ Stalins politikk hadde også hindret Sovjetunionens kontakt og innflytelse i Asia.

---

¹⁵⁶ Osgood, *Total Cold War*. S. 59-61

¹⁵⁷ Osgood, *Total Cold War*. S. 61

¹⁵⁸ Osgood, *Total Cold War*. S. 61-62

¹⁵⁹ Gaiduk, *Divided together*. S. 206-207

For all vekst Sovjetunionen opplevde under Stalin fulgte det med internasjonale diplomatiske utfordringer som Moskvas nye ledere i 1953 forsøkte å løse. Men USAs plan om å gi FN en stor rolle i amerikansk utenrikspolitikk, delvis på grunn av dets unike propagandamuligheter, involverte ikke økt samarbeid med Sovjetunionen, men heller en enda mer rigid linje enn tidligere.¹⁶⁰

En rapport i *FRUS* viser nemlig at Eisenhower ikke hadde nevneverdig tiltro til Sovjetunionens utspill. I *President's Semiannual Report om USAs Mutual Security Program* overlevert kongressen 17. august 1953 kommenteres Sovjetunionens nye retoriske tone i den kalde krigen. Rapportens forfatter er ikke kjent, men den er basert på undersøkelser gjort av en rekke sivile eksperter og statsansatte, og analysert av National Security Council. Rapporten omhandler årets seks første måneder, til og med 30. juni 1953. Rapporten tar opp flere viktige punkter. Blant annet at USA, til tross for Sovjetunionens mer fredelige tone, ikke så noen tegn på at Sovjets ekspansjonistiske politikk ville avta med det første, ettersom ekspansjon har vært intensjonen tidligere og de fortsatt har kapasitet, både militært og politisk, til å ekspandere. Selve poenget i rapporten er å understreke viktigheten av allierte, derav begrepet «mutual security».¹⁶¹

Det mest relevante for menneskerettighetens rolle i amerikansk propaganda i FN er likevel der rapporten tok for seg politikken etter Stalins bortgang, som skjedde tre til fire måneder før denne rapporten ble utarbeidet. Rapporten beskrev Sovjetunionens mer fredsorienterte gester som å ha «gitt befolkninger verden over håp om redusert spenning og en gjenopprettelse av generell fred.» Rapporten advarte derimot kraftig mot å basere utforming av faktisk politikk på Sovjetunionens utspill, ettersom trusselen fra øst ikke bare bestod av den røde arme, men vel så mye av kulturell og politisk erobring av territorier uten å en gang måtte bruke militær makt eller løse et eneste skudd. Folks håp om fred til tross, Sovjetunionen hadde den største stående hæren i fredstid noen gang, og rapporten hevdet «det ville vært suicidalt å basere vår politikk på disse håpene [om fred], uten solide bevis på Sovjets gode hensikter». En rapport som er så høyt klarert i systemet var sannsynligvis ikke veldig ulikt Eisenhowers eller synet til hans administrasjon. Altså oppfattet verken Eisenhower eller hans stab at Sovjetunionens utspill ikke bare var propaganda, men også representerte et, i maktvakuemet etter Stalin, reelt

---

¹⁶⁰ Gaiduk, *Divided together*.

¹⁶¹ Dwight D. Eisenhower, «President's Semiannual Report on the Mutual Security Program», *Department of State Bulletin* 29, nr. 743 (17. august 1953): 384–91.

ønske om avspenning og et mer fredelig fokus i den kalde krigen. Rapporten fortsetter med å poengtere at det viktigste våpenet i kampen mot aggresjon er en sterk vestlig koalisjon av allierte og et sterkt militært forsvar bygget på en solid økonomisk plattform.¹⁶² Den omtalte i utgangspunktet nasjonal sikkerhet som avhengig av støtte fra allierte. Rapporten kan samtidig sies å være relevant for USAs propagandastrategi ettersom Eisenhower i september 1953 avviklet PSB (Psychological Strategy Board), som ble opprettet under Truman, og erstattet det med Operations Coordinating Board, for tettere å koordinere psykologisk krigføring med NSC (National Security Council). Selv om det er begrenset hvor mye dette spesifikke dokumentet kan si om overordnet amerikansk strategi, gir det om ikke annet signaler på at det var et nært forhold mellom nasjonal sikkerhet, støtte fra allierte og propaganda i utformingen av amerikansk politikk mot Sovjetunionen under Eisenhowers første periode som president.¹⁶³

Eisenhower kom altså til presidentembetet med et ønske om å frata Sovjetunionen initiativet i den ideologiske kampen. Under valgkampen var dette et tema hvor han kom med både kraftig kritikk av Trumans politikk og samtidig ga store løfter til velgere. Ved første øyekast så det nok også ut som han fikk muligheten til å tidlig i presidentperioden ta initiativet i den kalde krigens ideologiske kamp, men Sovjetunionen kom gjennom Malenkovs tale amerikanske strategier i forkjøpet. Sovjetunionens nye linje var uvant kost for amerikanske propagandister og skapte et politisk klima USA ikke var vant med å takle. Stalin ga riktignok i sin tid USA flere utfordringer enn de hadde foretrukket, men han var lett å demonisere og kritisere foran publikumet i FN. Med Sovjetunionens langt mer fredelig og imøtekommende retorikk ble de for appellerende for USAs vanligvis så hardtslående og kritiske utspill. Om Eisenhowers første mulighet glapp i siste liten skjedde det ting bak kulissene som forandret amerikansk propagandastrategi.

Ny amerikansk propaganda

Om Sovjetunionen tok luften ut av USAs første store propagandaplan under Eisenhower kan ikke USA sies å ha firt på kravene om at de skulle ta igjen Sovjetunionens forsprang. Fra 1953 skjedde det ting bak kulissene med USAs propagandastrategi. Våren 1953 ble det såkalte *Lodge Human Rights Project* startet, og ifølge Pruden kom prosjektet først til syne i

---

¹⁶² Eisenhower, «President's Semiannual Report on the Mutual Security Program». S. 385

¹⁶³ Pruden, *Conditional Partners*. S. 69

FN den 1. mars 1953.¹⁶⁴ Prosjektet var oppkalt etter Henry Cabot Lodge Jr., USAs FN ambassadør fra 1953 til 1960, og en svært sentral skikkelse i amerikansk FN-strategi under Eisenhowers administrasjon. Prosjektet ble utformet av Lodge og Jackson etter Eisenhowers instruksjoner om å sette FN i sentrum for propagandaen, og var den offensive delen av en omfattende ny propagandastrategi. Strategien inkluderte en omstrukturering av USAs departementer for å effektivisere prosessene i den ideologiske kampen og en helt ny retorisk linje mot Sovjetunionen med FN som hovedarena.

Selv om mulighetene ved Stalins bortgang forsvant fort, hadde Eisenhower en mer langsiktig plan for å knekke Sovjetunionen. Caroline Pruden kommer til å bli brukt som den mest sentrale kilden til informasjon om denne nye strategien i amerikansk propaganda og Lodge Human Rights Project, da ingen andre tilgjengelige kilder gir en i nærheten like detaljert redegjørelse. Lodge Human Rights Project var ikke et unikt prosjekt. Pruden omtaler kort i sine fotnoter et annet tilsvarende prosjekt kalt *Cosmos*, men hvor mye av arkivmaterialet, som for Lodge Human Rights Project, er klassifisert. Det kan derfor ikke utelukkes at det da også fantes enda flere tilsvarende prosjekter. Fordelene med at disse prosjektene ikke er unike er at det i stedet for å være et isolert tilfelle av en spesifikk amerikansk strategi gir et mer generelt bilde av en ny amerikansk tilnærming og strategi til propagandabruk i FN under Eisenhower.¹⁶⁵

Pruden beskriver forholdet mellom Lodge og Eisenhower som svært nært. Eisenhower uttrykte også ofte beundring for Lodge og arbeidet hans, synlig blant annet i et personlig brev referert til av Pruden hvor Eisenhower omtalte en tale av Lodge på denne måten: «Jeg føler om noen av poengene dine, som jeg gjør om mange av tingene du skriver, en tilbøyelighet til plagiat.»¹⁶⁶ I tillegg hadde Lodge vært en av Eisenhowers lojale støttespillere fra valgkampens tidlige fase og hadde satt sin egen karriere til side for å prioritere Eisenhower sin. Dette gjorde at Lodge, ifølge Pruden, fikk unik frihet som USAs FN-ambassadør og hadde alltid presidentens øre, skulle han trenge det.¹⁶⁷ Sammen med Eisenhower og John Foster Dulles, Secretary of State fra 1953 til 1959, utformet de en ny strategi i FN. Den

---

¹⁶⁴ Pruden, *Conditional Partners*. S. 73

¹⁶⁵ Pruden, *Conditional Partners*. S. 71

¹⁶⁶ Pruden, *Conditional Partners*. S. 6

¹⁶⁷ Pruden, *Conditional Partners*. S. 5-8

politiske kanalen fra USA til FN gikk nesten alltid innom disse tre mennene, inkludert utformingen av propagandaoffensiven mot Sovjetunionen.

Eisenhowers fokus på propaganda gjennom valgkampen var ikke bare reklame. Som president omstrukturerte han raskt flere avdelinger han mente hadde vært ineffektive under Truman, hovedsakelig på grunn av manglende kommunikasjon og dårlig koordinasjon. Blant annet National Security Agency (NSA) og Psychological Strategy Board (PSB), begge opprettet av Truman, og begge, ifølge Eisenhower, både ineffektive og overdrevet byråkratiske, ble pusset opp til å være effektive forum for propagandastrategi og sikkerhetsspørsmål.¹⁶⁸ Målet var å få samlet et effektivt Washington bak en felles propagandastrategi, og dermed dominere Sovjetunionen i FN. Med det organisatoriske i langt mer effektiv og koordinert tilstand enn tidligere ble USAs nye strategi satt i gang, som ifølge Pruden bestod av hovedsakelig to deler. For det første skulle Sovjetunionens propaganda besvares langt hurtigere enn tidligere. Målet var å besvare samme dag, slik at Sovjet ikke kunne nyte en dag med eksklusivitet i mediene uten et amerikansk svar. Truman hadde ifølge Eisenhower her begått en stor feil ved ikke å kommentere det som ble oppfattet som latterlige utspill fra Sovjet av frykt for å gi argumentene legitimitet. For det andre skulle en ny offensiv med anti-sovjetisk propaganda lanseres, designet for å ta fra Sovjetunionen initiativet i FN gjennom å fremheve det som fra amerikansk hold ble sett på som løgner og selvmotsigelser i den kommunistiske ideologien.¹⁶⁹ Offensiv anti-kommunistisk propaganda var ikke noe nytt. På papiret var dette det samme Truman forsøkte å gjøre, å kritisere Sovjetunionen for brudd på menneskerettigheter og vise verden den aggressive og ekspansjonistiske Sovjetunionen for å samle en allianse støtte for amerikanske verdier mot kommunisme. Men retorikken og metodene forandret seg likevel med Eisenhowers nye strategi, selv om den kanskje største konkrete forandringen fra Truman til Eisenhower, som kom til syne i samtiden, lå i planen om å ikke la Sovjetiske propagandautspill forbli ubesvarte.

USA nye strategi kom tydelig frem i *Easing International Tensions: The Role of the U.N.*, en tale Dulles holdt i generalforsamlingen den 28. september 1953. Store deler av talen tok for seg spenningen mellom supermaktene og internasjonale politiske og diplomatiske utfordringer verdenssamfunnet står overfor. Tidlig i talen fremhevet Dulles viktigheten av å utforske den ansente politiske tilstanden mellom Sovjetunionen og USA og advarte mot å

---

¹⁶⁸ Pruden, *Conditional Partners*. S. 69

¹⁶⁹ Pruden, *Conditional Partners*. S. 71 og 74

ignorere den. Han lovte også at USA i løpet generalforsamlingens møte ikke ville gjøre noe for å unødvendig forsterke spenningen. Innledning står i stil til resten av talen, en tale hvor Dulles gikk langt mer ydmykt og forsiktig til verks i sin retorikk og kritikk av Sovjetunionen enn tidligere eksempler vist i denne oppgaven. Som tidligere nevnt kom effektene av Lodge Human Rights Project til syne i mars, altså rundt seks måneder for Dulles sin tale. I tråd med hvor omfattende propaganda var fra amerikansk hold i FN på denne tiden er det ingen grunn til å tro at Dulles tale står utenfor Lodge Human Rights Project, selv om arkivmaterialet ikke sier noe om dette. Dulles fortsetter med å gi en redegjørelse for hvordan den sterke alliansen fra andre verdenskrig smuldret opp i fraværet av den felles fienden som skapte den, fascismen. Dulles gjorde dette uten å peke på Sovjetunionen som den ødeleggende faktor i alliansen og selv krisen i Korea beskrives som en hendelse hvor forholdet i den gamle alliansen nådde et foreløpig bunnivå uten å trekke frem Sovjets rolle eller gi dem hele skylden. Han tok også i bruk langt mer fredsfokusert retorikk da han hevdet at med bomber som kan utslette alt liv på planeten hadde det internasjonale samfunnet en plikt til å hindre atomkrig og å sikre menneskehetens overlevelse, en utfordring som overskygget alle andre problemer det internasjonale samfunnet måtte løse.¹⁷⁰

Utover i talen kom etter hvert Dulles med kritikk av Sovjetunionen. Selv om det fortsatt var i en langt mindre kritisk og aggressiv tone enn eksemplene fra Trumans periode viser. Først tar han for seg kritikk fra Sovjetunionen USAs militære samarbeid med vestlige allierte. I stedet for å gå til angrep ved å bruke Sovjetunionens store militære kapasitet i fredstid forsvarte han USAs rolle ved å legge vekt på at militært samarbeid innebærer at flere landene må være enige skal militære midler brukes. Dulles hevdet det ville vært mer skremmende hadde avgjørelsen om militær intervensjon kun hvilt på en nasjon, og et felles forsvar sikrer de mindre landene som ellers ville følt seg utrygge. Med få ord trekkes Sovjets ekspansjonistiske politikk frem som grunnen til USAs militære allianser. På noen få korte setninger bemerket Dulles at 600 000 000 mennesker siden 1939 hadde blitt ført under Sovjetunionens diktatoriske styre, og hvor skremmende disse tallene var. Deretter kommenterte han Sovjetunionens fredelige fremspill i taler siden Stalins død og at USA var mer enn villige til å arbeide for å få en slutt på den spente situasjonen, men at Sovjetunionen hittil ikke hadde gjort nok for å overbevise USA om deres fredelige intensjoner. Korea trekkes igjen frem som

---

¹⁷⁰ John Foster Dulles, «Easing International Tensions: The Role of the U.N.», *Department of State Bulletin* 29, nr. 744 (17. september 1953): 403–8. S. 403-404

et eksempel, og her er Dulles retorikk igjen interessant. USAs politikk i Korea hadde ikke endret seg nevneverdig, men den legges frem som om en løsning kun hvilte på Sovjetunionen og Kina, skulle Korea bli selvstyrt. Dulles forklarte at USA ikke har ambisjon om å bruke Korea som en base for militære tropper på det asiatiske fastlandet, men at USA tvert imot ønsker å trekke amerikanske tropper ut av Korea. Om Kina og Sovjet gjør nok for å vise at de ikke hadde ambisjoner om kontroll i Korea gjennom Nord-Korea kunne halvøya styres fritt av koreanere.¹⁷¹

Om Øst-Europa brukte Dulles mye plass i talen på å forklare generalforsamlingen at USA sympatiserte med Sovjets ønske om å ha venner og allierte i regionen, og at USA ikke ville se et Sovjet omringet av fiender. Kritikken kom her i form av det Dulles fremstilte som fellestrekk mellom situasjonen i Øst-Europa og USAs syn på religion. Problemet med Sovjetunionens politikk var at den gikk på bekostning av andre menneskers religionsfrihet og frihet til å styre seg selv. Dette vakte motstand hos USAs befolkning og politikere, som høyt verdsatte den amerikanske uavhengighetserklæring hvor frihet var et sentralt tema. Denne delen avsluttet Dulles med å understreke poenget i store deler av hans argumentasjon, at Sovjetunionen kan og bør gjøre et langt større bidrag til å roe ned spenningen som potensielt kan utvikle seg til å bli større kriser. I samme åndedrag understreket han at det er mye USA og andre land også kan gjøre.¹⁷²

Dulles tale er et oppsiktsvekkende brudd med den vante retorikken fra amerikanske talere i FN. Selv om han fortsatt kritiserte Sovjetunionens politikk og kommunistisk ideologi i de fleste sakene, ble det gjort på en langt mer ydmyk, fredelig og i en mindre nedlatende, aggressiv og krass tone. På mange måter er talen et bilde på hvordan Eisenhower ville at USA skulle fremstå i FN. Kildene viser også at Eisenhower selv ga råd til Dulles om talen i generalforsamlingen under to uker før den ble holdt.

I et memorandum fra president Eisenhower til Secretary of State Dulles datert 8. september 1953 legger Eisenhower frem sine kommentarer til utkastet til Dulles sin tale. Eisenhower skrev at det i første del virket som om «talen var ment som nok en anklage mot bolsjevikpartiet, Sovjetunionen og kommunistiske regjeringer i verden», og at dette foran generalforsamlingen kanskje ikke er den beste tilnærmingen. I stedet for å hudflette

---

¹⁷¹ Dulles, «Easing International Tensions». S. 404-405

¹⁷² Dulles, «Easing International Tensions». S. 406

Sovjetunionen og fremstille det som at USA er så veldig gode, og Sovjetunionen veldig slemme, burde talen presentere fortidens utfordringer, brutte løfter og uenigheter på en beklagende måte og søke å etablere en mer konstruktive base for fremtidig arbeid.

Eisenhower avsluttet med å si at Dulles står fritt til å vurdere om presidentens poenger er gode eller ikke. Dulles ble også anbefalt å rådføre seg med Lodge, siden han var kjent med denne type utfordringer.¹⁷³ Det meste av innholdet i Dulles sin tale tyder på at presidentens råd ble fulgt. Det hadde i denne sammenheng vært interessant å undersøkt Lodge sine kommentarer, om det var noen, men disse er ikke publisert i *FRUS*. Eisenhowers tilbakemeldinger viser at presidenten selv var direkte involvert i hvordan propagandaen, gjennom talen til Dulles, fremstod i FN. Med tanke det gode personlige forholdet Eisenhower og Dulles hadde er det sannsynlig at dette ikke var et sjeldent tilfelle. Brevet fra Eisenhower sier mye om presidentens personlig syn på hvordan USA bør tilnærme og opptre i FN overfor Sovjet.

På mange måter henger USA seg på Sovjetunionens sjarmoffensiv, som startet etter Stalins død og overasket amerikanske strateger. Åpenbart ønsket ikke Eisenhower at USA skulle fremstå som aggressive sammenlignet med Sovjetunionens nye fredelige linje. Dulles tale var som resultat av dette langt mer ydmyk, respektfull og fredsfokusert enn tidligere eksempler. I hvert fall på overflaten. Under den vennlige tonen ligger det mye kritikk av Sovjetunionen og kommunisme som ideologi. USA er for det første kritiske til Sovjets nye, fredeligere tone og, tok den ikke alvorlig før den følges opp av et reelt politisk skifte. I tillegg la Dulles tydelig press på Sovjetunionen i Korea og Øst-Europa ved å hevde at Sovjetunionen måtte vise samme intensjoner som USA hadde gjort i Korea, og hvordan mangelen på religionsfrihet i Øst-Europa gikk imot amerikanske prinsipper.

Med både en ny menneskerettighetspolitikk og en omstrukturert propaganda kunne USA gå til verks med ny giv i FN. Til tross for de nevnte forandringene fremstod ikke propagandaen under Eisenhowers administrasjon som et radikalt brudd med propagandaen mot slutten av Trumans periode. Mary Pillsbury Lord, USAs representant til generalforsamlingen, holdt i november 1953 i tale i generalforsamlingens tredje komité hvor hun angrep Sovjetunionen for tvangsarbeid, nøyaktig den samme tematikken som ble brukt under Truman. Talen ble gjort for å promotere en resolusjon mot tvangsarbeid, som ble vedtatt av generalforsamlingen 27.

---

¹⁷³ Dwight D. Eisenhower, «Memorandum from the President to the Secretary of State», *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. National Security Affairs (in two parts)* II, nr. 1 (9. august 1953): 460–63. S. 462-463

november 1953.¹⁷⁴ Tvangsarbeid går som en rød tråd gjennom talen og knyttes direkte til menneskerettigheter da Lord uttalte at «vi kan og vi må på nytt bekrefte vår tro på grunnleggende menneskerettigheter».¹⁷⁵ Igjen refereres tvangsarbeid til som brudd på FN-pakten som Sovjet hadde skrevet under på, ikke menneskerettighetserklæringen, som de ikke hadde skrevet under på.¹⁷⁶ Forskjellen mellom Lord sin tale og eksemplene denne oppgaven har vist fra Trumans periode er bemerkelsesverdig få. Dette indikerer at forandringene som kom med Eisenhowers administrasjon for det meste var under overflaten, på det organisatoriske og byråkratiske plan. I offentlighetens lys fremstod amerikanske representanter bemerkelsesverdig likt som deres forgjengere under Trumans administrasjon.

Retorikken, derimot, var i Lords tale mildere enn tidligere. Mye på grunn av en kombinasjon av at den kalde krigen var inne i en mindre spent fase som følge av den nye Sovjetiske retorikken etter Stalins død, og at Eisenhower-administrasjonens ikke ønsket å male et for svart-hvitt bilde av Sovjetunionen. Borte er sammenligningene med Hitler-Tyskland og Lord brukte lang tid før hun i det hele tatt nevner Sovjetunionen. I hele innledningen la hun frem bevis på at tvangsarbeid fantes i verden og hadde pågått i flere år, uten å spesifisere i hvilket land. I tillegg viste talen til konkrete bevis i større grad enn tidligere eksempler; gjennom en rapport utarbeid av «the Ad-Hoc Committee», en komité utnevnt av FN, som har undersøkt forhold i Sovjetunionen. I tillegg refererte talen direkte til Sovjetunionens lovverk og hvor dypt tvangsarbeid var integrert i den Sovjetiske økonomien.¹⁷⁷ Dette gjør at talen, med langt mildere retorikk og mer konkrete bevis, virker grundigere og mer gjennomtenkt enn lignende utspill fremstod under Trumans administrasjon.

Talen er også et eksempel på en annen forandring som Eisenhowers administrasjon innførte. Som nevnt ville ikke Trumans administrasjon kommentere Sovjetunionens propaganda av frykt for å gi deres argumenter legitimitet, hvilket Eisenhower mente var en stor feil. Lord kommenterer Sovjetiske utspill som har dukket opp i løpet av debatten rundt resolusjonen, hvilket er en sjeldenhet blant eksemplene denne oppgaven har vist til tidligere. I tråd med Dulles tidligere nevnte instruksjoner til Lord, før hennes første opptreden i generalforsamlingen, fokuserte Lord på hvordan situasjonen for svarte har bedret seg i stedet for å forsøke å

---

¹⁷⁴ Mrs. Oswald B. Lord, «Forced Labor in the Soviet Union», *Department of State Bulletin* 29, nr. 756 (21. desember 1953): 865–73. S. 873

¹⁷⁵ Lord, «Forced Labor in the Soviet Union». S. 870

¹⁷⁶ Lord, «Forced Labor in the Soviet Union». S. 865

¹⁷⁷ Lord, «Forced Labor in the Soviet Union». S. 866

forklare hvorfor svarte ble diskriminert. Hun ga heller ikke en konkret forklaring på den amerikanske regjeringens ståsted. Etter å kort ha understreket at den generelle gjennomsnittslønnen og utdanningsnivået var høyere i USA kommenterte hun statusen for svarte amerikanere. Hun påpekte at amerikanske representanter aldri har hevdet at situasjonen i USA er perfekt, men viser til bedring i de svartes levestandard gjennom økning av forventet levealder blant svarte og at gradvis færre er sysselsatt innen jordbruk. Avslutningsvis understreker Lord at USA ikke tolererer diskriminering eller utnyttelse og innfører tiltak der slikt forekommer.¹⁷⁸

Eisenhower tok raskt grep og omstrukturerte propagandaen. Resultatet ble et organisatorisk og byråkratisk godt smurt maskineri, i hvert fall sammenlignet med tingenes tilstand under Truman. Resultatene ligner fortsatt tidligere eksempler fra Trumans regjeringstid, både tematisk, hvor menneskerettigheter er sentralt, og retorisk, hvor flere aggressive retoriske grep, som for eksempel sammenligninger mellom Sovjet og Hitler-Tyskland, igjen benyttes av amerikanske representanter. Det er tydelig at Eisenhowers inntog forandret prosessene bak propagandaen, mer enn konkrete uttalelser, taler og presseslipp.

Konklusjon

Med en ny administrasjon på plass i Washington kom det raskt en ny politikk innen både menneskerettigheter og propaganda. Samme måned som Eisenhower ble sverget inn som president byttet han og Dulles ut demokraten Eleanor Roosevelt med republikaneren Mary Pillsbury Lord, og annonserte samtidig en ny tilnærming til menneskerettighetsarbeidet i FN hvor USA ikke lenger satt i sin vante ledende posisjon. USAs retrett fra pionerposisjonen de hadde i menneskerettighetsarbeidet, samt avgjørelsen om å ikke ratifisere menneskerettighetspaktene, ble gjort hovedsakelig av frykt for mulige innenrikspolitiske og juridiske konsekvenser innenfor USAs landegrenser. Derimot kan en ønskelig bieffekt av dette grepet ha vært å gjøre seg mindre angripelig for Sovjetunionens retorikk, som ofte gikk på USAs dobbeltmoraliske forhold til menneskerettigheter, eller for å bane vei for amerikansk propagandavirksomhet i FN uten å hindre arbeid de selv var initiativtaker til. I løpet av sitt første år bygget opp og omstrukturerte Eisenhowers administrasjon det amerikanske propagandaapparat til å være mer effektivt enn under Truman. FN forble en viktig arena,

---

¹⁷⁸ Lord, «Forced Labor in the Soviet Union». S. 872

kanskje viktigere enn før med en administrasjon i Washington som så større muligheter i FN enn sine forgjengere. I grove trekk utviklet amerikansk politikk seg under Eisenhowers første periode mot en mer total og altoppslukende propagandavirksomhet og langt mindre engasjement rundt FNs menneskerettighetsarbeid.

På en måte ble det derfor lettere for USA å bruke sitt antatt beste ideologiske våpen mot Sovjetunionen etter å ha fraskrevet seg ansvar i FNs menneskerettighetsprosjekt. Selv om USA måtte tåle kritikk fra Sovjetunionen da de trakk seg fra menneskerettighetsarbeidet satte amerikanerne seg i en posisjon hvor de minsket internasjonale forventninger til å følge opp propagandautspill med faktisk politikk. Amerikansk propaganda

Fase 4: FN i endring

Under Eisenhowers administrasjon endret USAs tilnærming til FN seg, både innen menneskerettigheter og innen psykologiske krigføring. Men med et voksende FN og økende antikolonialistisk fokus endret maktbalansen i FN seg og den vestlige dominansen med USA i spissen ble gradvis utfordret av nye medlemsstater. Til tross for at Eisenhower i utgangspunktet så for seg et sterkt FN som stod sentralt i amerikansk utenrikspolitikk var USAs politiske rolle i FN gjennom andre halvdel av 1950-tallet langt mer tilbakeholden og passiv enn tidligere. På propagandafronten fikk FN en større rolle, sammenlignet med årene etter Stalins død. Til tross for politisk tilbakeholdenhet blusset den retoriske konflikten med Sovjet opp igjen og igjen stod menneskerettigheter i sentrum.

Dette kapittelet skal ta for seg perioden 1955-1960. I denne perioden dominerte antikoloniale saker FN, og flere nye medlemsland påvirket den tidligere så stødige maktbalansen mellom Sovjetunionen og USA. USAs mål om å sikre støtte til sin politikk i FN ble både viktigere og vanskeligere enn i foregående år. Med et vanskelig politisk klima i FN hvor USA søkte støtte fra nasjoner med store politiske og kulturelle forskjeller fikk FN en stadig minskende rolle i amerikanske utenrikspolitikk.¹⁷⁹

Et nytt politisk landskap i FN

USAs politiske utfordringer i FN kom blant annet av at det politiske landskapet i verdensorganisasjonen forandret seg vesentlig utover 1950-tallet. Der USA tidligere kunne relativt enkelt mobilisere et flertall av sine vestlige allierte gjorde en tilstrømming av nye land fra nye kontinenter denne oppgaven langt mer komplisert. Dette gjorde også menneskerettigheter som retorisk våpen enda viktigere, mest som en bro over store politiske og kulturelle forskjeller.

Henry Cabot Lodge gir i sin biografi *The Storm has Many Eyes* fra 1971 en forklaring på hvordan stemmeforholdet i FN utviklet seg på 1950-tallet. I 1953 hadde FN 56 medlemsland, et antall som gjorde det enkelt for USA å få to tredjedels flertall gjennom NATO, det britiske samveldet og Latin-Amerika. I løpet av anti-kolonialismens blomstring gjennom 1950-tallet

---

¹⁷⁹ Pruden, *Conditional Partners*. S. 305-307

steg dette tallet til 73 i 1956, hvilket bød på store utfordringer.¹⁸⁰ Gaiduk skriver at denne utviklingen ikke var ensbetydende med at Sovjetunionen fikk flere allierte i sin FN-politikk, men de klarte å utnytte den politiske avstanden mellom vesten og den tredje verden slik at FNs vekst hva angår medlemsland til syvende og sist gagnet Sovjet mer enn USA.¹⁸¹ USAs tidligere uttalte ønske om et stort og sterkt FN virket ikke lenger like appellerende, ettersom den tidligere så solide vestlige dominansen av FN kunne ikke lenger bli tatt for gitt. Med nytt tilskudd av medlemsland forandret FNs politiske landskap seg såpass at amerikanske politikere gjennom første halvdel av 1956 tok grep for å legge om USAs strategi i FN. Som Moyn beskriver det, måtte den vestlige dominansen vike for «antikoloniseringens tidsalder». Hele FNs virksomhet ble påvirket av nye staters medlemskap og deres arbeid mot den koloniale maktstrukturen.¹⁸²

For det første ble årsakene til USAs dalende popularitet i FN undersøkt. Lincoln Bloomfield, Special Assistant til Assistant Secretary of State for International Organization Affairs, presenterer funnene av en slik undersøkelse i en rapport datert 9. februar 1956. Rapporten viser at Eisenhower-administrasjonens FN-strategi ikke utelukkende forbedret USAs posisjon i FN og i den kalde krigens ideologiske konflikt mot Sovjet. Med flere nye medlemsland i FN, som gjorde det politiske landskapet vanskeligere å navigere, ble det stadig vanskeligere for USA å blidgjøre den amerikanske opinion og samtidig appellere til det internasjonale verdenssamfunnet som FN var et talerør til og som bestod av et stadig økende mangfold av forskjellige politiske kulturer.

Bloomfields rapport konkluderte med at det etter den tiende generalforsamlingen var utbredt misnøye med USAs politikk, et resultat av «svakt og vinglete lederskap», fokuserte for mye på mindre viktige saker som ofte irriterte allierte, og tok for «rigide standpunkt og tilsynelatende manglet tilstrekkelig fleksibilitet for nødvendig diplomatisk gi-og-ta.» I tillegg ble den amerikanske propagandaen oppfattet som usofistikert og lite grasiøs.¹⁸³ Samtidig understrekte rapporten at det meste av kritikken ikke baserte seg spesifikt på substansen i amerikansk politikk, men hvordan USA formidlet denne politikken til forsamlingen og

---

¹⁸⁰ Henry Cabot Lodge, *The Storm Has Many Eyes; a Personal Narrative*, 1st ed. (New York: Norton, 1973). S. 135

¹⁸¹ Gaiduk, *Divided together*. S. 255

¹⁸² Moyn, *The Last Utopia*. S. 94

¹⁸³ Lincoln Bloomfield, «Draft Report Prepared by Lincoln Bloomfield, Special Assistant to the Assistant Secretary of State for International Organization Affairs», *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters*, 9. februar 1956, 39–61. S. 42

offentligheten. Den generelle kritikken var dermed tett knyttet til det som kan kategoriseres som propaganda, og rapporten hevdet at USA fremstod «utspilt og utmanøvrert»¹⁸⁴ Rapporten understreket at all den tid USA motarbeidet saker som er knyttet til menneskerettigheter, vil ikke USA ta seg godt ut ovenfor verken Sovjet og deres allierte, eller liberale vestlige nasjoner.¹⁸⁵ Tilbaketrekningen fra sin ledende rolle i menneskerettighetsarbeidet kan ha gjort menneskerettigheter lettere å utnytte i propaganda, men USAs nye linje ble ikke tatt positivt imot av utviklingsland som så menneskerettigheter som viktigere enn stormaktene.

For det andre kom State Department med konkrete forslag til Lodge, USAs representant i FN, til hvordan USAs deltagelse i FN skulle styrkes før den neste generalforsamlingen. Dette memorandumet er datert 7. mai og innebærer grundige forslag til strategiske grep USA bør ta for å styrke sin FN-politikk. Memorandumet er svært omfattende, og for denne oppgavens problemstilling vil hovedsakelig temaene som angår propaganda og menneskerettigheter bli presentert.

Siden antikolonialisme var et tema hvor USA ikke ønsket å ta side, måtte de forsiktig balansere mellom FN-landene som ønsket hurtig nedbygging av de kolonialistiske maktstrukturene, og sine vestlige allierte som ønsket det motsatte, for ikke å støte fra seg noen av leirene. Antikolonialisme splittet også FN langs andre linjer enn den tidligere så tradisjonelle skillet mellom vest og øst. På grunn av dette mente State Department at USA var tjent med å gjøre unntak i sin passive menneskerettighetspolitikk, for å støtte kommende konvensjoner mot tvangsarbeid og slaveri for å dermed øke muligheten for sikre støtte av andre medlemsland. Gjennom menneskerettigheter hadde USA muligheten til å kompensere for fraværet av en tydelig stemme i koloniale saker. Utviklingslandene i FN, som ofte var utsatt for hyppige regjeringsskifter, var ifølge memorandumet svært opptatt av å gjøre menneskerettigheter juridisk bindende slik at menneskerettigheter kunne bli sikret uavhengig av hvilken regjering som satt med makten. Av denne grunn gjorde den store symbolske verdien menneskerettigheter hadde for disse landene, kombinert med at de ikke forstod hvorfor USA ikke i større grad støttet menneskerettighets saker, at USA var lite populære blant FNs ferske utviklingsland. Riktignok hadde USAs initiativ til å gi FN en økt rådgivende rolle innen menneskerettighetspolitikk, gjennom Human Rights Action Program, gitt

---

¹⁸⁴ Bloomfield, «Draft Report Prepared by Lincoln Bloomfield, Special Assistant to the Assistant Secretary of State for International Organization Affairs». S. 44 og 46

¹⁸⁵ Bloomfield, «Draft Report Prepared by Lincoln Bloomfield, Special Assistant to the Assistant Secretary of State for International Organization Affairs». S. 57

amerikanerne litt velvilje internasjonalt. Men segregeringen og rasismen innenlands hadde ikke forsvunnet, og ble fortsatt lagt merke til og vekte fortsatt mistanke og oppsikt.¹⁸⁶

Roland Burke, australsk historiker som har skrevet om antikoloniseringens betydning for menneskerettigheter, skriver i sin *Decolonization and the Evolution of International Human Rights* at Bandungkonferansen i 1955 representerte et skille i utviklingslandenes posisjon i FN. Fra og med Bandungkonferansen, hvor små stater fra Asia og Afrika fordømte alle former for kolonialisme og omfavnet menneskerettigheter som et våpen i kampen for, kunne dekoloniserte stater regnes som en betydelig politisk makt internasjonalt politikk. Fremveksten av utviklingsland som en betydelig maktfaktor i internasjonal politikk rokket ved det tradisjonelle skillet mellom øst og vest, og etter Bandung måtte inndelingen i økende grad inkludere nord og sør. Menneskerettigheters verdi for amerikansk FN-propaganda kom ikke bare av rettighetenes universelle natur og unike evne til å bryte gjennom politiske og kulturelle forskjeller. Under Bandungkonferansen ble menneskerettigheter en brekkstang utviklingslandene brukte i sin kamp mot det tradisjonelle og hierarkiske kolonistyre og sentralt i kampen for nasjonal uavhengighet. Menneskerettigheter var i 1955 derfor både et retorisk våpen for USA for å samle politisk støtte fra utviklingslandene, og et politisk våpen for utviklingslandene i kampen for løsrivelse fra kolonialt styre.¹⁸⁷

Vurderingen av menneskerettigheter ovenfor er tett knyttet til State Departments vurdering av propaganda og den kalde krigens politikk. FN som arena for ideologisk kamp. Riktignok vurderte memorandumet generalforsamlingen som mye mindre dominert av den kalde krigens propaganda enn tidligere. Den mer avslappede og fredelige atmosfæren som gjorde sitt inntog etter Stalins død hadde midlertidig minsket FN's rolle som ren propagandaarena. Selv om dokumentet gir tydelig inntrykk av at USA fortsatt ikke trodde Sovjetunionen hadde endret sine ekspansjonistiske og aggressive planer, og var oppriktige i sin fredelige retorikk, anbefaler memorandumet at USA gjør sitt for å ikke være skyld i at den kalde krigen blusser opp igjen i generalforsamlingen, om noen skulle stå igjen med ansvaret for en slik utvikling er USA naturlig nok tjent med at det ansvaret ligger hos Sovjetunionen. Det USA burde gjøre, og det er her propagandaen knyttes til menneskerettighetspolitikken, er å fokusere sin retorikk

---

¹⁸⁶ Francis O. Wilcox, «Memorandum From the Assistant Secretary of State International Organization Affairs (Wilcox) to Representative at the United Nations (Lodge)», *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters*, 5. juli 1956, 64-97. S. 65-72

¹⁸⁷ Roland Burke, *Decolonization and the Evolution of International Human Rights*, Pennsylvania Studies in Human Rights (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010). S. 13-15 og 33-34

på amerikanske verdier som frihet, rettferdighet og fremskritt. Ved å knytte retorikken opp mot amerikanske verdier heller enn å direkte kritisere Sovjetunionen eller kommunismen ville risikoen være mindre for å provosere Sovjetunionen og igjen blusse opp den kalde krigens ideologiske konflikt.¹⁸⁸

Dermed bestod menneskerettigheter som et sentralt tema i amerikansk propaganda i FN, til tross for at både FNs hovedfokus hadde skiftet mot kolonialisme og menneskerettighetsarbeidet tilsynelatende ble mer og mer fastlåst utover 1950-tallet. Selv om klimaet i FN i en kort periode ikke var like dominert av stormaktenes ideologiske konflikt, var menneskerettigheter et smutthull hvor USA kunne forsiktig fortsette sin retoriske kamp mot Sovjetunionen, gjennom å i større grad knytte argumentasjon og propaganda opp mot amerikanske verdier heller enn å lansere direkte kritikk av Sovjetunionens manglende ivaretagelse av menneskerettigheter. Av hensyn til USAs nasjonale politikk overfor Sovjetunionen, hevder memorandumet at det kunne dukke opp situasjoner hvor et kald krigsfokus ville vært hensiktsmessig for USA. I den sammenheng forslår memorandumet at kritikk av blant annet manglende frihet i Sovjetunionens satellittstater var et egnet tema, så lenge mulige negative diplomatiske konsekvenser ble vurdert nøye.¹⁸⁹

Med et nytt politisk landskap møtte USA utfordringer i FN de tidligere slapp. Saker hvor USA ikke ønsket å fremme en tydelig stemme, som antikolonialisme, stod øverst FNs agenda og lå sentralt i flere av de nye medlemslandenes politiske mål. Resultatet ble et USA som var mindre politiske aktive i FN enn tidligere år. Som propagandaarena ble FN destod viktigere, og var ikke lengre bare en kanal for den ideologiske konflikten mot Sovjet, men også en arena for å mobilisere nye allierte blant FNs ferske medlemsland.

Rasediskriminering under Eisenhower

Utover 1950-tallet økte det internasjonale presset for borgerrettigheter. USA, som tidligere pioner i menneskerettighetspolitikk, sakk akterut og flere av landets sentrale institusjoner forble eksempler på segregeringens dype fotfeste. Selv om Truman tok noen initiativ for å få bukt med segregering og diskriminering var det ikke nok til å kneble USAs internasjonale

---

¹⁸⁸ Wilcox, «Memorandum From the Assistant Secretary of State International Organization Affairs (Wilcox) to Representative at the United Nations (Lodge)». S. 74-76

¹⁸⁹ Wilcox, «Memorandum From the Assistant Secretary of State International Organization Affairs (Wilcox) to Representative at the United Nations (Lodge)». S. 76-77

kritikere. Da Eisenhower ble president måtte han stri med mange av de samme problemene som sin forgjenger. Der hvor Truman blir beskrevet som relativt liberal sammenlignet med sine kollegaer i sin samtid,¹⁹⁰ beskriver Borstelmann Eisenhower som en mann som fant ro i de segregerte sørstatene, som hadde tette bånd til hvite sørstatspolitikere og som respekterte belastede begrep som «konføderasjonen» høyt. Under Eisenhower ble tilgangen til det hvite hus for svarte politikere langt vanskeligere enn det hadde vært under Truman, og han møtte svarte politiske ledere bare en gang i løpet av sine åtte år som president.¹⁹¹ Likevel er perioden fra midten av 1954 til sent i 1955 beskrevet som en tid med «et hav av forandringer» i rasepolitikk, både internasjonalt og innenfor USAs landegrenser, mye grunnet en internasjonal utvikling mot avkolonisering, en gryende borgerrettighetsbevegelse, og, ikke minst, vedvarende utenrikspolitiske utfordringer som følge av utbredt rasediskriminering på amerikansk jord.¹⁹² Dette underkapittelet skal undersøke hvordan USAs stadige akilleshæl i sin ideologiske kamp mot Sovjetunionen i FN utviklet seg under Eisenhower.

Vedvarende bruk av rasediskriminering i propaganda mot USA hadde manglet gode svar fra amerikanske representanter. Som tidligere nevnt instruerte State Department sine representanter i FN til å fokusere på at forandring ikke nødvendigvis skjer gjennom vedtak og lover, men at USA gjennom utdanning og holdningskampanjer hadde gjort store fremskritt.¹⁹³ Men dette budskapet slo ikke gjennom i FN, og kombinert med den amerikanske tilbaketrekningen fra sin ledende posisjon i menneskerettighetsarbeidet fortsatte rasepolitikk sin sentrale og effektive rolle i antiamerikansk propaganda. Den 17. mai 1954 fikk derimot amerikanske representanter endelig ammunisjon de kunne bruke til å besvare denne propagandaen med. Dette var dagen *Brown vs. Board of Education* ble enstemmig vedtatt av høyesterett og det juridiske grunnlaget for rasesegregerte skoler forsvant. Denne avgjørelsens internasjonale verdi er tydelig. Ifølge Mary L. Dudziak tok det under en time fra avgjørelsen ble tatt av høyesterett til den ble implementert i det amerikanske propagandaapparatet og *Brown vs. Board of Education* ble sendt over radio som en triumferende parade for det frie og demokratiske USA til Sovjetunionens satellitter i Øst-Europa og til det kommunistiske Kina.¹⁹⁴

---

¹⁹⁰ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 48-49

¹⁹¹ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 87-88

¹⁹² Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 93

¹⁹³ Dulles, «Letter from Secretary Dulles to Mrs Lord». S. 579

¹⁹⁴ Dudziak, *Cold War Civil Rights*.

Også i FN ble *Brown vs. Board of Education* brukt som konkret bevis på fremgang i USAs dystre historie med diskriminering. Oppgaven har tidligere vist hvordan USAs representanter kun ved få anledninger har kommentert de svartes situasjon i USA innenfor FNs vegger. Med *Brown vs. Board of Education* ble dette ikke bare lettere, men avgjørelsen var et så robust argument at det ble brukt i mange år. Oswald B. Lord brukte holdt den 1. april 1958 en tale i FNs menneskerettighetskommisjon hvor hun trekker frem *Brown vs. Board of Education* som «grunnleggende viktig for menneskerettigheter» og at avgjørelsen var «intet mindre enn en fredelig sosial revolusjon».¹⁹⁵ Nesten fire år etter høyesterett enstemmig erklærte segregering på skoler grunnlovsstridig var argumentet fortsatt vurdert solid nok til å spille en sentral rolle i Lords tale. Denne kilden viser at *Brown vs. Board of Education* ga amerikanske representanter et effektivt forsvar i den ideologiske kampen som pågikk i FN som amerikanske representanter hadde manglet i tidsperioden denne oppgaven undersøker. Raskt etter å ha presentert noen effekter av *Board vs. Board of Education* trekker Lord frem Sovjetunionens maktovertakelse i Ungarn, som denne oppgaven behandler i neste underkapittelet, som et av menneskerettighetsarbeidets mørke øyeblikk de foregående årene. Ved å avslutte sin tale med dette poenget direkte etter hun har presentert USAs fremskritt, trekker Lord en tydelig parallell mellom konkret forbedring på amerikansk jord til Sovjetunionens menneskerettighetsbrudd.¹⁹⁶ Resultatet er et tydelig forbedret amerikansk ideologisk argument og en sterkere propaganda som nå også var forsterket med et konkret forsvar.

Til tross for å hyppig ha anerkjent propagandaverdien i *Brown vs. Board of Education* og raskt ha implementert avgjørelsen i propagandaapparatet nøy ikke USA en overveldende triumf i den ideologiske kampen. Eisenhowers konservative syn på rase og manglende lederskap i borgerrettighetsaker kan ha vært en av grunnene til at USA ikke nøy større internasjonal anerkjennelse i sin håndtering av raseproblematikken på 1950-tallet. Borstelmann skriver at Eisenhowers administrasjon virket mer opptatt av omverdenens oppfatning av *Brown vs. Board of Education* enn hva de selv synes. Eisenhower selv støttet aldri avgjørelsen offentlig og uttrykte privat at han synes avgjørelsen var gal, og at segregeringen burde blitt avvirket over lengre tid.¹⁹⁷ I tillegg eskalerte den hvite volden mot

---

¹⁹⁵ Mrs. Oswald B. Lord, «Promoting Progress in Human Rights», *Department of State Bulletin* 38, nr. 987 (26. mai 1958): 884–88. S. 886-887

¹⁹⁶ Lord, «Promoting Progress in Human Rights». S. 887-888

¹⁹⁷ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 94-95

svarte amerikanere under Eisenhowers andre periode som president, som i stor grad ble ignorert av presidenten. Ifølge Borstelmann så Eisenhower ingen personlig eller innenrikspolitisk gevinst i å involvere seg i borgerrettighetsaker, men som president under noen av den kalde krigen kjøligste faser var diskrimineringens internasjonale konsekvenser en bekymring. Dermed var det enkelte saker som fikk føderal oppmerksomhet under Eisenhower, nemlig stemmerett til svarte amerikanere og avviklingen av segregeringen i Washington og USAs militære styrker. Disse sakene var av spesiell betydning for USAs internasjonale diplomati, spesielt Washington hvor utenlandske gjester og diplomater selv fikk merke diskrimineringen, og i militæret, som hadde soldater stasjonert flere steder i verden. Administrasjonens innsats på dette området var derimot fortsatt lite prisverdig ifølge Borstelmann, ettersom det i utgangspunktet var prosesser som startet under Trumans administrasjon og som uansett var mindre vellykkede.¹⁹⁸

Eisenhower hadde heller ikke suksess de gangene han grep direkte inn i borgerrettighetsaker. Da flere svarte studenter ble nektet adgang til Little Rock Central High School den 4. september 1957 og nasjonalgarden ble kalt inn i frykt for en voldelig utvikling, hadde det hvite hus fått en rasepolitisk sak Eisenhower ikke kunne unngå å blande seg inn i. Saken var utfordrende i seg selv, men hadde spesiell betydning for USAs internasjonale omdømme, og dermed for den propagandakampen i FN. Little Rock ble beviset på at *Brown vs. Board of Education*, USAs beste mulighet til å forbedre et krocket internasjonalt omdømme, ikke fungerte. Ifølge Eisenhower, sitert av Dudziak fra hans biografi, hadde «munnstykkene til Sovjets propaganda i Russland og Europa formidlet høylytt at ‘vold mot negre’ i Little Rock ble ‘begått med hemmelig tillatelse av USAs regjering.’»¹⁹⁹ Situasjonen eskalerte og Eisenhower sendte føderale tropper som eskorterte de svarte studentene til skolen. Men ikke før situasjonen hadde gjort stor skade internasjonalt.

Omfanget av skaden Little Rock gjorde for USAs omdømme er vanskelig å anslå. Men det var nok til at Lodge og Eisenhower forberedte tiltak rettet mot de landene som reagerte kraftigst på situasjonen i Little Rock. I et personlig brev datert 15. oktober 1957 kommer det frem at presidenten har bedt Lodge skissere mulige tiltak i FN. Lodge forslår blant annet at amerikanske diplomater strekker seg lengre i sin gjestfrihet mot fargede diplomater og at USA under FNs fane foreslår en plan for multilateral økonomisk støtte som Lodge mener vil

---

¹⁹⁸ Borstelmann, *The Cold War and the Color Line*. S. 89-91

¹⁹⁹ Dudziak, *Cold War Civil Rights*. S. 115-119

være spesielt populær blant landene som reagerte kraftigst på Little Rock.²⁰⁰ Problemene Little Rock forårsaket kommer også frem i et memorandum av en telefonsamtale mellom Secretary of State John Foster Dulles og Attorney General Herbert Brownell, hvor Dulles sa at «situasjonen [i Little Rock] ødelegger vår utenrikspolitikk», før han la til at konsekvensene av Little Rock i Asia og Afrika «vil være verre for oss enn Ungarn var for russerne.» USA forsøkte å fremstille Little Rock som en utypisk situasjon, mer et unntak enn norm, men Little Rock saboterte mange av mulighetene Brown vs. Board of Education i utgangspunktet ga Eisenhowers administrasjon til å polere verdens oppfatning av det amerikanske samfunnet.²⁰¹

Det er ikke sitt arbeid for borgerrettigheter Eisenhowers administrasjon blir husket for. Presidenten så få politiske gevinster med å få bukt med segregeringen og så på det tradisjonelle, segregerte sørstatssamfunnet med nostalgiske blikk. Selv om USA nådde en milepæl i sin borgerrettighetshistorie under Eisenhower med Brown vs. Board of Education, ble suksessen begrenset av en president som ofte opptrådte apatisk i rasepolitiske spørsmål. Eisenhowers håndtering av opptøyene i Little Rock gjorde vondt verre for amerikanske diplomater og representanter, som i FN fånyttet forsøkte å overbevise omverdenen om at USA kjempet menneskerettighetenes sak, også på hjemmebane. Andre fremskritt, som avskaffelse av segregering i Washington og i det amerikanske militæret, ble kun halvhjertet gjennomført, og var mer et eksempel på en politikk vedtatt under Truman enn en innsats fra Eisenhowers administrasjon på vegne av USAs svarte befolkning. Til tross for flere forbedringer for de svartes situasjon i USA forble spørsmål om rasepolitikk vanskelige å besvare for USAs diplomater under Eisenhowers administrasjon og USA fortsatte å bli oppfattet som dobbeltmoraliske i menneskerettighetssaker.

Rasediskrimineringens ringvirkninger til USAs utenrikspolitiske ambisjoner kan kobles til amerikansk eksepsjonalisme. Historien om USA bærer på noen måter preg av at landet har sett på seg selv som unike og ikke bundet av de samme normer og regler som andre land. Gjennom sin ledende posisjon i FN fokuserte USA i langt større grad på internasjonale menneskerettigheter, mens de kontinuerlig viket unna diskusjon om egen

---

²⁰⁰ Henry Cabot Lodge, «Letter From the Representative at the United Nations (Lodge) to the President», *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters XI* (15. oktober 1957): 245–46.

²⁰¹ Office of the Secretary of State, «Memorandum of a Telephone Conversation Between the Secretary of State and the Attorney General (Brownell), Washington, September 24, 1957, 2:15 p.m. 1», *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. Foreign Economic Policy; Foreign Information Program IX* (24. september 1957): 612–13.

rasediskrimineringen. En tilnærming som ofte ble dårlig mottatt av både politiske allierte og motstandere.

Krisen i Ungarn

Den kanskje mest sentrale enkelthendelsen på 1950-tallet for menneskerettighetenes rolle i amerikansk FN-propaganda var krisen i Ungarn. Ikke bare representerte hendelsen en retur til en aggressiv retorikk og et kjølig internasjonalt politisk klima som etter Stalins død hadde vært byttet ut med fokus på fred og forsoning, men hendelsen er et slående eksempel på menneskerettighetenes viktige rolle i amerikansk retorikk.

Det mindre anspente forholdet mellom stormaktene som utviklet seg etter Stalins død skulle ikke vare lenge. USA hadde aldri nevneverdig tiltro til Sovjetunionens nye fredsfokuserte retning, men ville heller ikke selv stå ansvarlig for en forverring av det internasjonale politiske klimaet. Dermed ventet de på at aggresjonen og ekspansjonismen fra Stalins storhetstid igjen skulle komme til synet og Sovjetunionen skulle vise sitt sanne ansikt. Høsten 1956 gjorde Ungarn opprør mot sin kommunistiske regjering, og Sovjets reaksjon kom i form av en knusende militær operasjon etter Ungarn meldte seg ut av Warszawapakten og erklærte landet uavhengig.²⁰² Ifølge Gaiduk så ikke USAs administrasjon dette som en mulighet, men var heller bekymret for at Sovjets reaksjon kunne føre til en omfattende militær konflikt.²⁰³

November 1956 trådte likevel Sovjetunionens aksjon i Ungarn inn i amerikansk ideologisk krigføring. Situasjonen førte til et krisemøte i FNs generalforsamling, hvor Henry Cabot Lodge la frem USAs synspunkt. Det er verdt å påpeke av krisemøtet ble holdt etter anmodning fra Lodge selv. Det er to punkter i Lodge sin tale som er sentrale for denne oppgavens problemstilling.

For det første anklaget han Sovjetunionen for å å lure og villedet det internasjonale samfunnet gjennom å på overflaten ha tatt initiativ til avspenning og fredelig sameksistens mellom USA og Sovjet, samt å ha gitt indikasjoner på at Sovjet var villige til å omstrukturere forholdet til sine satellittstater og å trekke styrker tilbake fra noen av landene i Øst-Europa.²⁰⁴ Denne

---

²⁰² Lundestad, *Øst, Vest, Nord, Sør*. S. 208

²⁰³ Gaiduk, *Divided together*. S. 219

²⁰⁴ Henry Cabot Lodge, «The Hungarian Question Before the General Assembly: Statement by Ambassador Lodge, November 4», *Department of State Bulletin* 35, nr. 908 (19. november 1956): 800–803. S. 800-802

perioden, som varte fra Stalins død og frem til krisen i Ungarn, er tidligere behandlet i denne oppgaven. Nå hevdet altså Lodge at Sovjet hadde bedratt USA og FNs andre medlemsland og nå viste sitt sanne ansikt. For USA var dette en bekreftelse på mistankene uttrykt tidligere om at Sovjets nye fredsfokuserte politikk etter Stalins død kun var en strategisk manøver og ikke innebar et reelt ønske om å trappe ned den kalde krigen. Ungarnkrisen representerte dermed et markant skille i den ideologiske konflikten i FN. Etter en periode hvor retorikken var forsiktig og avventende, blusset den opp igjen høsten 1956. I sentrum stod menneskerettigheter.

For det andre trekker nemlig Lodge frem Sovjetunionens brudd på menneskerettigheter da han spurte forsamlingen retorisk om Sovjetunionen de siste timene hadde respektert FN-pakten og forsvart menneskerettigheter gjennom sin militære aksjon i Ungarn. Siden Sovjetunionen, ifølge Lodge, hadde brutt med FNs idealer og bestemmelser, samt prinsippene vedtatt på Bandungkonferansen i 1955, kunne Ungarn regne med at FN ville kjempe deres sak.²⁰⁵ Retorikken Lodge benyttet er fortsatt et stykke unna de mer aggressive eksemplene denne oppgaven har berørt tidligere. Han styrte unna sammenligninger med Hitlertyskland, krass kritikk av kommunismen og talen holdt seg til en relativt nøytral ordbruk i beskrivelsen av både Sovjetunionen og Ungarn, selv om det aldri er tvil om at hans agenda innebærer kritikk av Sovjet eller hvor sympatien hans ligger. Denne talen ble også holdt raskt etter Sovjet invaderte Ungarn, og det kan godt tenkes at hverken Lodge eller andre lands representanter i generalforsamlingen hadde belegg til å fremme kraftigere beskyldninger. Men talen var kun en forvarsel på et retorisk bombardement som senere skulle komme fra amerikansk hold.

På mange måter flyttet retorikken seg i tiden etter november 1956 over i et kjent spor. Kritikken kom fra flere hold og bestod av kraftige retoriske anklager. Et eksempel på dette er James J. Wadsworth tale på Fairleigh Dickinson University i New Jersey den 28. november 1956. Wadsworth var på den tiden amerikansk viserepresentant til FN og skulle senere ta over jobben til Henry Cabot Lodge. Han gikk lengre i å demonisere Sovjetunionen og å fremstille Ungarere som tapre patrioter, enn hva Lodge gjorde i sin tale til generalforsamlingen noen uker tidligere. Ungarere ble beskrevet som «frihetskjemper», som gjennom grusomhet og brutalitet ble presset ut av Sovjetunionens stridsvogner i «den vakre byen» Budapest. Wadsworth la vekt på Sovjetunionens «åpenbare brudd på FNs løfter og resolusjoner» ved å

---

²⁰⁵ Lodge, «The Hungarian Question Before the General Assembly: Statement by Ambassador Lodge, November 4». S. 802-803

nekte Ungarerne deres grunnleggende menneskerettigheter og friheter i henhold til FN-pakten, som kulminerte i bortførelsen av Ungarns tidligere statsleder.²⁰⁶ Den kraftigere retorikken Wadsworth benyttet kan muligens forklares med at talen ikke ble holdt i FN, men på et amerikansk universitet hvor det ikke var behov for å ta like mange hensyn. Samtidig ble talen sluppet til pressen, så budskapet og retorikken ble offentlig kjent i samtiden. Utviklingen av den amerikanske kritikken tegner et bilde hvor ideologiske angrep med menneskerettigheter i sentrum og krisen i Ungarn i økende grad ble knyttet sammen i propagandakrigføringen mot Sovjet.

Den 10. desember 1956 gjorde Lodge nok en uttalelse i generalforsamlingen. Det var på dette tidspunktet fortsatt bare noen uker siden Sovjetunionens militære intervensjon i Ungarn hadde eskalert. Sammenlignet med tidligere eksemplet var retorikken til Lodge her mye nærmere Williard L. Thorps tale i 1949 fra Trumans tid presentert tidligere i denne oppgaven. Lodge benytter et tilsvarende retorisk grep, og trekker tidlig i sin uttalelse paralleller mellom Sovjetunionens opptreden og Adolf Hitlers handlinger under andre verdenskrig. Han konkluderte sammenligningen på følgende vis: «Det er ingen essensiell forskjell mellom hva som gjøres av Sovjet i Ungarn i dag og hva som ble gjort av Nazi-Tyskland i sin tid.»²⁰⁷

Denne utviklingen hos Lodge er interessant ettersom denne talen og den forrige fra 4. november samme år, kun en knapp måned tidligere, ble gjort i tilsvarende sammenheng. Begge ble gjort for å promotere et vedtak i generalforsamlingen med det mål å stoppe Sovjetunionens militære aksjon mot Ungarn, det er kort tid mellom talene og generalforsamlingens politiske landskap kan antas å være mer eller mindre uforandret. Likevel er det en stor forskjell i retorikken. I den første talen fra november forsøkte Lodge i mindre grad å demonisere Sovjetunionen. Denne utviklingen kan skyldes at USA ikke øyeblikkelig så en mulig propagandagevinst i FNs nye, komplekse politiske landskap. I så fall tyder Lodge sin uttalelse på at den oppfatningen endret seg og at han fikk frie tøyler til å angripe Sovjetunionen med tungt retorisk skyts. En annen årsak kan være utålmodighet ettersom Lodge senere i uttalelsen hevdet at siden Sovjets militære overtakelse av Ungarn

---

²⁰⁶ James J. Wadsworth, «The Atom is Still With Us», *Department of State Bulletin* 35, nr. 911 (10. desember 1956): 923–26. S. 923

²⁰⁷ Henry Cabot Lodge, «General Assembly Condemns Soviet Violation of U. N. Charter, Calls Again for Withdrawal of Troops From Hungary: Statement of December 10», *Department of State Bulletin* 35, nr. 913 og 914 (24. desember 1956): 975–77. S. 975

begynte har generalforsamlingen vedtatt åtte resolusjoner.²⁰⁸ Siden Sovjetunionen enda ikke hadde trukket seg ut av Ungarn er det ikke utenkelig at Lodge mente det var behov for en sterkere argumentasjon for å få resultater raskere.

Lodge sin uttalelse den 10. desember 1956 er også spesiell fordi 10. desember er og var FNs menneskerettighetsdag. Menneskerettigheter var et av de vanligste argumentene i den amerikanske kritikken av Sovjetunionens intervensjon i Ungarn, men i denne talen viet Lodge spesielt stor oppmerksomhet til menneskerettighetsproblematikken i Ungarn. Først ved å referere til Eisenhowers uttalelse i forbindelse med FNs menneskerettighetsdag og deretter ved å hevde at Sovjetunionens undertrykkelse i Ungarn gikk imot «nesten hver artikkel i menneskerettighetserklæringen.»²⁰⁹ Som tidligere bemerket brukte ofte amerikanske representanter FN-pakten som referansepunkt i sin menneskerettighetskritikk av Sovjet, og det er et sjeldent syn at menneskerettighetserklæringen fra 1947 ble brukt. Mest sannsynlig ble den brukt her i sammenheng med FNs offisielle menneskerettighetsdag, ettersom Sovjet vanskelig kunne knyttes til en erklæring de ikke hadde skrevet under på.

Utover 1950-tallet forble Ungarn på FNs agenda, uten at retorikken til Lodge og amerikanske strateger endrer seg bemerkelsesverdig. Både i 1957, hvor Lodge la frem nok et vedtak i generalforsamlingen, og i 1959, hvor han var i samme ærend, brukes menneskerettighetsbrudd aktivt som hovedargumentet mot Sovjetunionens militære aksjon i Ungarn.²¹⁰ Gjennomgående kritiseres kommunismen som ideologi i mindre grad enn i andre og tidligere eksempler. Sentralt står styreformene, diktaturet, og dets, ifølge amerikanske representanter, manglende respekt for menneskerettigheter og dermed FNs virke.

Menneskerettighetens sentrale rolle i argumentasjonen kommer tydeligst frem og er grundigst presentert i Lodge sin tale fra 1957. Lodge baserte her sin argumentasjon på en FN-rapport som undersøkte den humanitære situasjonen i Ungarn, og han belyste åtte løfter Sovjetunionen hadde brutt. Listen over brutte løfter kunne vært langt mer omfattende påpekte Lodge, men han forklarer at nettopp de åtte ble plukket ut fordi de bryter med grunnleggende

---

²⁰⁸ Lodge, «General Assembly Condemns Soviet Violation of U. N. Charter, Calls Again for Withdrawal of Troops From Hungary: Statement of December 10». S. 975

²⁰⁹ Lodge, «General Assembly Condemns Soviet Violation of U. N. Charter, Calls Again for Withdrawal of Troops From Hungary: Statement of December 10». S. 976

²¹⁰ Henry Cabot Lodge, «United Nations General Assembly Condemns Role of U.S.S.R. in Hungary: Statement by Henry Cabot Lodge», *Department of State Bulletin* 37, nr. 953 (30. september 1957): 515–25; Henry Cabot Lodge, «U.N. to Seek Improvement of Situation in Hungary: Statement of December 11», *Department of State Bulletin* 40, nr. 1020 (12. januar 1959): 55–63.

menneskerettigheter. De åtte løftene omhandlet direkte konkrete menneskerettigheter etter FNs definisjoner, som retten til frie valg, ytringsfrihet og religionsfrihet.²¹¹

Den kontinuerlige bruk av menneskerettigheter i den amerikanske retorikken til tross for at FNs politiske landskap forandret seg er en indikasjon på hvor høyt amerikanske strateger verdsatte menneskerettigheters rolle i propagandaen. Department of State, ved Under Secretary of State Christian A. Herter, anerkjente i et skriv fra State Department til en rekke diplomater før den 13. generalforsamlingen i 1958 at FNs nye politiske landskap gjorde det vanskeligere «for medlemmene av den frie verden å rette generalforsamlingens oppmerksomhet mot trusselen fra Sovjetunionen mot frie lands uavhengighet og FNs formål og prinsipper.»²¹² Ifølge Gaiduk drev USAs administrasjon vekk fra å se FN primært som et propagandaforum fra sent i 1954, både på grunn av endringen i Sovjets politikk etter Stalins død og på grunn av det skiftende politiske landskap som fulgte med tilførselen av nye medlemsland. Dette kan delvis forklare hvorfor USAs offensiv i generalforsamlingen, med Lodge i spissen, ikke kritiserte den kommunistiske ideologien i like stor grad som på bakgrunn av tidligere eksempler kunne forventes. Det ble i større grad fokusert på menneskerettigheter i sammenheng med en konkret og isolert hendelse i form av krisen i Ungarn, i stedet for en bredere, mer generell ideologisk kritikk. Lodge trekker riktignok flere ganger inn Sovjetunionens diktatur i sin kritikk, men ettersom Sovjetunionen var, og hadde vært, i politisk endring etter Stalins død kan denne kritikken av en konkret styreform sees som mindre generell og mer spisset mot situasjonen i Ungarn, enn som et ledd i en bred ideologisk konflikt. Kommunismen som ideologi slapp i stor grad unna Lodge sin retoriske offensiv. Herter selv presenterte USAs hensikter i den 13. generalforsamlingen som å «fokusere verdens oppmerksomhet mot det Sovjetiske systemets natur og den kontinuerlige undertrykkelsen og terroren i Øst-Europa.»²¹³ Med en slik hensikt er det noe overraskende at kommunisme som ideologi, som tidligere har vært sentral i amerikansk propaganda, ikke ble brukt i større grad av Lodge.

---

²¹¹ Lodge, «United Nations General Assembly Condemns Role of U.S.S.R. in Hungary: Statement by Henry Cabot Lodge».

²¹² Christian A. Herter, «Circular Instruction From the Department of State to Certain Diplomatic Missions'», *Foreign Relations of the United States, 1958-1960. United Nations and General International Matters II* (28. juni 1958): 28–49. S. 29

²¹³ Herter, «Circular Instruction From the Department of State to Certain Diplomatic Missions'».

Krisen i Ungarn står igjen som en milepæl i USAs ideologiske kamp mot Sovjetunionen i 1950-tallets FN. USAs angrep på Sovjetunionen baserte seg i all hovedsak på menneskerettighetsovergrep og traff dermed et bredt publikum i FN. På mange måter var krisen i Ungarn muligheten amerikanske diplomater hadde ventet på etter en lang tid preget av fredelig retorikk og forsoning etter Josef Stalins død. Med Ungarn hadde de noe konkret de kunne bruke. Eisenhowers administrasjon hadde ventet på at Sovjetunionen skulle vise sitt sanne ansikt og når de tilsynelatende gjorde det passet USA på å dele det med FNs medlemsland. I denne perioden kan USAs oppførsel karakteriseres som proaktiv, ettersom det ikke var retoriske angrep fra Sovjet som utløste USAs propagandaoffensiv. USAs offensiv ble ikke satt i gang som et svar på Sovjetunionens propaganda, men som et svar på Sovjetunionens ekspansjonistiske politikk og militære maktovertakelse. Dette gjør at krisen i Ungarn skilte seg fra typiske meningsutvekslinger fra den kalde krigen, hvor stormakten etter tur angriper hverandres ideologi. Ungarnkrisens konkrete natur ga USA et sårt etterlengtet initiativ og med Eisenhowers omstrukturering av propagandaapparatet kom de retoriske angrepene raskt og effektivt i FNs generalforsamling.

Konklusjon

Eisenhowers administrasjon opplevde fra midten av 1950-tallet både et forandret FN og en forandret kald krig. FNs tilskudd av medlemsland hadde skapt et politisk landskap som var langt vanskeligere å navigere gjennom enn tidligere utgaver. USA kunne ikke lenger påkalle et tilstrekkelig flertall gjennom NATO-landene og sine allierte. Kombinert med et økende fokus på avkolonisering, et tema USA forholdt seg nølende til, inntok USA en langt mer passiv rolle i FN enn tidligere. På flere måter ble FN hovedsakelig en arena for propaganda, mer enn en arena for politikk og diplomati. På hjemmebane fikk borgerrettighetskampen et løft med *Brown vs. Board of Education* i 1954 og de medfølgende propagandamulighetene internasjonalt ble øyeblikkelig tatt i bruk. Likevel fortsatte diskrimineringen å være USAs akilleshæl i det internasjonale diplomatiet. Eisenhowers administrasjons mangelfulle respons på flere tilfeller av vold, lynsjinger og opptøyer i sammenheng med raseproblematikk var effektiv ammunisjon for Sovjetunionens propagandaapparat. USA ble fortsatt ansett av både motstandere og allierte i FN som et land med en dobbeltmoralisk tilnærming til menneskerettigheter, som forkynte menneskerettighetenes viktighet internasjonalt uten å for alvor ta tak i egne utfordringer.

Mest markant for menneskerettighetenes rolle i amerikansk FN-propaganda var likevel krisen i Ungarn, som rev den ideologiske konflikten i FN ut av en periode med avspenning og fredsfokusert retorikk og tilbake til en ny anspent og aggressiv fase. Før denne hendelsen hadde Eisenhower og hans administrasjon vært gjennom en roligere fase på FNs retoriske slagmark. Da Sovjetunionen flyttet tropper inn i Ungarn høsten 1956 blusset den kalde krigens ideologiske konflikt i FN opp igjen. Situasjonen var på mange måter muligheten Eisenhower hadde ventet på etter flere år hvor fred og forsoning stod i sentrum. USA brukte generalforsamlingen til å samle land mot Sovjetunionens aksjon og fikk bred støtte til en rekke vedtak som fordømte Sovjetunionens forakt for menneskerettigheter og krevde tilbaketrekning. I kjernen av USAs ideologiske offensiv angående krisen i Ungarn stod menneskerettigheter. Ungarere ble fremstilt som fredselskende patrioter som forsvarte seg mot tyranniske og undertrykkende Sovjetiske stridsvogner. Gjennom hele perioden denne oppgaven har undersøkt er krisen i Ungarn et av de tydeligste eksemplene på menneskerettigheters verdifulle rolle i amerikansk propaganda.

Konklusjon: Menneskerettigheters posisjon i amerikansk propaganda

Ved utgangen av 1950-tallet hadde ikke verden fått et juridisk bindende forsvar av menneskers rettigheter, slik flere så for seg da menneskerettighetskonvensjonen ble vedtatt den 10. desember 1948. I stedet hadde menneskerettighetenes universelle natur gitt de en urokkelig posisjon i sentrum av den kalde krigens propaganda. Denne oppgaven har gjennom faglitteratur og eksempler fra *Department of State Bulletin* og *FRUS* vist hvordan forholdet mellom menneskerettigheter og amerikansk propaganda utviklet seg i perioden 1947 til 1960. Dette var en periode hvor andre verdenskrigs seirende allianse smuldret opp og dens tungvektene endte som motparter i den kalde krigen. FNs tiltenkte diplomatiske og forsonende rolle måtte vike plass for den kalde krigens fastlåste ideologiske konflikt hvor stormaktenes fremste våpen var retorikk og propaganda. Internasjonale hendelser som Koreakrigen, borgerkrigen i Kina, Stalins død og Sovjetunionens maktovertakelse i Ungarn ble omsluttet av den kalde krigens propaganda i FN, men hverken disse hendelsene eller strukturelle forandringer i FNs politiske landskap kunne rukke ved menneskerettighetenes posisjon som USAs fremste retoriske våpen i FN.

Fra 1947 til 1960 gikk USAs politiske tilnærming til FN og den kalde krigens ideologiske konflikt gjennom store forandringer og utviklingen kan deles inn i mindre perioder med en generell tematikk. Under Harry Truman førte USA først en aktiv menneskerettighetspolitikk. De hadde en ledende posisjon i menneskerettighetskommisjonen og var spydspissen i mye av arbeidet der gjennom Eleanor Roosevelts store engasjement for menneskerettighetssaken. Selv om FN var dominert av vestlige demokratier med tette bånd til USA, møtte amerikanske representanter en rekke utfordringer i det de så som en rigid og obstruksjonistisk politisk linje fra deres fremste ideologiske motstander, Sovjetunionen. Gjennom promotering av det amerikanske samfunn og dets verdier fikk det internasjonale samfunnet også et større innblikk i enorme rasepolitiske utfordringer, hvor dyptgående rasisme var et blikkfang langt mer synlig enn verdiene USA ønsket å vise verden. USA slet med å produsere gode svar på internasjonale beskyldninger om et dobbeltmoralsk syn på menneskerettigheter og rasediskriminering forble USAs akilleshæl i den ideologiske konflikten med Sovjetunionen gjennom perioden fra 1947 til 1960.

I propagandakrigen mot Sovjet under Truman var det lenge en utbredt oppfatning blant amerikanske strateger at de kjempet en tapende kamp. Sovjetunionen hadde et propagandaapparat Trumans stab ikke kunne måle seg med. Trumans administrasjon forstod dette og forsøkte å ruste opp sin ideologiske krigføring, men med blandet hell. Den amerikanske propagandaen var under Truman i hovedsak reaktiv, selv om Sovjetunionens anklager ofte også forble ubesvarte ettersom amerikanske strateger var redd for å gi anklagene mer legitimitet gjennom å besvare dem. I grove trekk førte USA under Truman en avtagende men fortsatt aktiv menneskerettighetspolitikk, mens de, sammenlignet med Sovjetunionen, var langt mer passive på propagandafronten.

Under Eisenhowers presidentperioder gjennomgikk forholdet mellom menneskerettighetspolitikk og propaganda et skifte. I løpet av sine første måneder som president byttet Eisenhower og hans stab ut Eleanor Roosevelt og hennes engasjement med republikaneren Mary Pillsbury Lord, og USA trakk seg i praksis tilbake fra sin ledende rolle i menneskerettighetsarbeidet, et grep Sovjetunionen kritiserte høylytt i sin propaganda. Utover 1950-tallet endret både FNs politiske demografi og dets politiske agenda seg på en måte som i stor grad påvirket USAs propagandastrategi i FN. På grunn av et stadig tilskudd av nye land fra et vidt spekter av politiske og kulturelle bakgrunner, mistet USA sin vante flertallsstøtte i FN. I tillegg dominerer antikoloniale saker i økende grad FNs politiske agenda, som etter Bandungkonferansen var tett knyttet til menneskerettigheter. USA ønsket ikke å ha en tydelig stemme i koloniale saker av frykt for å støte fra seg enten tradisjonelt allierte nasjoner med en sterk kolonial bakgrunn, som Storbritannia, eller potensielt nye allierte i form av tidligere underlagte kolonistater. USA inntok dermed en mer passiv rolle i FN enn i organisasjonens første år og under Trumans presidentperiode. Unnvikenhet i koloniale spørsmål kombinert med vedvarende problemer med rasediskriminering på hjemmebane gjorde at USA ofte ble oppfattet som dobbeltmoraliske i sin FN-politikk, ofte både av politiske motstandere og allierte.

Med unntak av en kort tid med fredsfokusert og forsonende retorikk mellom stormaktene etter Stalins død, var FN under Eisenhower mer en propagandaarena enn en arena hvor politiske mål kunne realiseres. Der hvor Trumans administrasjon brukte lang tid på å innse viktigheten av en robust propaganda, var dette et område Eisenhowers stab raskt tok grep. Etter en strukturell og organisatorisk overhalling av USAs propagandaapparat var amerikanske strateger langt bedre rustet til å ta opp kampen med Sovjetunionens propaganda i FN.

Sammenlignet med Trumans regjering kan Eisenhowers administrasjonen sies å i grove trekk ha ført en passiv menneskerettighetspolitikk og en aktiv propaganda og amerikansk FN-strategi ble i økende grad vurdert ut ifra propagandagevinst. Denne overgangen, hvor en passiv menneskerettighetspolitikk blir avløst av en aktiv menneskerettighetspropaganda, henger sammen. Selv om denne oppgaven har påpekt at det ikke var hovedårsaken til at USA tok et langt steg tilbake fra FNs menneskerettighetsprosjekt, kan det tenkes at dette grepet gjorde menneskerettigheter lettere å bruke i propaganda. Ved å tydelig trekke seg tilbake fra menneskerettighetsarbeidet dempet USA omverdenens forventinger til USAs internasjonale menneskerettighetspolitikk. Dermed ble menneskerettigheter et mer uforpliktende tema som kunne utnyttes i større grad i propagandaøymed, hvilket amerikanske strateger utnyttet til det fulle når den kalde krigens ideologiske konflikt blusset opp igjen etter Stalins død. Dette skifte fra en aktiv til en passiv menneskerettighetspolitikk, og fra en reaktiv til en proaktiv propaganda, er en av periodens og temaets mest generelle utvikling.

En generell utvikling fra var viktigheten av allierte nasjoner i amerikansk FN-strategi. Fra under Truman å være hovedsakelig en stormakt mot en annen, økte viktigheten av å samle en koalisjon av politiske støttespillere i kampen mot Sovjetunionen. Propagandaens funksjon var ikke begrenset til retoriske angrep på Sovjetunionen, men fikk med FNs vekst en stadig viktigere rolle i å rekruttere allierte og nøytrale land for å danne en unison politisk og ideologisk front mot Sovjetunionen. Det kan sees som et ledd i propagandaens utvikling mot å være et altopplukende fenomen og i den aktuelle perioden ble propaganda tillagt stadig større betydning for utformingen av politikk. Dette gikk på bekostning av FNs politisk slagkraft, spesielt innen menneskerettighetsarbeidet, og fra 1947 til 1960 var FN ofte politisk fastlåst på grunn av måten stormaktenes ideologiske konflikt involverte en stor andel av medlemslandene.

På bakgrunn av analysen i denne oppgaven mener jeg at menneskerettigheters rolle i amerikansk propaganda kan kalles unik, og at det skyldes dets universelle natur og dets iboende egenskap til å både kritisere motstandere og rekruttere allierte på tvers av politiske og kulturelle bakgrunner. Som det viktigste generelle temaet i denne oppgavens analyser forble menneskerettigheter USAs hovedargument mot Sovjetunionen og den kommunistiske ideologien. På tross av store omveltninger, både innen FN og organisasjonens menneskerettighetspolitikk, og på den internasjonale storpolitiske scene, hvor blant annet krigen i Korea, borgerkrigen i Kina og Sovjets maktovertakelse i Ungarn, stadig eskalerte den

kalde krigen, kunne ingenting rokke ved menneskerettighetenes solide posisjon i amerikansk retorikk. Andre propagandemaer, som for eksempel nedrustning og økonomisk politikk, var i langt større grad situasjonsbetinget og hadde ikke i nærheten en like sentral rolle over så mange år.

Flere av periodens mest markante hendelser ble knyttet tett til menneskerettighetspropaganda. På grunn av menneskerettighetenes gyldighet i flere situasjoner, ble de mest sentrale hendelsene i perioden gjennomsyret av menneskerettighetspropaganda. Den retoriske kampen rundt Koreakrigen i FN, spesielt de medfølgende politiske utfordringene med krigsfanger, utviklet seg i stor grad til å handle om menneskerettigheter. Kanskje var Sovjetunionens maktovertakelse i Ungarn i 1956 den aller viktigste enkelthendelsen for menneskerettighetsretorikk i FN, og den startet en årelang prosess hvor menneskerettighetspropaganda gjennomsyret flere av FNs instanser. Fra noen dager etter invasjonen i 1956 til 1960-tallets ankomst dominerte menneskerettighetsbruddene Sovjetunionen angivelig begikk i Ungarn FNs behandling av saken. Gjennom gjentatte forsøk på å samle FN i unison motstand mot Sovjetunionens og dets militære aksjon, sørget amerikanske representanter for at menneskerettigheter ved hver mulighet ble trukket frem i sammenheng med krisen i Ungarn. Gjennom menneskerettigheter fikk USA støtte til sine forslag, og alle de tre vedtakene denne oppgaven har undersøkt hvor USA foreslo sanksjoner mot Sovjet ble vedtatt i generalforsamlingen.

Sett i større linjer bar USAs forhold til menneskerettigheter preg av at amerikanerne så seg selv som annerledes enn resten av verden. Det er en gjennomgående tendens, under både USAs aktive og dets passive engasjement i FNs menneskerettighetsprosjekt, at USA verdsatte internasjonale menneskerettigheter som politisk verktøy høyere enn nasjonal anvendelse av menneskerettigheter. Dette er spesielt tydelig gjennom den utbredte bruken av menneskerettigheter i propaganda, hvor det er mange eksempler på internasjonal forkynning av menneskerettigheter fra amerikansk side, mens det sjelden nevnes i innenrikspolitiske sammenhenger. Dermed kan denne tendensen sies å være i tråd med amerikansk eksepsjonalisme, hvor USA historisk ser seg selv som unike i internasjonal sammenheng og fritatt fra internasjonale normer og regler de ønsker at andre land skal følge. Det er denne mangelen på å konfrontere egne menneskerettighetsutfordringer som, blant annet gjennom Sovjetunionens propaganda, ga USA store utfordringer i møtet med FNs internasjonale arena,

hvor både politiske allierte, nøytrale og motstandere i flere saker oppfattet USA som vinglete og selvmotsigende.

Amerikansk strategi i FN utviklet seg fra 1947 til 1960 fra å føre en aktiv menneskerettighetspolitikk fra sin ledende posisjon i FN og menneskerettighetskommisjonen under Trumans administrasjon, til å trekke seg nærmest fullstendig tilbake under Eisenhowers regjeringstid. Innen propaganda gikk utviklingen andre veien. USA gikk fra å være dårlig rustet til propagandakrigen med Sovjetunionen i 1947 til å føre en aktiv, omfattende og altopplukende propaganda i FN, både rettet mot politiske motspillere og medspillere. Til tross for en rekke politiske og strukturelle forandringer i FN og flere markante hendelser i perioden forble propaganda USAs viktigste våpen i den kalde krigens ideologiske konflikt, og menneskerettigheter dets mest brukte og mest effektive ammunisjon.

Primærkilder

- Austin, Warren R. «Tensions in the United Nations». *Department of State Bulletin* 18, nr. 444 (17. desember 1947): 14–19.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul18&size=2&id=16.
- Barnard, John L. «The Acting Secretary of State to the Embassy in the United Kingdom». *Foreign Relations of the United States, 1951. Europe: Political and Economic Developments (in two parts)* IV, Part 2, nr. 617 (2. mars 1951): 1230–32.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1951v04p2>.
- Bloomfield, Lincoln. «Draft Report Prepared by Lincoln Bloomfield, Special Assistant to the Assistant Secretary of State for International Organization Affairs». *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters*, 9. februar 1956, 39–61. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195557v11>.
- Dulles, John Foster. «Easing International Tensions: The Role of the U.N.» *Department of State Bulletin* 29, nr. 744 (17. september 1953): 403–8.
<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/dsbul29&id=405>.
- . «Letter from Secretary Dulles to Mrs Lord». *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 579–81.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul28&type=Image&id=581>.
- Eisenhower, Dwight D. «Importance of U.N. Human Rights Goals». *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 580.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul28&type=Image&id=582>.
- . «Memorandum from the President to the Secretary of State». *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. National Security Affairs (in two parts)* II, nr. 1 (9. august 1953): 460–63. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195254v02p1>.
- . «President's Semiannual Report on the Mutual Security Program». *Department of State Bulletin* 29, nr. 743 (17. august 1953): 384–91.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul29&size=2&id=386.
- Herter, Christian A. «Circular Instruction From the Department of State to Certain Diplomatic Missions'». *Foreign Relations of the United States, 1958-1960. United Nations and General International Matters* II (28. juni 1958): 28–49.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195860v02>.
- Hickerson, John D. «The Assistant Secretary of State for United Nations Affairs (Hickerson) to the Permanent Representative of the United Kingdom at the United Nations (Jebb)». *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. United Nations Affairs* III (1954 1952): 9–12.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195254v03>.

- Johnson, Joseph E. «Memorandum by the Chief of the Division of International Security Affairs (Johnson) to the Director of the Policy Planning Staff (Kennan)». *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (6. august 1947): 16–17.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1947v01>.
- Kotschnig, Walter. «Forced Labor Conditions in Communist-Dominated Countries». *Department of State Bulletin* 23, nr. 586 (25. september 1950): 510–13.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul23&type=Image&id=512>.
- Lodge, Henry Cabot. «General Assembly Condemns Soviet Violation of U. N. Charter, Calls Again for Withdrawal of Troops From Hungary: Statement of December 10». *Department of State Bulletin* 35, nr. 913 og 914 (24. desember 1956): 975–77.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul35&type=Image&id=979>.
- . «Letter From the Representative at the United Nations (Lodge) to the President». *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters XI* (15. oktober 1957): 245–46.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195557v11>.
- . «The Hungarian Question Before the General Assembly: Statement by Ambassador Lodge, November 4». *Department of State Bulletin* 35, nr. 908 (19. november 1956): 800–803.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul35&type=Image&id=802>.
- . «United Nations General Assembly Condemns Role of U.S.S.R. in Hungary: Statement by Henry Cabot Lodge». *Department of State Bulletin* 37, nr. 953 (30. september 1957): 515–25.
<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/dsbul37&id=517>.
- . «U.N. to Seek Improvement of Situation in Hungary: Statement of December 11». *Department of State Bulletin* 40, nr. 1020 (12. januar 1959): 55–63.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul40&size=2&id=57.
- Lord, Mrs. Oswald B. «Forced Labor in the Soviet Union». *Department of State Bulletin* 29, nr. 756 (21. desember 1953): 865–73.
<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/dsbul29&id=867>.
- . «Promoting Progress in Human Rights». *Department of State Bulletin* 38, nr. 987 (26. mai 1958): 884–88. <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/dsbul38&id=886>.
- . «Statement by Mrs. Lord». *Department of State Bulletin* 28, nr. 721 (20. april 1953): 581–82.
<http://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/dsbul28&type=Image&id=583>.
- Office of the Secretary of State. «Memorandum of a Telephone Conversation Between the Secretary of State and the Attorney General (Brownell), Washington, September 24, 1957, 2:15 p.m. 1». *Foreign Relations of the United States, 1955-1957. Foreign Economic Policy;*

Foreign Information Program IX (24. september 1957): 612–13.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195557v09>.

Sandifer, Durward V. «The Record of the Week: New International Frontiers in Human Rights». *Department of State Bulletin* 20, nr. 504 (27. februar 1949): 258–63.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul20&size=2&id=260.

Smith, Walter Bedell. «A Realistic Review of Foreign Policy Problems». *Department of State Bulletin* 29, nr. 743 (21. september 1953): 371–75.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul29&size=2&id=373.

———. «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State». *Foreign Relations of the United States, 1947. Eastern Europe; The Soviet Union IV* (26. august 1947): 584–85. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1947v04>.

———. «The Ambassador in the Soviet Union (Smith) to the Secretary of State». *Foreign Relations of the United States, 1947. Eastern Europe; The Soviet Union IV* (29. oktober 1947): 602–4. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1947v04>.

The White House. «U.S. Rejects Soviet Proposal To Use Force in Egypt; Urges U.S.S.R. To Withdraw Troops From Hungary: White House Statement, November 5». *Department of State Bulletin* 35, nr. 908 (19. november 1956): 795–96.
<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/dsbul35&id=797>.

Thorp, Willard L. «U.S. Asks U.N. Study on Slave Labor in Soviet Union». *Department of State Bulletin* 20, nr. 504 (27. februar 1949): 248–49.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul20&size=2&id=250.

Ukjent referent. «Minutes of a Meeting With Members of the United Kingdom Delegation». *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (7. november 1947): 203–8. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1947v01>.

United Nations Planning Staff. «Memorandum by the United Nations Planning Staff to the Planning Adviser, Bureau of United Nations Affairs (Sanders)». *Foreign Relations of the United States, 1952-1954. United Nations Affairs III* (27. juli 1953): 82–170.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195254v03>.

Wadsworth, James J. «The Atom is Still With Us». *Department of State Bulletin* 35, nr. 911 (10. desember 1956): 923–26.
http://heinonline.org/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/dsbul35&size=2&id=925.

War Department Member. «Memorandum Submitted by the War Department Member to the Executive Committee on Regulation of Armament 1 [sic]». *Foreign Relations of the United States, 1947. General; The United Nations I* (30. juli 1947): 577–83.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1947v01>.

Wilcox, Francis O. «Memorandum From the Assistant Secretary of State International Organization Affairs (Wilcox) to Representative at the United Nations (Lodge)». *Foreign*

Relations of the United States, 1955-1957. United Nations and General International Matters, 5. juli 1956, 64–97. <http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS195557v11>.

Wilson, Woodrow. «Address of the President of the United States Delivered at a Joint Session of the Two Houses of Congress, January 8, 1918 [sic]». *United States Department of State / Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1918. Supplement 1, The World War*, 8. januar 1918, 12–17.
<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS.FRUS1918Supp01v01>.

Sekundærlitteratur

- Amos, Jennifer. «Embracing and Contesting: The Soviet Union and the Universal Declaration of Human Rights, 1948-1958». I *Human Rights in the Twentieth Century*, redigert av Stefan-Ludwig Hoffmann. Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 2010.
- Borstelmann, Thomas. *The Cold War and the Color Line: American Race Relations in the Global Arena*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 2001.
- Burke, Roland. *Decolonization and the Evolution of International Human Rights*. Pennsylvania Studies in Human Rights. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010.
- Dag Hammarskjöld Library. «Security Council - Veto List», 17. oktober 2014. <http://research.un.org/en/docs/sc/quick/veto>.
- «Department of State Bulletin». Åpnet 6. mai 2015. <https://heinonline.org/HOL/TitleSummary?index=journals/dsbul&collection=journals>.
- Dudziak, Mary L. *Cold War Civil Rights: Race and the Image of American Democracy*. Politics and society in twentieth-century America. Princeton, N.J: Princeton University Press, 2000.
- Gaddis, John Lewis. *George F. Kennan: an American life*. New York: Penguin Press, 2011.
- Gaiduk, Ilya V. *Divided Together: the United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945-1965*. Cold War International History Project series. Washington, D.C. : Stanford, California: Woodrow Wilson Center Press ; Stanford University Press, 2012.
- Glendon, Mary Ann. *A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*. 1. utg. New York: Random House, 2001.
- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Lauren, Paul Gordon. *The Evolution of International Human Rights: Visions Seen*. 3. utg. Pennsylvania studies in human rights. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011.
- Lodge, Henry Cabot. *The Storm Has Many Eyes; a Personal Narrative*. 1st ed. New York: Norton, 1973.
- Lundestad, Geir. *Øst, Vest, Nord, Sør: Hovedlinjer i internasjonal politikk etter 1945*. Oslo: Universitetsforlaget, 2010.
- Mitrovich, Gregory. *Undermining the Kremlin: America's Strategy to Subvert the Soviet Bloc, 1947-1956*. Cornell studies in security affairs. Ithaca, [N.Y.]: Cornell University Press, 2000.
- Moyn, Samuel. *The Last Utopia: Human Rights in History*. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2010.
- Normand, Roger. *Human Rights at the UN: The Political History of Universal Justice*. United Nations intellectual history project. Bloomington: Indiana University Press, 2008.
- Office of the Historian. «About the Foreign Relations Series - Historical Documents - Office of the Historian». Åpnet 6. mai 2015. <https://history.state.gov/historicaldocuments/about-frus>.

Osgood, Kenneth Alan. *Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad*. Lawrence: University of Kansas, 2006.

Pruden, Caroline. *Conditional Partners: Eisenhower, the United Nations, and the Search for a Permanent Peace*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1998.

Varsori, Antonio. «Reflections on the Origins of the Cold War». I *Reviewing the Cold War: approaches, interpretations, and theory*, redigert av Odd Arne Westad, 281–302. London ; Portland, OR: F. Cass, 2000.

Vik, Hanne Hagtvedt. «How Constitutional Concerns Framed the US Contribution to the International Human Rights Regime From Its Inception, 1947–53». *The International History Review* 34, nr. 4 (desember 2012): 887–909. doi:10.1080/07075332.2012.737348.

———. «Internasjonale menneskerettigheter». *Krig og fred i det lange 20. århundre*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2013.